

MAG. MARJAN PIPP

Kisebbségpolitikai követelmények*

Az első fajlag motivált erőszakos cselekmény a II. Osztrák Köztársaság történetében 1995. február 4-én a felsőöri roma-telepen elkövetett bombamerénylet volt, melynek a roma népcsoport 4 tagja esett áldozatául. A csőbomba Josef Simont, Peter Sarkózit, Karl Horwathot és Erwin Horwathot tépte szét, a tetthelyen talált táblán a „Roma vissza Indiába” felirat állt. Az akkori általános megdöbbenés a népcsoportokat rövid időre az osztrák köztudat előterébe hozta, azonban a politikai döntéshozóktól a népcsoportok átfogó védelmét és aktív támogatását szolgáló népcsoportpolitikai fordulatot nem sikerült kicsikarni.

Heinz Fischer köztársasági elnök, a parlament akkori elnöke, a felsőöri gyászgyűlésen megragadó szavakat talált: „Izonyos, hogy négy embernek csak azért kellett meghalnia, mert etnikai kisebbséghez tartoztak. A tettes nem tudhatta, hogy egyénenként kivel, kikkel fog végezni. Csak azt akarta, hogy romák legyenek. A különbség romák, és más polgárok között ezáltal élet és halál közti különbséggé vált. A bomba, mely 4 romát szétépett, alapjaiban rázta meg alkotmányunk alapvetését, miszerint a polgárok vallásra, fajra és politikai véleményre való tekintet nélkül egyenlők. Hihetünk-e, bízhatunk-e az egyenlőségben, és főleg bízhatunk-e az etnikai kisebbségek tagjai, ha szélsőséges esetben a különbség élet, vagy halál?”

A szélsőséges esetet, az egyéni gyilkosságot mindig megelőzi a szóbeli erőszak légköre, az ellenségkép felállítás és az áldozatok megnevezése. A szójárás: Ha szavakkal ölni lehetne, az irreálisból már régen irányjelzővé vált: Szavak ölhetnek, egyedül csak a lelkiismeret dönti el, hogy a beszéd arra terelődhesse, ahol ő is.

Nincs-e állandóan jelen Ausztriában a szélsőséges esethez vezető első lépcső? Gondoljunk a menekültkérdésre, a külföldiek körüli politikai vitákra és a kisebbségekre is. Gondoljunk Jörg Haider hamvazószereidai beszédeire, az Alkotmánybíróság elnökének, Korineknek „erkölcs-terrorista”-ként elnevezésére, a jogállam tiszteletére való intelme miatt.

2005-ben 60 év II. Köztársaságot és 50 év Államszerződést ünnepelünk, mindkettő olyan évforduló, amely a népcsoportok számára igen jelentős. Egyrészt a zsidó közösség mellett éppen a népcsoportok voltak üldözés, kitelepítés, deportálás és a koncentrációs táborokbani tömeges megsemmisítés áldozatai. Másrészt a náci-rendszer elleni, különösen a karintiai partizánok fegyveres ellenállása igen fontossá vált az Államszerződés körüli tárgyalások során.

Nem csak érthetetlen, de egyenesen elképesztő, hogy az Államszerződés kisebbségek védelmét szolgáló rendelkezéseit mindmáig nem váltották valóra, sőt az Alkotmánybíróság döntéseinek kivitelezésétől is mereven elzárkóznak. Korinek, az Alkotmánybíróság elnöke nemrégiben újra felhívta a figyelmet a jogállam tiszte-

letére: „Remélem, hogy az idei évforduló hatására létrejön az a politikai és a jogilag kifogástalan megoldás, mely magában hordoz némi nagyvonalúságot a kisebbségek szemben. Ez állampolitikai felelősséget követel.”

A 21. század Európájában a nacionalizmusnak és a jogmegvonásnak nincs helye. Legkésőbb az Európa Tanács 1994-es, a nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretmegállapodása óta a pozitív kisebbségvédelem elve véglegesen helyet kapott az európai értékrendszerben. Az Európai Unió a bővítési tárgyalások keretében belépési előfeltétellé emelte, és keresztül is vitte nemcsak az emberi jogok biztosítását, a demokráciát és a jogállamiságot, de ezen túl a kisebbség tiszteletben tartását és pozitív védelmét is. Az Uniót következetlenséggel kellene vádolni, ha nem felelne meg a kihívásnak, és egyetlen tagállamban is megengedné, és eltűné az alapvető jogok és a jogállamiság semmibevételét.

Az Európa Tanács a Regionális és Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájára vonatkozóan Ausztriában „számos tisztázásra szoruló pontot” talált. Az Európa Tanács miniszteri tanácsa 2005. január 19-i ülésén elfogadta a Szakértői Bizottság ajánlását. A Szakértői Bizottság nagy terjedelmű elemzéséből az Európa Tanács hat pontot nevez meg, elsőrendűen fontosnak, melyet Ausztria a Charta-szerződés szerint be kell hogy tartson. A szakértői bizottság jelentésében ezen túlmenően egész sor megjegyzés található, melyekben Ausztriát a kérdés tisztázására, vagy egyenesen a helyzet javítására szólítják fel („encouraged”). Csak a szerződés néhány pontját tekint az Európa Tanács teljesítettnek („fulfilled”).

Ausztria-Konvent, mint alkotmányozó testület lehetőséget nyújthatott volna az „etnikai partnerség” vizíójának az osztrák népcsoportjogon belüli megvalósítására. Többség és kisebbség mint a közös állam hordozói egymásra vannak utalva. Ebből következik, hogy az „egymással” az „egymás ellen” helyett mindig sokkal értelmesebb. Minden résztvevő jobban jár, ha nemzeti konfrontáció helyett nemzeti partnerségre törekszik.

Ausztriában a másutt európa-szerzte kifejlődött kompromisszum-mechanizmusokkal szembeni elutasítással van dolgunk. Másutt Európában tudják a több nyelvűséget, az etnikai konfliktusokat, a különbözőségeket, sőt ellentétesen felfogott múltat kezelni. A Dél-Tirol-i autonómiasomog példa erre. Dél-Tirolban minden nyelvcsoporthoz igényli a kisebbségi státuszt, – senki nem akar többség lenni, mert Dél-Tirolban a kisebbségi státusz különösen kedvező. Ezt mindegyik nyelvcsoporthoz maga számára vitathatja. Az olaszok, akik Dél-Tirolban a kisebbség, a németajkúak, mert ők Olaszországban valóban kisebbség, és a latinok, mert mindenütt kisebbségben vannak. Senki nem akar többség lenni. Ha ez az állapot előáll, akkor beszélhetünk az etnikai konfliktus eredményes megoldásáról és sikeres kisebbségvédelemről.

E helyen szeretném Christoph Pan-t, a Dél-tirolai Népcsoportintézet vezetőjét idézni, aki érdekes összehasonlítást tesz. Egyik beszámolójában véli: A 19. század szociális kérdése, és a 20. ill. 21. század nemzetiségi kérdése közt megdöbbentő hasonlatosság van. Amint a szociális kérdésnél a vadul túlbujánczó kapitalizmust törvényes keretfeltételekkel kellett szociális piacgazdasággá nemesíteni, így helyreállítani a társadalmilag nem egyenrangú partnerek közt az esélyegyenlőséget, és megteremteni a bizalom légkörét, melyben a szociálpártneri viszony kifejlődhetett, hasonlóképpen a nemzetiségi kérdésnél a korlátlan többséguralmat a kisebbségvédelem törvényes keretfeltételeivel kell demokráciává nemesíteni, mely az etnikailag gyengébbek számára is biztosítja az esélyegyenlőséget az alapvető szabadságjogok tekintetében, miáltal a nemzeti partner-viszony etnikailag egyenlőtlenek közt is lehetségessé válik.

Mi gyakorol befolyást egy népcsoport fejlődésére?

Méretatlanság, a politikai szerveződésre való képesség hiánya, és a nyelvfejlődés elmaradottsága a társadalmi fejlődéshez képest – ezek a veszélyforrások, melyek népcsoportok létét fenyegetik, melyek a tényleges esélyegyenlőséghez a kisebbségvédelem törvényes keret előfeltételeit igénylik.

Méretatlanság

Különösen a *kicsiny* népcsoportok közismerten sok okból *nagyobb* túlélési problémával küzdenek. Mi az a határ, amitől népcsoportokat „*kicsinynek*” kell nevezni? Egyik, az Európai Bizottság számára készített tanulmány nyomára járt a kérdésnek, és – illő óvatossággal – arra az eredményre jutott, hogy a kritikus határ 300.000 nyelvhasználónál húzható meg. Továbbá: különösen *kicsiny*, mert létében veszélyeztetett az 50.000 személy alatti csoport. Ha azonban a méretatlansághoz még szöványtelepülésmód is járul, akkor a veszélyeztetettség hatványozódik.

Európai Bizottság (kiadó) (1996) *Euromosaic Kisebbségek születése és növekedése – Nyelvközösségek az Európai Unióban*. Luxemburg

Képesség a politikai szerveződésre

A demokráciában egyetlen szavazat magában nem számít, ha azonos érdekek és célok alapján nem társul olyan sok másikkal, hogy ezáltal politikai súlyt kap. A szükségzszerűség elvileg a népcsoportokra is vonatkozik, rájuk is érvényes, ha politikailag nem szervezettek, akkor a demokráciában nem számítanak.

A népcsoportok számára fennáll még egy további szervezetségi igény abból a kényszerítő szükségzszerűségből, hogy kifelé egységesen lépjenek fel. Amelyek erre nem képesek, és politikai erőiket szétforgácsolják, meg kell tapasztalniuk, hogyan játsszák ki őket egymás ellen. Gyakorlatból ismert, hogy azok a népcsoportok, melyek a politikai érdekképviselet eme minőségileg magasabb fokát szervezettel meg tudják való-

Szervátiusz Tibor: Életfa

sítani, létük biztosításához lényegesen jobb lehetőségekkel rendelkeznek, mint amelyek erre nem képesek.

Nyelvfejlődés

A népcsoport számbeli visszaesésével azonosan csökken nyelvhasználat.

Ha a fejlődési követelményeket osztrák viszonyokra vonatkoztatjuk, akkor fel kell ismernünk, hogy a népcsoportok Ausztriában végveszélyben vannak.

A nyelv, a nevelés és a kultúra területére vonatkozó népcsoportjogok alkotmányjogi kodifikációja mellett az Ausztria Konvent céljának kell lennie, tehát a jogállomány továbbfejlesztésének, beépítve az Alkotmánybíróság nagyrészt kisebbségbarát joggyakorlatát, és a népcsoportok különböző védelmi szintjeinek egységesítését is.

A népcsoportjogokat mindenképpen végrehajthatóvá kell tenni, nem csak mint egyes népcsoporttagok egyéni, alanyjogaiként, hanem mint a népcsoport egységének kijáró jogot.

Ezen túlmenően a népcsoportok részére közszolgálati szervezeti formában biztosítani kellene bizonyos önkormányzati keretben például a népcsoporttámogatást és magánintézményeket is.

A Konvent alapvető állampolgári jogi bizottsága lefektette a „Népcsoportok Jogai”-nak szövegjavulást. Jóindulatú használatlaltal a bizottság vázlata jó és használható alapul szolgálhat a további eszmecseréhez.

*) Az Oberwart/Felsőöri megrendezett VII. népcsoport kongresszus bevezető előadása.

Németből fordította Szemerédi Tibor

In pluralitate unitas – in unitate pluralitas

Az 1971. végén újjászervezett „Europa“-Club 1972. évi integratio 72 cimmal kiadott évkönyve előszavában Stipsicz Péter a következő kulcsszavakba foglalta össze akkori szemléletünket: *tolerancia, lojalitás, függetlenség*. Az Ausztriával szembeni lojalitással kapcsolatosan Ausztriában élő magyar nemzetiségű osztrák állampolgárok-ként tájolja be az akkori fiatal közösséget. Közvetlen célkitűzésként jelöli meg többek között az osztrák és Nyugaton működő magyar szervezetekkel való kapcsolat kiépítését. Ez a szándék azért is mutatkozott fontosnak, hiszen az egyes felekezetek lelkeséin kívül az egyes helyi csoportok alig tudtak a más városokban működő egyesületekről.

A Kádár-rendszernek Ausztriában is egyre inkább növekvő nyomása az elszigetelődés jeleiben mutatkozott meg: egyrészt még inkább elkülönültek egymástól a különböző csoportok, másrészt kezdett válságossá válni az egyesületi élet. Az „Europa“-Clubban megfogalmazott gondolatok felfüggesztését jelenthette volna az 1976. évben megalkotott osztrák Népcsoporttörvény, amiről a helyzetre jellemzően véletlenül rádióhírként vettem tudomást. A klub vezetősége megbízásából beszereztem a törvényt, ellenben a kitűzött megbeszélésre a vezetőségből mindössze hárman jelentünk meg. Ennek következtében a kezdeményezés elvetélt. Ugyanakkor a hetvenes évek végére szinte félf volt, hogy az 1956 szellemét valló egyesületek teljesen háttérbe szorulnak, velük szemben pedig egyre inkább előtérbe kerülnek a Collegium Hungaricumban működő, a Kádár-rendszerrel együttműködő egyesületek. A

Mérleg és kitekintés

25 éves az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

gyakori magyarországi látogatásoknak többek között ez volt a kihatása. A legtöbben azonban inkább a visszahúzóhatást választották, azaz hátra fordították az egyesületi életnek.

Abban a helyzetben csakis újabb kezdeményezés, szélesebb alapokon történő összefogás jelenthette a holtpontról való elmozdulást, kibontakozást. Az 1979 májusában megfogalmazott tervezet a korábbi gondolatokból kiindulva az 1976. évi népcsoport-törvény alapján jelölte meg az egész Ausztriát átfogó szervezeti összefogást, magyarul az egyesületeket összefogó országos csúszervezet létrehozását. Csillagóra volt: az 56-os szervezetek politikai és társadalmi hovatartozástól függetlenül felretették ellentéteiket és egységesen zárkóztak fel a tervezet mögé. Ehelyett ki kell emelni Révay István személyét, aki egész tekintélyét latba vetve követett el mindent a bizalmatlanság korlátainak leépítése érdekében. Döntő fontosságúnak bizonyult Dr. Demel Iván és P. Dr. Radnai Tibor pozitív viszonyulása, mert általuk Ausztria-szerzte valamennyi, magyar pasztorációban működő lelkes magáév tette és felkarolta a szerveződés fontosságát. Időközben a Kancellária akkori népcsoport referense, Dr. Heinz Tichy segítségével sikerült megfelelő formába önteni az alapszabályt, amit a belügyminisztérium 1979. november 12-i keltezzel engedélyezett. Ennek birtoában sikerült meghirdetni 1980. február 7-re az alakuló közgyűlést, aminek átütő sikere volt.

Ezzel kapcsolatosan három okot emelnék ki: a katolikus papi konferencián 1980. január elején sikerült ismertetni a célokat, amiket a jelenlévő lelkesek egyöntetűen elfogadtak, és vállalták a meghívók továbbítását valamint az egyes helyi csoportok megmozgatását. Ezen a ponton tehát nem helyi, hanem országos kezdeményezésnek és kibontakozásnak lehettünk tanúi. Egészen új eljárásmód volt az 1976. évi nemzetiségi törvény értelmében a népcsoportválas, másként a Burgenlandon kívül élő osztrák honosságú magyarok népcsoportkenti elismertetése szervezeti alapon. Nem kevésbé volt fontos a sajátos magyar keretből való kitérés, felismerve, hogy céljainak megvalósítását csakis az osztrák pártokkal és illetékes kormányzervekkel karöltve, az ő segítségükkel kísérhetjük meg. Az alakuló közgyűlésen ennek megfelelően megjelent mindkét koalíciós párt valamint a Kancellária képviselője.

A Központi Szövetség tevékenységét három súlypontban szabja meg az alapszabály: 1. a tag egyesületek érdekeinek képviselete kifelé, 2. az egyesületi tevékenység egyeztetése ill. egybehangolása, 3. az egyes tagegységek teljesítőképeségét meghaladó ill. valamennyi tagegységet egyaránt érintő (összmagyar) tervek és tevékenység központi megszervezése, irányítása és intézményes működtetése. Ennek első és leglátványosabb megnyilvánulása a Bécsi Napló mint egyetlen ausztriai magyar lap létrehozása volt, már csak

amiatt is, mivel a főszerkesztői szerepre sikerült megnyernünk Dr. Hanák Tibort.

A kezdeti inkább erkölcsi sikerek természetes velejárójaként jelentkeztek a nehézségek, mindenekelőtt a pénz- és helyiséghiány. Átmenetileg mindkettőt úgy sikerült áthidalni, hogy Radnai atya mint bécsi magyar lelkes egyrészt 71 évesen vállalta az elnöki tisztséget, másrészt rendelkezésünkre bocsátotta lelkeszhivatalát. Ez nem csupán a megbeszélések szempontjából volt nélkülözhetetlen, hanem Kertész Emília titkárnő készséges közreműködését is jelentette. A legnagyobb nehézségnek – nem utolsósorban külpolitikai okokból is – a népcsoportkenti elismertetés bizonyult, annak ellenére, hogy nem volt hiány biztató szóban. Ennek ellenére csúcsnak számított, amikor 1984 májusában az európai kisebbségek meghallgatására a Központi Szövetséget is meghívták Strassburgba. Élve a rendkívüli helyzettel nem értük be csupán ausztriai kisebbségi kérdések előadásával, hanem szinte villámakcióként sikerült begyűjtünk a Kárpát-medencei magyar kisebbségek jelentéseit, amiket aztán át is adtunk Strassburgban az illetékes ügyvivőknek.

A bécsi r. k. lelkeszhivatal átköltözése hamarosan szükségessé tette saját helyiség bérelését, aminek a költségeit Dr. Pálffy András vállalta. A Bécs IV. kerületi Danhausergasse 2. szám alatti földszinti iroda bizonyult annak a hídfőnek, ahol végül is sikerült megvetnünk lábunkat. Az időközben vásárolt szedőgép által a Bécsi Napló szerkesztősége is ott kapott elhelyezést. 1956. 30. évfordulóját követően 1987 szeptemberétől másik célkitűzésünként beindult a szoba-kony-

Folytatás a 2. oldalon

Mérleg és kitekintés

Folytatás az 1. oldalról

hás helyiségben a „Bécsi Magyar Iskola”. A tanulók oktatását Dr. Hegedűs János és felesége, Ilona vállalta. Mindemellett egyre több időt és energiát vett igénybe a népcsoportkénti elismerést célzó munka. Nem csupán a hivatalos szervezetek és személyek kellő felvilágosítását kellett elvégeztünk, de hasonló vállalkozások egész sorával igyekeztünk meggyőzni az ellenkezőket, erősíteni a kétkedőket, együttműködésre serkenteni a várakozó álláspontokra helyezkedőket. Külön országos tanácskozásokat szerveztünk erre a célra a Herzogenburg melletti Walpersdorfban ill. két ízben Felsőőrött. Még a Központi Szövetség megalakulása előtt szükségesnek tartottuk bevonni terveinkbe a burgenlandi magyarokat, jelesen a Burgenlandi Magyar Kultúregyesületet – sikertelenül. Ebből kifolyólag lett a Központi Szövetség a Burgenlandon kívül működő magyar egyesületek csúcsszervezete. A Kádár-rendszerrel együttműködő egyesületek valamint a magát semlegesnek nyilvánító Evangélikus Lelkipártoló Szolgálat kivételével viszont sikerült valamennyi mérvadó ausztriai egyesülettel szerves kapcsolatokat kiépítenünk, annál is inkább, hiszen 21 – tehát a túlnyomó többség – alapítótájként lépett be a Központi Szövetségbe. (Ellensúlyozásként magyarországi sугallatra 1983 májusában CH-központtal a kollaboráns egyesületek létrehozta az ún. független ausztriai magyar egyesületek „Dachverband”-ját.)

A rendelkezésre álló anyagi eszközökkel és erővel igyekeztünk céljaink következetes szemmel tartásával helytállni. Legfőbb célunk, a népcsoportkénti elismerés mégis 13 évig váratott magára, és csak a kommunista rendszer összeomlása után vált valóra: 1992. június 30-án kimondta a minisztertanács a Bécs és környékén élő osztrák honosságú magyarok népcsoportkénti elismerését, oly formában, hogy az 1979 óta működő és a burgenlandi magyarok képviselőiből kinevezett Magyar Népcsoporttanács létszámát nyolcra 16-ra emelte fel a Kancellária. Mint képviselőtestület a Központi Szövetség a Burgenlandi Magyar Kultúregyesület mellett 4-4 személlyel kapott képviselést az 1993. március 25-én alakuló ülését tartó új Magyar Népcsoporttanácsban. A történelminek számító fordulat sikerélményét tömpitotta, hogy a területiális elvre való hivatkozással nem ismerték el a magyar népcsoport részeként az egyes helyi csoportokat, így a gráci, felső-ausztriai, salzburgi, innsbrucki magyarokat. A Központi Szövetségnek ettől függetlenül sikerült kiszélesítenie az egyes helyi tagegyesületek támogatását, habár a nekik átutalt összegek több mint szerénynek mondhatók. A népcsoportkénti elismerés megerősítette a Központi Szövetség pozícióját s ha mérsékelten is, de lépésről-lépésre sikerült olyan állapotokat teremtenünk, amelyek révén általánosan elismert és számottevő magyar tényezőként kezelik mind bel- mind pedig külföldön. Az elismerésnek másik látványosabb kihatása volt, hogy a Bécs III. kerületi Invalidenstrasse 11. sz. alatti szám I. emeletén újabb, most már tágasabb helyiséget bérelhetünk. Az új lehetőségek révén tovább fejleszthettük és rendszeressé tehetjük rendezvényeinket, nem utolsósorban kiállítások révén. Ott kapott megfelelő működési lehetőséget egyik tagszervezetünk, a Kaláka-club is.

A rendszerváltozás évében úgy láttuk, választást elkerült a nyugati magyarság: visszatelepülés, vagy beolvadás. Korábbi meggyőződésünk és munkánk értelmében természetesen az integráció kínálkozott megoldásnak hosszú távon: a befogadó társadalmak tagjaként magyar-ságunk

megőrzése. 1990 szeptemberében Útkeresés a jövőbe címmel ezzel a céllal szerveztünk tanácskozást Kufstein várába, amire a nyugat-európai magyar szervezetek mellett meghívtuk a Kárpát-medencei magyar kisebbségek képviselőit. Az akkori találkozás akkora felhajtóerőt jelentett, hogy abból nőtt ki magát a nyugat-európai magyarok jelenleg legjelentősebb, kétévenként megrendezésre kerülő fóruma, a „Kufstein” Tanácskozás.

Már érezhető volt a kedvezőtlen fordulat, de fénypontot jelentett a Központi Szövetség fennállása 20. évfordulójának megünneplése, hiszen számottevő közéleti személyiségek fogadták el meghívásunkat és adhattuk át nekik német nyelven megjelent dokumentációs kötetünket, sőt, Bécs városa kitüntetéssel juttatta kifejezésre integrációs munkánk méltatását. Az 1998. elejéig harmonikus alakuló viszonyainkat megzavarta a Kancellária részéről megnyilvánuló és számunkra érthetetlen irányváltás. Elsőként oly módon akarták hátrányos helyzetbe hozni a Központi Szövetséget, hogy a csupán névleg létező ún. Dachverband javára megvontak tőle egy helyet a Magyar Népcsoporttanácsban. Az ez ellen megtett lépések túlságosan igénybe vették és lekötötték a Központi Szövetség erejét; s végül még az Alkotmánybírósághoz benyújtott panaszunknak sem lett sikere. Sőt, a demokratikus jogainkkal való élés a Kancellária ellenséges viszonyulását váltotta ki, ami mindenképp a támogatások csökkentésében mutatkozott meg. Kimondottan csapadályhelyzet alakult ki, amikor helyiségváltoztatásra kényszerültünk s a feszült helyzetre való tekintettel, kérésünkkel egyenest a kancellár kabinetjének titkárához fordultunk. Ez a lépésünk még inkább elmeresítette a helyzetet, aminek következtében a Kancellária minden támogatási kérelmünket elutasított a közben kölcsönre megvásárolt otthonunkkal kapcsolatban. A válság még inkább elmélyült azzal, hogy a 2000. évi „Kufstein” Tanácskozás kiadásait nem ismerték el a Kancellária, és 285.000 Schilling visszafizetésére kötelezte a Központi Szövetséget. További panasszal éltünk, ezúttal a Számvevőszéknél és a Népjóléti Bizottságnál, de csupán annyit sikerült elérnünk, hogy a visszafizetelt összeget hétféves törlesztésben kell visszafizetnünk, különben minden támogatásra elveszítjük jogunkat. Terveinket újabb teherrel súlyosítja a 2003. évre juttatott támogatásokból adódó több mint 7.400 Eurot kitevő összeg visszafizetésével.

Mint közvetlen érintett személy a jelenlegi helyzet értékelésére nem vállalkozhatom. Tény, hogy egyre bonyolultabb kérdésekkel kell megküzdenünk, amik közül a legnagyobb gondot jelenti a „Bécsi Magyar Otthon” költségeinek visszafizetése. Ehelyütt jegyezhetjük meg viszont, hogy támogatólag mellénk állt a magyar kormány, amiért ez úton is kifejezzük köszönetünket. Az Illyés Közalapítvány a Bécsi Napló kiadását támogatja. A Közművelődési Minisztérium részéről szintén, több vonatkozásban is jóindulatú elbírálást tapasztalhatunk. Amíg tehát egyfelől a Kancellária kiengesztelhetetlenségével kell megküzdenünk, másfelől a magyar állam kezd odafigyelni gondjainkra és kezdi értékelni eddigi munkánkat.

Hogyan tovább?

Megítélés szerint alapelveink helytállóknak, célkitűzéseink helyesnek bizonyultak. Negyedszázados utunk következetesnek, s a visszavetése ellenére egyenesnek mondható. 25 év nem csekély idő az ember életében, a mi szörványhelyzetünkben meg még zökkenők nélkül is nagy vállalkozásnak mondható. Nem beszél-

hetünk kifáradásról, sőt, egyes vonatkozásban, akár kapcsolataink ápolását, akár a rendezvényeket, vagy a „Bécsi Magyar Iskolát” tekintjük, nincs okunk nyugtalanságra. Inkább a vállalt feladatok garmadája az, ami fokozott mértékben veszi igénybe időnket és erőnket. Nem mondható csúcshatár, ahova eljutottunk, de feltétlen fennsíkban mozgunk. Már önmagában a szinten tartás is komoly erőbevetéssel jár, a szükségzerű fejlődés előfeltétele viszont a fejlesztés. Több anyagi eszközre van szükségünk, több munkaerő alkalmazását kell elérnünk. Nélkülözhetetlen az internetes hálózat bevezetése és kiépítése.

A személyes kapcsolattartást célirányosan és racionálisan kell kézben tartanunk. Szükséges a magyar ill. magyar származású személyekből a több mint egy éve tervbe vett Tanácsadó Testület létrehozása. Munkánkról, teljesítményeinkről rendszeresen kell tájékoztatnunk az osztrák közvéleményt. Legutóbbi „Kufstein” Tanácskozásunk abból a szempontból is tanulsággal jár, hogy sikerült ugyan bevonnunk valamennyi elismert népcsoportot, politikai téren viszont nyomorúságos volt számottevő politikuskok távolmaradása.

Mindazonáltal elkerülhetlenné válik éppenséggel koordinációs feladataink elmélyítése és további kiépítése céljából működőképes elektronikus kapcsolatrendszer létesítése. A Központi Szövetség megbízásából hasznosnak és hatásosnak bizonyul a Szemerédi Tibor által működtetett elektronikus műsorismertető, amely idestova egész Ausztriát felöleli. Mai életvitelünk úgyszintén megkívánja tagegyesületeink folyamatos tájékoztatását, s elegendő két irányban is: egyrészt magyar-magyar, másrészt osztrák-magyar vonalon, ide értve a népcsoportokat is. A Bécsi Naplónak az adott körülmények között, helyesebben a követelményeknek megfelelően legalább kontinentális látókörrel kell rendelkeznie. Egyéb információk lehetőségei figyelembe vételével a lapnak inkább szellemi-kulturális értelemben kell szolgálnia az európai magyarság ügyét, nem hanyagolva el természetesen a hírszolgálatot.

Eddigi tapasztalatainkból következik a tervezés legalább középtávon. Ezt a Kancellária legújabb támogatási gyakorlata is megköveteli. Ajánlatos ezért évenként legalább kétszer egyeztető ülést megtervezni a látókörrel, különben Bécs vonatkozásában időben kell egyeztetni és meghirdetni a tervbe vett rendezvényeket; ésszerűtlen ugyanazon tárgy körülből különböző helyeken, de ugyanazon városban rendezvényt szervezni. Külön egyeztetést és megállapodást igényel a „Bécsi Magyar Színház” kérdése. Kapcsolatrendszerünkön keresztül az összehangolt együttműködés nagy erőpróbája lehet 1956 ötvenedik évfordulójának megszervezése, habár mind a 30. mind pedig a 40. évforduló sikere biztatóan hat.

Helyzetünkben adódóan országhatárokon átívelő információs és koordinációs központtá kell kiépülnünk. Bármennyire nagyméretűnek, ezért erőnket meghaladó vállalkozásnak is tűnik ez, mindazonáltal követelmény, aminek meg kell felelnünk. Természetesen nem járhatunk a fellegekben, amennyiben nincs szilárd talaj a lábunk alatt. Ezért mindenképp szolidan és szervesen kell kifejtenuk tevékenységünket. Szükséges a fleksszibilitás, rugalmasság, vagyis tudjunk megszabadulni túlságosan sok időt és erőt igénylő vállalkozásoktól, amiknek nincsen nyomtávja, de azért kerüljük a rögtönzött, pillanatnyilag talán hatást keltő, céljainknak azon-ban nem okvetlen megfelelő akciókat is.

Végezetül nem árt leszögeznünk: az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége változatlanul az egyetemes magyarság elvét vallja, politikailag-világnezetileg a pluralisztikus demokrácia alapján áll. A magyarság helyét és helyzetét az európai integráció szellemében keresi és méri fel. 1956 örökségét tekintve örömmel tölti el Magyarországi állami függetlenségének helyreállítását és a nyugati típusú demokrácia megvalósulását, az EU-tagságot. A jelenlegi magyar állammal a kialakult jó kapcsolatok továbbfejlesztésére törekszik, elutasítva mindenfajta pártpolitikát vagy pártpolitikai kötelezettséget. Változatlanul szolidaritást vállal valamennyi kisebbség jogos követelésével fennmaradásuk érdekében. Támogatja a mi-nél szélesebb körű összefogást és együttműködést, ezért is lett alapító tagja a 2001 novemberében alakult Nyugat-európai Országos Magyar Szervezetek Szövetségének, mely részt vesz a Magyar Állandó Értekezletben.

Az ausztriai magyarok körében továbbra is a befogadás gyakorlatát követi, mert a többféle-ség egysége fennmaradásunk záloga.

DEÁK ERNŐ

A Napló postája

Tisztelt Szerkesztőség!

A Bécsi Napló XXVI. évf. 1. számában (2005. január-február) a 10. oldalon rövid tudósításuk jelent meg a kolozsvári 2004. november 29-31-i Cs. Szabó László emléküléséről, melyet a Kolozsvár Társaság, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület és az EPMSZ Erdélyi Köre szervezett, és amelyen egyebek mellett Pomogáts Béla és Kántor Lajos mutattak be egy új válogatást Cs Szabó László munkáiból.

Mivel a tudósítás alatt név vagy betűjelzés nem szerepelt, Önökhöz fordulok, kérem, adjanak helyet egy hibaigazításnak. A kolozsvári hírből a jeles író nevének Cs. Betű rövidítését Csikcekefalvinak oldják fel. Valóban, lexikon szócikkben is öröklődik ez a tévedés (pl. Magyar Irodalmi Lexikon 1965-ben, Új Magyar Irodalmi Lexikon 1993-ban, Magyar Nagylexikon 2003-ban), de tekintettel Cs. Szabó László jelentőségére, a centenáriumi év nyújtotta nagyobb, ráirányuló figyelem lehetőségére, valamint az Önök súlyára, kérem segítsenek visszaszorítani ezt az apró, mégis bántó félreértést.

Cs. Szabó László ugyanis maga írja le és épp a Kolozsváron bemutatott válogatás címadó írásában (Erdélyi metszetek. In: A Kigyó, Franklin, Bp., 1942): "A rejtélyes Cs. névadójában sem jártam, azt mondják, szép kicsi falu a Gagyi völgyben. Kozma Ferenc született ott, Orbán Balázs után s Tamási Áron előtt a székelyek legnagyobb ismerője".

Még ha nem nevezte volna is meg a Gagyi-patakot, az unitárius lelkeszaládból származó Kozma Ferenc, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja Csekefalván született, amedarról nevezetes, hogy mindkét templomtornya ferde - a székelységnek Csekefalván van pisai ferde tornya. A CS előnév feloldása tehát nem Csikcekefalvi (román térképen Ciucani, Csíkszentmártonnal egybenőtt, ezer lakost meghaladó római katolikus település), hanem Csekefalvi (rom. Cechesti, Szentábrahám nagyközséghez tartozó félezer lakosú, fele-fele unitárius, illetve református település). A felekezeti hovatartozásnak rég nincs jelentősége, csupán azért jelezzük, nehogy valaki-ben Kozma Ferenc szülőhelyét, annak lexikonbeli elírását illetően merülne kétely.

BOÉR HUNOR

Néhány szó a külföldi magyar sajtóról

Azt írja dr. Újváry, hogy a Bécsi Napló „az utolsó magyar emigráns periódika”, majd később megismétli tévedését, mondván ez a lap „immár (az) egyetlen külföldön megjelenő” emigrációs fórum.

Ez tévedés. Való igaz, hogy az olvasók megfigyelték a lapot egyre kevesebb magyar heti- és havilap jelenik meg Nyugaton (több anyagi okok miatt megszűnt, néhány Magyarországra települt), de féltucatnál több még most is létezik. Legjobb tudomásom szerint Európában (Münchenben) még ma is kiadják az 50. évfolyamához közeledő Nemzetért, tengerentúl pedig még hét magyar lap jelenik meg rendszeresen: New Jerseyben 115 éve hente az Amerikai-Magyar Népszava, Los Angelesben a 83. évfolyamában járó Californiai Magyar-ság, ugyanott az Amerikai Magyar Hírlap és Baltimore-ban havonta az Amerikai Magyar Újság. Torontónak például két hetilapja van: a Magyar-ság és a Magyar Élet, az ausztriai magyarok lapja ugyancsak Magyar Élet címen jelenik meg.

Mindenről tájékozódhatott volna Dr. Újváry, ha felüti a Bécsi Napló szerkesztésében is közreműködő Borbándi Gyula 1996-ban megjelent „Emigráció és Magyarország” című kitűnő könyvét, mert az abban közölt adatok ma is érvényesek, vagy akár e sorok írójának tavaly publikált „Hat évtized” című cikkválogatását, mert ebből is kaphat némi képet a külföldi magyar sajtóról.

Még egy észrevételt fűznék Dr. Újváry cikkéhez: a Bécsi Napló 1980. áprilisában kezdődött pályafutását ismertető soraival mindenben egyetértek, csak azt hiányolom, hogy legalább egy mellékmondattal erejéig nem tett említést a lap elődjéről, a bécsi Magyar Híradóról és annak 1979. decemberében elhunyt főszerkesztőjéről, Klamár Gyuláról. A Magyar Híradó 1957-től huszonkét évfolyamot ért meg és a főszerkesztő halála egyben a lap végét is jelentette. A Magyar Híradó legalább olyan fontos szerepet vitt a határokon túli magyarság életében, mint amilyent most visz a Bécsi Napló. Ezért illet volna megemlíteni, hogy volt egyszer Bécsben egy Klamár Gyula szerkesztette Magyar Híradó is.

(Stirling György észrevételei jogosak. Amiótt változtatás nélkül közöltük Újváry Gábor méltatását, az a dolgok természetéből fakadt, azaz nem illet volna az eredeti szöveg közé kiemelésüket ictatni.

A lap munkatársai felsorolásából sajnos Sulyok Vince neve is kimaradt, amit most ezúton pótolunk. A szerkesztőség.

TÁMOGATÁSI KÉRELEM

Támogatási akciónk beindítása óta – ide értve az Őrség naptárunk révén átutalt adományokat – a Bécsi Napló 2005/1. számában közzétett 21.493,06 Euro összeg 2005. március 15-ig az alábbi hozzájárulásokkal növekedett:

Ambrozy Georg	10,00	Dr. Magda Szilveszter	10,00
Benyák Mária	30,00	KR. Dkfm. Majláth-Pokorny Paul	20,00
Dr. Aumüller Péter	11,00	Osztrák Nemzeti Bank	2.500,00
Czifra János	20,00	Pogány Géza	30,00
Fabián László	10,00	Pongrácz Vilmos	100,00
Ferenczy Klára és Béla	15,00	Szabó Nóra	30,00
Dkfm. Forgó László	100,00	Szekeres Imre	20,00
Ft. Hegyi György	50,00	Dr. med. Szendey Béla	30,00
Heinrich Péter	10,00	Dr. Varga Sándor	20,00
Dr. Koczó Endre	10,00	Virágh József	5,00
Kocsis Béla	100,00	név nélkül	20,00
László Géza (Magyar Otthon és BN)	50,00	összesen:	3.211,00

A támogatások eddig befolyt teljes összege 24.704,06 Euro.

Hálás köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal lehetővé teszik a Bécsi Magyar Otthon fenntartását.

Deák Ernő, elnök Radda István, főtítkár Kántás János, pénztáros
További támogatások az alábbi bankfolyószámlára utalhatók át: P.S.K., A-1010 Wien, Georg Coch-Platz 1, Bankleitzahl/Bankirányítószám 60000, Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, Kontószám 7255731.

A Timosenko-kormány feladatai

(Budapest Analyses, No. 61, March 18, 2004) 2005. február 4-én a 450 fős Legfelsőbb Tanács 386 szavazásra bejegyzett képviselőjéből – a kommunista frakción nem jelöltette magát – 373-an voksoltak a 44 éves közzgazdász Julia Timosenkóra, a független Ukrajna 13. kormányfőjére. Ukrajna politikai sajátosságként értékelhető, hogy a szavazás pillanatában eltűnt az ellenzék: a korábbi hatalompárti egyesített szociáldemokrata frakció és az Ukrajna Régiói nevű csoport is igennel szavazott. A szavazás után az új miniszterelnök-asszony megnevezte kabinetjének tagjait, az ország 24 megyéjének, valamint a két különleges státusú városnak, Kijevnek és Szevasztopolnak kormányzóit.

A Mi Ukrajnánk (Nasa Ukrajina), a Szocialista Párt és a Júlia Timosenko Blokkja alkotta kormány programja a biztonságot (pl. a hivatásos hadsereg 2010-ig történő bevezetését), a világra való nyitottságot (pl. az európai integráció prioritását), a harmóniát (pl. a civil társadalom erősítését), az életet (a szociális rendszer erősítését), a hitet (pl. az egyház és az állam rendezett viszonyát) valamint az igazságot (pl. a korrupció elleni harcot) hirdette meg fő programpontokként.

Az új kabinetet - Juscsenko elképzeléseinek megfelelően - elsősorban szakemberek, s nem politikusok alkotják. A kormány összeállításánál több szempont érvényesült: az utcai megmozdulásokban vállalt részvétel, szakmai felkészültség, politikai megbízhatóság. Az 1991 utáni Ukrajna történetében először fordul elő, hogy a belügyminisztérium és a honvédelmi tárca élére civileket neveztek ki. Civil szakember Timosenko bizalmi embere, a biztonsági szolgálat (SzBU) új vezetője is.

A kormány elszántsága és határozottsága a közeli hónapokban vélhetően továbbra is töretlen marad. Kedvezően hathat erre az Egyesült Államoknak és az új ukrán rendszerrel barátkozó Európai Uniónak az intézményi kapcsolatok erősítésében és – talán – pénzügyi támogatásában is megmutatkozó aktivitása. Az USA Kongresszusa február elején 105,2 millió dollárt különített el a költségvetéséből, s Bush elnök a hónap közepén újabb 60 millió dollárt kért a törvényhozástól az ukrán reformok véghezvitelének támogatására. Az Európai Unió – bár az Unió csatlakozáshoz a „lassú lépések” taktikáját, az elengedhetetlen reformok véghezvitelét ajánlja az országnak – a három évre szóló Ukrajna-EU Együttműködési Megállapodás keretében kész támogatni Ukrajnát, lehetőséget biztosítva arra is, hogy Kijev számos uniós programban vegyen részt.

A kormánnyal szemben az ellenzék jelenlegi vezéralakja, a politikusként kevésbé, sokkal inkább oligarchaként értékelhető Viktor Janukovics is nagyvonalúnak mutatkozik. Úgy nyilatkozott, hogy hajlandó megadani a kabinetnek a száznapos túrelmi időt. E toleranciának oka lehet Janukovics politikai helykeresése és táborának ideiglenes szervezetlensége, meggyengülése is.

A Juscsenko-Timosenko tandemet céljai elérésében egyelőre Moszkva sem kívánja gátolni. A Kreml Kijevben korábban szinte helytartóként viselkedő, ám a hírek szerint hamarosan távozó képviselője, Viktor Csernomirgin orosz nagykövet kijelentette, hogy Oroszország nem kívánja gátolni Ukrajnát az EU-hoz való közeledésében. Január 24-i moszkvai látogatása során a tavaly létrehozott, orosz dominanciájú

Egységes Gazdasági Térség problematikáját említve Juscsenko kijelentette, hogy Ukrajna kész a nemzeti érdekeknek megfelelő két- vagy többoldalú együttműködésre, ez azonban nem akadályozhatja országát a „más piacokhoz való közeledésben.”

Az új elnöknek minden oka megvan arra, hogy nehezteljen Moszkvára, s személy szerint az ellene aktív kampányoló Putyin elnökre. Juscsenko azonban tisztában van azzal, hogy Oroszországgal az együttműködés és a konszolidált kapcsolatok fenntartása már csak a több mint 17 százalékos kivevő ukrán orosz lakosság miatt is rendkívül fontos. Jelzés értékű ebből a szempontból, hogy tanácsadója – a Kreml rosszállásától kísérvé – orosz ellenzéki politikust, az 1998-ban miniszterelnök-helyettes Borisz Nyemcovot kérte fel. A tanácsadó fontos feladatának tekinti az orosz beruházások ukránjai növelését. A rendszerváltással is fölerő elnökválasztás után egyértelművé vált Ukrajna euroatlanti orientációja, ugyanakkor – a felek kompromisszumkészségét feltételezve – ennek nem kell szükségszerűen konfliktusokkal járnia az Oroszországgal fenntartott kapcsolatokban.

Nem lesz könnyű dolga az új kormánynak a közigazgatást teljesen átható korrupció letörésében, valamint a korábbi esztendőket kezes privatizációjának felülvizsgálatában sem. A kormányfő február közepén meghirdette a „Stop a csempészetnek!” elnevezésű akciót. Végrehajtói a vámhatóság, a határőrség, a BM és a biztonságai szolgálat képviselőiből álló ún. „mobil-csoportok”, melyek ellenőrzik a ki- és bemenő kereskedelmi forgalmat a határátkelőhelyeken. A csempészetre a határ menti megyékben egész ágazatok épültek, az állami közigazgatás vezetőitől az adóhatóságok keresztül a közlekedésrendszertig igen sokan érintettek benne. Nem véletlen, hogy a határ menti megyék vámkirendeltségeit központi, kijevi felügyelet alá helyezték. Ez történt a Magyarországgal határos kárpátjai és csapi kirendeltséggel is.

A főügyészség elkészítette annak a kb. 3000 vállalatnak a jegyzékét, amelyek megítélése szerint szabálytalanul privatizáltak. A kezes ügyleteket a kormány bírósági úton kívánja felül-

vizsgáltatni. Ezek között „a legnagyobb falat” kétségkívül a Krivorozsztat nevű acélmű, melyet Viktor Pinczuk, Kucsma veje privatizált apósa elnöksége idején, igen gyanús körülmények között. Az eljárással a kormányfő egyszersmind fő politikai ellenfelére, Leonid Kucsma exelnökre is lesújt. Valószínű azonban, hogy nem kell számolni a privatizált cégek tömeges „államosításával”. A kormány számára nem lehet cél a külföldi befektetők elriasztása, s feltehető, hogy a „narancsos forradalom” győzelme több más tényező mellett az oligarchákkal kötött megállapodásokon is múlott. Ők pedig bizonytalanságot okoztak arra, hogy megtarthatják az általában áron alul megszerzett cégeiket.

A kormányprogram „Az állam van az emberekért, s nem az emberek az államért” jelszó jegyében határozta meg a jóléti rendszer alapelveit. Ennek megvalósítását a privatizációs és reprivatizációs bevételekből, valamint a korrupción működő állami vállalatok megrendszabályozásából származó bevételek harminc százalékos növeléséből kívánják elérni. A feladat nem könnyű, hiszen elodázhatatlan a veszteséges állami vállalatok felszámolása, a húzóágazatnak számító nehézipar rendbetétele. A becslések szerint 37 milliárd tonna széntartálékkal rendelkező ország bányáinak kétharmada csőd közeli helyzetben van, termelékenységük mutatóik lehangelőek, működésük kizárólag a milliárdos állami szubvencióknak köszönhető. A termelékenységi mutatók javítása, a bányabezárásokkal együtt járó racionalizálás elkerülhetetlen, hiszen ebből az iparágból táplálkozik a nehézipar sikerágazata, a kohászat is. (Az utóbbi esztendőben ötszörösére nőtt az ország acél-exportja.)

Nehezíti a reformok véghezvitelét, hogy a bányák, a nagyüzemek, az acélművek a választási térképen „kékbe borult” területen, Kelet-Ukrajnában, a leköszönt elnök hátszögében vannak. A megszorító intézkedések ezért a jövő tavaszi parlamenti választásokra készül ellenzék malmára hajthatják a vizet. Az ellenzék ugyanis a Janukovics vezette Régiók Pártja hamarosan megtartandó kongresszusán újrendezheti sorait. Timosenkóknak továbbá tekintettel kell lenniük koalíciós partnerük, a szocialisták elveire és érdekeire is.

Ukrajna új, demokrata elkötelezettségű kormánya – mintegy 15 éves késéssel – ugyanazokkal a problémákkal néz szembe, amelyekkel a közép-európai rendszerváltás kormányai találkoztak. Hatékony külső segítséggel sem kerülhet el a társadalmi feszültségek fokozódása, a sérelmet szenvedők számának növekedése, a gyors sikert remélő tömegek csalódása. A kérdés az, hogy az új elnök és csapata a jövő évi parlamenti választásokig legalább néhány területen képes lesz-e olyan sikereket elérni, amelyek hozzásegíthetik a parlamenti választások megnyeréséhez és a reformok folytatásához.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Az Illyés Közalapítvány Kuratóriuma a 2005-ös esztendőre pályázatot hirdet 8.500.000-Ft-os keretösszegre, bejegyzett, ill. a püspökségek által elismert ausztriai magyar szervezetek, egyházi közösségek számára az ausztriai magyar nemzeti közösség önzönossága megőrzését, fejlődését és megerősödését segítő kulturális-közművelődési, tájékoztatási, hitéleti és szakmai önszerveződések előmozdítására irányuló projektek, hagyományteremtő ifjúsági rendezvények és programok költségének támogatására.

Figyelem: A támogatások szerény összegére való tekintettel és az alkuratórium tagjai véleményének figyelembe vételével a **prioritásokra** helyeződik a főhangsúly. Az elbírálás szempontjából 1-től 3-ig számított fontossági sorrendben azok a pályázatok részesülnek előnyben, amelyek a pályázó megítélése szerint nélkülözhetetlenek. Ajánlatos lenne ezért az egyesületi igényeket a támogatások teljes összegéhez arányosítani. **Egy pályázat csak egy projektet, rendezvényt vagy programot foglalhat magába!**

A pályázati dokumentációt képezi a **Pályázati Úrlap + Elszámolási Szabályzat + Nyilatkozat**, mely dokumentáció a Közalapítvány irodájától személyesen vagy postai úton igényelhető, illetve a www.ika.hu honlapról letölthető.

A Pályázati Úrlapot, az Illyés Közalapítvány Ausztriai Alkuratóriumának irodájához **postai úton vagy előre egyeztetett időpontban személyesen kell benyújtani, az alábbi címen:**

Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich co. Illyés Közalapítvány 1010 Wien, Schwedenplatz 2 – Laurenzerberg 5/II/8-9
üzenetrögzítő tel/fax: 01-532-6048

További felvilágosítással Mentsikné, Hoffer Szilvia alkuratóriumi titkár áll az érdeklődők rendelkezésére, a 0664 – 5136 – 103 -as mobil-telefonszámon.

A pályázatok benyújtásának határideje: 2005. április 8. (péntek)

Az idei pályázat egy fordulóban kerül lebonyolításra. Az aznapi postabélyegzővel ellátott, ajánlott küldemények határidőn belülnek számítanak.

A benyújtott pályázatokat az Illyés Közalapítvány Kuratóriuma 2005. május 30-ig bírálja el.

A Kuratórium kizárólag a formai követelményeknek megfelelő, a szükséges mellékletekkel ellátott, hiánytalanul, szabályosan kitöltött pályázati úrlapokon, időben benyújtott pályázatokat bírálja el.

FIGYELEM!

- A nem megfelelően, hiányosan kitöltött, szükséges mellékletek nélkül benyújtott pályázatok nem kerülnek elbírálásra!

- Korábbi elszámolási kötelezettségét nem teljesítő vagy hiányosan teljesítő pályázók újabb pályázata az elszámolás időpontjáig nem képezi érdemi elbírálás tárgyát.

dr Deák Ernő Mentsikné Hoffer Szilvia
elnök sk. titkár sk.

Legrégibb nyelvemlékünk 950 éves

A tihanyi apátságot Szent Ányos tiszteletére alapította 1055-ben I. András király. A monostornak több falut, tavat ajándékozott, kijelölte birtokának határait, ellátta szolgáló néppel, ingó és ingatlan vagyonnal. Ezt dokumentálja az apátság alapítólevele, melyet a pannonhalmi bencések levéltára őriz. Az eredetiben fönnmadrt oklevél a magyar nyelv legrégebb hiteles és szórvány nyelvemléke. A latin szövegű, két hártýából összevarrott diploma ötvennyolc magyar szót, több ízben magyar képzőt és ragot, valamint számos helységnévet tartalmaz. Közismert összefüggő mondatfordéke a „*feheruaru rea meneh hodu utu rea*” azaz a „Fehérvárra menő hadi útra”. Fogalmazója az újabb kutatások szerint minden bizonnyal Miklós püspök, leírója (scriptora) más valaki, de kétséget kizáróan magyar ember volt. R. É.

Künstler Verein

Europäischer Kulturkreis kiállítani szándékozó tagokat keres.

2005. április 11-én 19 órai kezdettel kiállítás nyílik. Belépő személyenként 5 Euro, melynek felét hajléktalanok támogatására fordítják.

Felvilágosítás: Baráth Éva, tel.: +43 1/505 88 60.

nagy sikerű triója következett.

A második részben a szombathelyi születésű bécsi zeneakadémista, Mohl Gergely cselló szólója, illetve a világhírű, magyar-osztrák Belvedere Trio volt hallható. Szabadi Vilmos a bécsi Filharmonikusok két tagjával, Elmar Landrerrel és Nagy Róberttel alkotott triója Dohnányi művét játszotta.

Dr. Zipernovszky Kornél, Collegium Hungaricum, tel.: +43-1-214-0581

KISSTÍLÚ VITÁK TÁRGYA?

Gyurcsány Ferenc alig néhány hónapos országlása alatt máris több mint merész kijelentéseivel, besorolásaival vált híressé. Nem elég, hogy elődje Medgyessy Péter alig tudott kerek mondatokban fogalmazni, de mondanivalóját még makogva is adta elő. Gyurcsány Ferenc most minden tekintetben túl akar tenni rajta, legalábbis stílusát, rangsorolását illetően. Nem egy vonatkozásban a félelmet és gátlást nem ismerő fenyegetések benyomását akarja (?) kelteni, mindamellett szelimesnek is akar látszani, hiszen akár az élcélődés is (lehet) a népszerűség titka.

Több rendbéli harsányságát érdemtelen lenne felemlgetni, hiszen – nem lévén ellenzék – nem kívánunk belőle politikai tőkét kovácsolni. Amikor a magyar választópolgárok közreműködése révén az MSZP mint nagyobb koalíciós párt ismét átvette a kormányt, bár sokan hivatalosan is Magyarország két táborra szakadását kezdték emlegetni, úgy látszik, mégsem történetet megengedhetetlen hiba, hiszen nem váltott ki különösebb felszisszenést. Sőt, amikor tagadhatatlanná vált Medgyessy Péter múltja, egyáltalán nem vált tartathatatlanná helyzete. Mindez többek között azt is bizonyítja, mennyire gyermeketeg még a demokrácia Magyarországon.

A legújabbak közé tartozó „magyar nábob” sikeres „palotaforradalmárként” léphetett színre, amiért is pár héten belül emelkedett az ismeretlenségből a népszerűségi listán. Egyesek Orbán Viktor szocialista kiadásának vélték, hozzátéve, dinamizmusa személyi helyzetbe hozhatja a volt miniszterelnököt a következő parlamenti választások idején. Minden óvatosság, sőt esetleges bizalmatlanság ellenére elfogadható az az álláspont, mely szerint politikai-világnézetű fenntartások nélkül meg kell adni minden feltörekvőnek az esélyt: bizonyítson!

Gyurcsány Ferenc megkapván az esélyt, élhetne helyzetével. Egyelőre néha meghökkenően merész kijelentéseivel alig bizonyított, igaz, a tartós sikerhez hosszabb nekifutási időre van szükség. – 2006 tavaszáig így sok minden kiderülhet igazi politikusi képességeiről. Államférfinek még jelöltként sem illenék be, ami talán életkorával, tapasztalatlanságával hozható összefüggésbe. Példának okáért alig nevezhető érettnek a gazdákkal megegyezésről kialakított utólagos véleménye: a gazdák meghátráltak.

De még egyszer is: a magyar választópolgárok joga az értékelés és ítékezés történetesen miniszterelnökük dolgában.

Van azonban valami, ami megmozdul abban is, „ki távol sír e nemzetem”, éspedig az, ha nő-, vallás- és terrorista „szakértői” mivolta után Gyurcsány Ferenc, Magyarország miniszterelnöke február közepén Moszkvába látogatván felhőborítón „elszólja” magát. Szöveg-hungarizát helyett álljon itt az eredeti megfogalmazás, amivel Mihail Fradkov orosz miniszterelnökön keresztül a »Nagy Oroszországot« illette: „...a történelem sok részlete vitatható, de van egy dolog, amit Magyarországon nem szeretnénk vitatni. Magyarországon a Szovjetunió és a Vörös Hadsereg segítségével szabadult meg a fasizmustól 60 évvel ezelőtt. Ezért köszönettel és hálával fog tartozni mindig. Sohasem fogjuk megengedni, hogy ez a kérdés kisztílu viták tárgya legyen.”

Az ilyenfajta mérlegelés – még hozzá sajtókonferencián, tehát nagy nyilvánosság előtt – dermesztően hat. Kevésbé a történelmet, sokkal inkább Magyarország jelenlegi miniszterelnökének felkészültségét és világgépét illetően. 2005-ben „vezérlőként” így tekinteni vissza, annyira rosszul sikeredett vizsga, amire még jegyet sem lehet adni. -kö-

COLLEGIUM HUNGARICUM SAJTÓKÖZLEMÉNY

Április 5-én 18.00 órakor szeretettel várjuk azokat a Bécsben élő, dolgozó magyarokat, akik Magyarországon is szereztek nyugdíjba számítható éveket. Kancsal Péter, a magyar Nyugdíjbiztosító Főigazgatóság osztályvezetője tart előadást a Magyarország EU-csatlakozása utáni változásokról, újdonságokról. Karl Tilar, az Osztrák Társadalombiztosítók Főszövetségének referense összefoglalója után szívesen válaszol feltett kérdésekre.

Közel 1300 eurót eredményezett a Collegium Hungaricumban, Bécsben február 19-én este megrendezett jótékonysági gálahangverseny.

Az ausztriai magarság kezdeményezésével Kilyénfalvi Gábor St. Pöltenben élő és dolgozó hegedűkészítő mester kereste meg a Collegium Hungaricum stábját, akik felkarolták azt, és megnyerték védnöknek dr. Horváth István bécsi magyar nagykövetet valamint Dr. Paul Iby, Eisenstadt (Kismarton) püspökét. A gála bevételét a Gergely István ferences plébános által 1992-ben létesített Csíksomlyói Csibész alapítvány kapja. Az alapítvány ebből a pénzből kb. egy évig biztosítani tudja 4 védencének, köztük egykori utagyereknek, volt állami gondozottaknak a teljes ellátását. Az alapítvány jelenleg összesen 180 gyermeket gondoz.

A koncertet – melyen a fellépők lemondtak a tiszteletdíjról – a magyarországi Láng Gabriella-Szimonova Jaroslava duó nyitotta, majd az ausztriai magyar családban nevelkedő Koncz-fivérek és az osztrák Hemma Tuppy

Ügynökmúlt

Ahogy az egykori operatív tiszt látja

Manapság Damoklesz kardja lebeg az ügynököknek kikiáltott informátorocskák felett. Arról azonban kevés szó esik, hogy a kálváriát azok járatták velük, akik valamikori pártállami hatalmuk megtartása érdekében beszerverték őket. Közben most büszkén kürtölik világgá, hogy nem az ő oldalukon található a sok besúgó, hanem a jelenlegi jobboldalon, az ellenzék sorai között.

Mindezeket érzékelve volt operatív tisztként ismét meg kell szólalnom, hasonlóan, mint 2002-ben, amikor a D-209-es az ország „képebe” hazudta, hogy ő III/II-es kémelhárító operatív tiszt volt, és a KGB ellen védte a magyar érdekeket. Jelenleg az MSZP által bedobott ügynöknévlistára hozásának variációjától már annyira hangos a média, mintha a valamikori kis tmb-k, informátorocskák tették volna tönkre az országot, nem pedig azok, akik belekényszerítették őket a megváltoztathatatlanba. Úgy tűnik, a hatalommániásoknak nem volt elég a 45 éves megfélemlítés: a családok szétzilálása. Tévedés ne essék, itt nem azokról beszélek, akik önként és hiperaktív módon ajánlották fel szolgálataikat a BM-nek! Szerintem az ügynöklista nyilvánosságra hozásának eddig megismert variációival az MSZP-SZDSZ koalíciónak az a célja, hogy elterelődjön a figyelem a gazdasági nehézségekről. Másrészt pedig, hogy a feledés homályába merüljön a D-209-essel kapcsolatban előjött SZT-tiszti ügy, s főként, hogy ne a valódi felelősökről essék szó. Vagyis ne a volt párt- és KISZ-káderek felelősségét firtassa az ebredő társadalom.

Már több esetben nyilatkoztam arról, mi a különbség az informátor, az ügynök, a tmb és az SZT-tiszt között, valamint, hogy milyen iratanyagok szükségesek ahhoz, hogy bárkit bármilyen minőségű beszervezettné lehessen tekinteni. Sokszor és részletekbe menően nyilatkoztam mindezekről *Kiszely Gábor* történet is - e téma neves szakértője. Sajnos a média egyes személyeket mint beszervezett ügynököket kezel, holott nem található egyetlen általuk aláírt nyilatkozat sem. Sokan megkérdezték tőlem, vajon hány SZT és más minőségű hálózati személy beszerzésére került sor a pártállam idejében? Mindezekre csak viszonylagosan tudok válaszolni: több tízezer, köztük több ezer SZT. Megoszlásuk - a szervezési elv és a gyakorlat alapján az ún. baloldalon sok SZT és sok egyéb minőségű, míg a jobboldalon esetleg néhány SZT és sok más minőségű hálózati személy. Tapasztalatom szerint a beszervezettek pressziós és hazafias alapon történő különbsége - mind az '50-es, a '60-as és a '70-es években, mind egyes csoportfőnökségek vonatkozásában - százalékos arányában differenciáltnak mondható. Viszont a III/II-es Csoportfőnökségen a '60-as és a '70-es években a beszervezettek közül kb. 20% aktív, míg 80%-uk passzívnak mondható. Jelentéseiknek ugyanazon időkben kb. 10%-a politikai, míg 90%-a gazdasági természetűek. Ezzel szemben az SZT-k - ugyancsak a '60-as és a '70-es években - 100%-a önként, hazafias alapon vállalta a BM-mel való együttműködést, és feltehetően az aktivitásuk is hasonló volt. Ezen megállapítások azért fontosak, mert a hálózatot nem maga a beszerzés ténye és száma, hanem annak munkája minősíti. Tudom, hogy akiről akár egyetlen informátóri jelentés keletkezett - aminek kapcsán bármilyen hátrány érte -, azt nem érdekli, hogy informátornak, ügynöknek, tmb-nek, netán SZT-nek minősített hálózati személytől származnak a róla szóló adatok, s azokat melyik BM-szervnek adták. Márpedig a végeredményt, a társadalmi, politikai kár nagyságát, az akkori politikai vezetés befolyásolását illetően minőségi különbség volt (van) a tmb és az SZT lehetősége, feladata, az általa adott jelentés megítélésének, és ennek következtében az intézkedés társadalmi kihatásának. Ezért szükséges szerintem a hálózatok differenciált megítélése is.

Nem védeni akarom a globális ügynököknek kikiáltott tmb-eket, akiknek fedőnevei mostanában felszínre kerültek, akikről "kiderült", hogy azok többsége a jelenlegi jobboldalhoz tartozik, de ha ez igaz, akkor már sokan tudni vélik, hogy egy részüket a beszerzésük idejében már oda küldték. Azt mondják, hogy a beszervezettek is csak a jobboldalra jellemzőek. Azt viszont már sokan "elfelejték", hogy a baloldalon nevezett konglomerátum abban az időben mindenképpen a pártállamot szolgálta. Így a miniszterek, az igazgatók, az osztály- és a csoportvezetők, valamint az MSZMP-tagság nagy része, akiket be sem kellett szervezni, hiszen adták az információt. Ráadásul még 6-os katon sem készült róluk. A személyzeti ve-

től pedig mindenki tudja, hogy azok a BM kinyújtott karjai voltak. Nekem legalább annyi információval szolgáltak a hivatalos kapcsolatok, mint a hálózatok. Sok intézkedés elmaradásáért a jobboldali kritikák is leginkább az Antall- és az Orbán-kormányt teszik felelőssé. Megítélésem szerint ez nem ilyen egyszerű! Lehet, hogy kissé groteszknak tűnik az ügynök témában nekem mint volt operatív tisztnek a véleménye, de - akár elfogadják, akár nem - higgyék el, hogy mi beszerzők igazán éreztük a beszervezettek kínját, és azt is tudjuk, hogy a beszervezettek nagy része inkább eseményekről és nem személyekről jelentett. Az sem elhanyagolható azonban ebben az információ áradatban, hogy 1964-ig zömében baloldali, pártú embereket szerveztünk be hazafias alapon, akiknek egy részét 1967 táján pártfelfüggetlés alapján kizártuk a hálózatból. A hetvenes évek vége felé e jelenség magasabb szinten, az SZT színeiben, valamint a tmb-k esetében - akik némelyikével nyilatkozatot sem írtak - megismétlődött. A tmb-k zömének pedig nem feltétlen kellett tudnia, mi történt vele

azon az ominózus beszélgetésen. Azonban az sem fordulhatott elő, hogy valaki nem állt szóba a BM-elhárítóval, hiszen sokszor az állása függött tőle.

Ide vágnak *Horváth József*, a volt BM III./III-as csoportfőnökség vezetőjének "A tábornok vallomása" című könyvében a 298-300. oldalon írtak: "... elmerenghet Kedves Olvasóm! (...) mennyi szenny tapadhatott a kezünkhöz az elmúlt évtizedekben, hány ember álmait tettük nyugtalaná »történetlen« eszközzeinkkel (...). Szép, vastag dossziékat hízlaltunk személyekről, csoportokról, objektumokról (...). Össze is gyűlt vagy 62 ezer ilyen dosszié - java részük 1945 és 1962 között -, egy részük munkát biztosított 1989 őszén a cég épületének alagsorában berregő őrlőgépeinknek. (A dossziédara sok tükörképet őriz tovább, de immár felderíthetetlenül.) (...)

Bár 1973-74-ben éreztem az előszelét, de csak 1974 és 1978 között alakult ki bennem, hogy nem életképes a rendszer, gazdaságilag veri szét önmagát. (...) Nagyon sok információ állt rendelkezésemre, mégsem tudtam sokáig, hogy ennyire súlyos a gazdasági helyzet."

Ehhez csak annyit fűzök hozzá, hogy sajnos mi, operatív tiszték is hasonlóképpen vélekedtünk és cselekedtünk akkor.

És ki emlékszik már arra, hogy a rendszerváltást követő első országgyűlés - emlékezetem szerint - megszavazta a Zétényi-Takács-féle törvényjavaslatot, ami az első ügynöktörvény lett volna, ha az SZDSZ és az ugyancsak hasonló színű, akkori köztársasági elnök meg nem torpedózza az alkotmánybírószágon. Pedig, ha az a törvény életbe lépett volna, minden másképp alakul, nem lett volna D-209-es kormányfő, és az összes hálózat napvilágra került volna. Azon is érdemes elgondolkodni, hogy az MSZP és az SZDSZ most ugyanazt javasolja, amit akkor megtorpedóztak.

Több évtizedes kémelhárítási tapasztalataim alapján bátorodom kijelenteni, hogy a bróker-Werber-SZT-ügy is összefügg, amiben a prímet az SZT viszi. Ugyanaz a garnitúra van hatalmon, amelyik a pártállam idején, s azok, akik leveleznyelték a rendszerváltást. Belőlük nőttek ki a bróker-Werber szereplők is. Megragadta a figyelmem, amikor a HírTV ez év február 4-i "Péntek 8" műsorában Hankiss Ágnes ("az MSZP vezetői különböző jelzéseket, észrevételeket írtak a hálózati jelentésekre") az ügynöktémáról beszélt. A P. kézigyével ellátott iraton talált megjegyzések is egyértelműen bizonyítják a BM-intézkedésekre történő pártállami megrendeléseket. Ez azonban csak tö-

redéke annak, ami telefonon érkezett a BM-hez. Az volt a gyakorlat, hogy bár mindig emberi sorsokat érintett, írásos nyoma sehol nem található. Mindennapos volt, hogy többször a pártközpontból neveztek ki közénk, a sokéves operatív tiszt gyakorlatlakkal rendelkezők közé gyakorlat nélküli pártkádereket vezetőkné erősítés címén. Ezek közül egyesek - mint az elhárítás vezetői - úgy képviselték a magyar érdekeket, hogy az ő tudtukkal bújált nálunk a nemzetközileg körözött Carlos, amiért nemzetközi elmarasztalást kapott az ország. E témában már többször nyilatkoztam, hogy az egész BM III-as főcsoportfőnökség - benne mi, operatív tiszték is! - élet-halál ura volt. Sajnos munkánk országvédő fontosságát állandóan hangsúlyozva, az ellenség jelenlétét démonizálva, az MSZMP KB megrendelésére munkánkkal politikai, gazdasági kárt okoztunk az országnak akár tudtuk, akár nem, akár elismerjük, akár nem. Nekünk, területtartó operatív tiszteknek volt feladatunk pl. eldönteni, hogy területünkön - bizonyos írott kritériumok alapján - kik kerülhetnek vezető beosztásba. Ennek kapcsán sokszor szembe is kerültem a gazdasági vezetőkkel, de magával az étellel is, mert csak a politikai megbízhatóságot vehettük figyelembe. Csak két példát említek. *Köztudott, hogy a gazdasági vezetőknek hivatalból minden kérésünket teljesíteniük kellett.* Megesett, hogy egy középvezető megtagadta az általam kért segítséget, amit viszont nekem kötelességem volt vezetőim felé jelenteni, minek következtében az illetőt szakmai hozzáértése ellenére három nap alatt leváltották. Egy másik esetben pedig fél órán belül arról kellett *Benkei* belügyminiszterhez fegyelmi felelősség terhe mellett igazoló jelentést írnom, hogy "Mi indokolta egy jó szakember vezető beosztásba való helyezésének elutasítását?" Vagyis miért nem járultam hozzá annak osztályvezetői kinevezéséhez? Az elmarasztalás veszélye azonban gyorsan elmúlt, amikor igazoltam, hogy az illető "y"-os vezetőknévű, teológiát végzett és nyugati kapcsolatokkal rendelkezik, ami az akkori szabályok értelmében kizárta vezetővé való kinevezését.

Szervátiusz Tibor: Tüzes trónon

A történethez az is hozzátartozik, hogy ennek a jó szakembernek a beállításához a gazdasági terület eredményessége érdekében - az igazgató többszöri kérésére - később mégiscsak hozzájárultam: azaz az illetőt be kellett szerveznem. Ez a be kellett bármennyire is idegenül hangzik, azt jelentette, hogy az illető tudomásul vette a kinevezésének a feltételét, én pedig azt, amit ő mondott: "Nem leszek képes senkiről sem jelentést írni!". Ezzel a gazdasági terület vezetésének szándékosan, szabályt szegve segítettem, de egyben szerencsés is voltam, mert így az éves szervezési tervet 50%-kal teljesítettem. Majd pedig bekövetkezett, amit már előre tudtam: az illető eredménytelenség miatt a hálózatból két év múlva kizártam. (Csak megjegyzem: ennek az illetőnek is van 6-os katonja az operatív nyilvántartóban!) Bár a pártállam idején beszerverték több tízezer különböző minőségű hálózati személyt ugyan sok kárt okozott, de szerintem - főleg az 1970-es évektől - az SZT-k által okozott társadalmi és gazdasági károkozás dominált és dominál jelenleg is, függetlenül attól, hogy múlt időben említjük azt. Ennek oka pedig magában az SZT-rendszerben van! Ugyanis amíg sok egyéb minőségű hálózati személy lehetett alul- vagy középképzett és a társadalmi ranglétra alacsonyabb fokán helyezkedett el, ezzel szemben az SZT esetében a több irányú magas képzettség, nyelvtudás a magas vezetői beosztás elemi követelmény volt. Mindez önmagában már kiter-

jedt hazai és külföldi felső szintű kapcsolatot vagy annak kiegészítését feltételezte, ami megteremtette annak a lehetőségét, hogy az SZT segítségével a kívánt irányba tevékenykedjen. Ez a követelmény fő feltétel volt arra, hogy magasabb szintre próbálja emelni az állambiztonsági munkát, keresse, felkutassa és megtalálja a pártközpont által démonizált nyugati - hangsúlyozom -, a nyugatról felénk dolgozó kémeket. Abban az időben természetesen tűnt az 1969-es BM-parancs, amely szerint az SZT-nek beszervezettek esetében a kiválasztásnál, illetve azok kiválasztásához az adott minisztérium, főhatóság vezetőjének a hozzájárulása szükségeltetett.

Következésképpen minden egyes SZT-ről az adott szakmai vezetők - a miniszter vagy a helyettese, a főigazgatók, az igazgatók tudtak. Olyannyira, hogy sok esetben ők jelölték meg a személyeket, akiket nekünk BM operatív tisztnek el kellett fogadnunk, ha csak valami „egér rászó” kizáró ok fel nem merült velük szemben. Az sem mellékes azonban, hogy a PB minisztériumként - azok frekvenciájának megfelelően - kb. 150-200 fő SZT beszerzését határozta meg 1966 táján, aminek következménye az 1969-es BM-parancs lett. De hogy hány SZT lett beszervezve? Talán soha nem derül ki. És ez nagy baj! Nem elhanyagolható tudni, hogy az SZT-nek beszervezettek zöme nagyraívagyó, törtető, egzisztencia-hajhászó, saját magát túlértékelő személy. Ők a BM-hez tartozás büszkesége mellett a nagyobb érvényesülés lehetősége miatt vállalták a BM-mel való együttműködést. Jellemvonásaik és a kettős kötődési pont (szakmai és BM) következtében - a dolgok természetéből adódóan - az SZT-k ezért nem lehettek, nem tudtak teljesen objektívek lenni munkájukban, mert egyszerre függtek úgy a BM-től, mint saját szakmai vezetőiktől. Ahhoz, hogy a BM felé eredményt mutassanak felnagyítva, elferdítve kellett jelenteniük, ami hamar kialakult bennük, miközben érdekük volt az is, hogy a területükön észlelt gazdasági visszaéléseket eltitkolják a BM elől. Ezek a tények pedig úgy az SZT-k jellemében, mint a BM-szervek elhárításában torzulásokhoz vezettek. Ami talán jelenleg is az egyik legveszélyesebb következmény, hogy e kettősségükben - a tartóztiszteken keresztül, vagyis BM-segédlettel - minden fortélyát megtanulták annak, mikor, hol, hogyan lehet félrevezetni bárkit anélkül, hogy a saját érvényesülésük csorbát szenvedjen. Így aztán mindenki - köztük a pártközpont is - elérte célját, mert a nyugati kémek állandó démonizálásával - a társadalom felélemre építve - az SZT-n keresztül a BM-mel „védtette”, tereltette el a figyelmet arról a szabadrablásról, amit saját funkcionáriusai követtek el.

Ilyen módon érvényesült a kádári "mi kutyánk kölyke" elmélet. Mivel a szabadrablás tényét és annak fortélyait az SZT nemcsak észlelte, hanem tevékenyen részt is vette benne - az ez irányú tapasztalataikat, a korábbi jellemrajzukat, az elhárítási rendszerben szerzett további torzulásokkal kiegészítve -, a most megváltozott körülmények közötti lehetőségek birtokában pedig igyekeznek a maguk részére felhasználni.

Ha az SZT kettős kötődési pontjait és a változatokat analizáljuk, nem vagyunk messze az igazságtól, miszerint az burkolt, kettős ügynöki feladatot látott el. *Tehát nem új számára, ha most is ugyanazt teszi.* Jelen esetben már csak az nem világos, hogy ezzel a módszerrel a BM épült-e be a főhatóságokba, vagy az általuk jelölt SZT-n keresztül - a politikai kívánalmaknak megfelelően - a pártközpont, a főhatóságok épültek be a BM-be? A válasz összefonódások következménye, hogy a jelenlegi megváltozott társadalmi körülmények között is - némi változással - szinte ugyanazok tartják kezükben a gazdasági és a politikai hatalmat, mint a pártállami időkben. Tehetik, mert az ún. rendszerváltás nem iktatta ki őket. Mindezekhez hozzátartozik, hogy mivel a volt állami és pártvezetők, valamint az SZT-k szinte valamennyien ismerik, de legalábbis ismerhetik egymást - kiegészítve az új tőkéssekkel -, s mivel gazdasági és politikai érdekazonosság van közöttük, a hatalomban maradás pedig létkérdés számukra, ezért nem engednek maguk közé senkit. *Így aztán elmondhatjuk, hogy az SZT-tisztek országa lettünk, ami megnehezíti a társadalmi kibontakozást.* Mindezek figyelembevételével, ha rendet akarunk tenni, nemcsak a volt hálózatokat, de a volt pártfunkcionáriusokat, minisztereket, politikai, gazdasági vezetőket, hivatásos operatív tiszteteket - így az SZT-tiszteket is! - el kellene tiltani a közéletből.

V. NAGY ÁRPÁD *nyugalmozott operatív főtiszt*

Kik lakják századunk közepére Európát?

A jövő európai népeinek forradalmi mértékben meg kell változtatniuk véleményüket és beállítottságukat életvitelük, kulturális felfogásukat, európai identitásukat érintő kérdésben.

A különböző véleménykutatások szerint manapság az európaiak a munkahely elvesztésétől tartanak leginkább. Az egymást követő nyugdíjreformok is rendszeresen felkavarják a közvéleményt a szakemberek és a politikusok egymásnak ellentmondó állásfoglalásai miatt.

A három probléma alapvető összefüggéseik mellett még egy téren mutatnak azonoságot: A politikai táborokban egyaránt eltérőek a vélemények egy-egy kérdés megoldását illetően.

Egy tanulmány szerint, melyet 26 európai bank népgazdasági főszakértői mutattak be nemrégiben Brüsszelben, az európai gazdaság fejlődése a túlóregedés miatt az évi 1% alá fog csökkenni, míg az államháztartások hiánya robbanásszerűen növekszik. A 2050-ig kiterjedő számítások szerint a tizenötök Európájában 2000-ben még 4,16 dolgozó tartott el egy nyugdíjast, az évszázad felére ez az arány 2,05-re csökken. Ausztriában még drámaibban 4,23-ról 1,85-re. A foglalkoztatottság, a nyugdíjak és a bevándorlás újra szabályozása nélkül a nyugdíjak a nemzeti jövedelemnek jelenlegi 10%-ról 28%-ra fognak emelkedni, ami a jelenlegi 2%-os évi gazdasági növekedést – konjunktúrát – felére, 1% alá fogja szorítani vagy az államadóságot növekedése, vagy a takarékosági intézkedések miatt. Az Unió a világgazdasági áruelőkészítés 18%-a helyett kevesebb mint 10%-ot fog termelni. Ausztria lakossága 2050-re 8,1 millióról 7,4-re fog visszaesni. A 15-ök Uniójának lakossága 2050-re előreláthatóan 35-40 millióval csökken a 380 millióhoz képest, az átlagos életkor a mai 39-ről 50-re emelkedik. Más, „optimistább” prognózis szerint a jövő 2007-ben Bulgáriával és Romániával kibővülő 27-ek Európája 482 millióról 454 millióra csökken várhatóan a század derekára. A legnagyobb nehézségek a közép- és kelet-európai térségben fognak fellépni, ahol a születési arány a legalacsonyabb. Ellenlépésként egyrészt – a megnövekedett átlagéletkorra is tekintettel – a nyugdíjkorhatár jelentős megemelését javasolják, másrészt a bevándorlás amerikai mintára történő erőteljes kiszélesítését.

A természetes népességyarapodás már csak fanatikus idealisták álmaiban kísért. Még 1970-ben Nyugat-európában az egy nőre eső születési arány 2,4 volt. A népesség létszámának megtartásához 2,1-re lenne szükség, ám a tizenötök Európájában az átlag 1,5, Ausztria hátulról a 4. hely 1,34 gyermekkel. Az élvonalas Franciaország: 1,89, a sereghajtók Olaszország és Spanyolország 1,29, a skandináv államokban hála a nagyvonalú szociális családtámogatásnak 1,7 körüli, azonban az unió átlag emelkedés helyett kb 2%-os csökkenést mutat. Ráadásul a bővüléssel a mutató tovább romlott, mert az új tagok lakossága még nagyobb mértékben csökken, mint az eddigi tagállamokban.

A katolikus egyház mesterséges fogamzásgátlás-ellenes beállítottsága éppúgy hatástalan mint a nemzeti-nacionalista „vállaljunk több gyermeket a hazának” propaganda. De ami ennél még nyomatékosabb bizonyíték az európaiak többgyermekes családok elutasító beállítottságára, hogy különböző francia, vagy német állami családtámogatási hullámok szinte hatástalanok maradtak: vagy semmit, vagy csak alig és csak ideig-óráig sikerült a gyermekvállalási kedvet növelni. Ide tartozik, hogy a sokgyerekes kultúrájú bevándorlóknál legkésőbb a második generáció – legalábbis e téren – messzemenően átvesszi az európai szokásokat.

Am a lakosság számának csökkenésénél, melyet más források a jelenlegi bevándorlási tendenciák figyelembevételével elhanyagolhatónak vélnék, sokkal aggasztóbb a népesség összetételének várható alakulása. Az Unió produktív dolgozóinak száma 18%-kal fog csökkenni, és a 65 éven felüliek aránya 60% fölé emelkedik.

Jelenleg minden ötödik osztrák 60-on felüli, 2050-re minden harmadik lesz az. S ami a nyugdíjalap támogatottságát illeti: Ausztriában nagy az 50-65 év közötti aránya. Az átlag nyugdíjkorhatár 57, ennek 65-re emelésével ki lehetne egyensúlyozni a túlóregedés következményeit, legalábbis 2050-ig. Azonban a munkaerőpiac jelenleg előnyben részesíti az olcsóbb, fiatal munkaerőt. A fiatalabbak nagyobb termelékenységük mellett alulbepreztettek, míg az idősebbek túlfizettek, a bérgörbe kiegyenesítésével el lehetne érni az idősebbek magasabb foglalkoztatottságát, vélik egyesek. Ez annyit jelent, hogy a jelenleg 45-60-évesek keresete csökkenne a 15-45-évesek javára.

Európa előregedése és kihalása mintegy vá-

kuumként hat a bennünket körülvevő térségre.

Észak-Afrika, a Közép-Kelet, Közép-Ázsia és Kelet-Európa nincstelenségben és jogbizonytalanságban élő lakosai közül egyre többen keresik boldogulásukat az Unióban. A média egyre sűrűbben foglalkozik az illegális bevándorlással, a menekültkérdéssel. Ezekre teszik azon afrikaiak számát, akik a hazájukból a Földközi-tengeren át Európába vezető úton, megkísérelt immigrációjuk során évente elpusztulnak. Ausztriában, de szinte minden EU-államban folytonos belpolitikai acsarkodás tárgya feketék, csecsenek és más illegális bevándorlók menekültkénti felvételének avagy kitoloncolásának kérdése. És a probléma sem nem újkeletű, sem nem ismeretlen.

Kárpátján több az orosz anyanyelvűek száma. 15132 fő nemzetisége nem orosz, anyanyelve azonban az. Köztük található az az Uralvidéki, közép-ázsiai, kaukázusi réteget, amely saját nemzetiségéről leszakadva az orosz szleng szerint „meleg helyecskére” költözött. Ők az előzői annak a fenyegető népvándorlási hullámnak, amely Európa aktív beavatkozására nélkül, a várható éhséglázadások következményeként elsöpri a ma még megmaradt szögesdrótokat is. (S. Benedek András: A tettenérhető történelem Intermix kiadó Ungvár – Budapest 1993)

Ez a modern népvándorlási hullám többszörös kihívás az európai életszemlélet számára.

Az európai humanitás szellemében nevelkedett 18 éves osztrák katonák kiállítása a keleti határra, hogy földönfutó családok – és esetenként felfegyverzett embercsempész-kísérők – behatolását megakadályozzák, nem fog eredményre vezetni. Az EU bővülésével ez a vasfüggönyre emlékeztető brutális elhatárolási kísérlet áttevődik keletebbre, de megoldást nem hozhat: túl nagy a különbség a javak és jogok mérlegén semhogymilyen határázár ellen-súlyozni lehetne.

Aki bejut, annak letelepedését megalázó bürokratikus vesszőfutással, a menekültügyi eljárással igyekeznek meggátolni. Azok egy része, aki ideig eljutott, már céljánál van. Mivel törvényesen nem vállalhat munkát, ezért feketemunkára adja magát. Mellesleg a legjövendelműző munkavállalás engedély nélkül kereseti lehetőség a kábítószerek árusítása. De ez már csak árnyalati különbség: törvényszegőnek számít ez is, az is.

A bevándorlókkal szembeni fenntartások, elutasítás vagy egyenesen ellenszenv két forrásból ered. Egyik a xenofóbia, az idegenkedés mindentől ami más: a más bőrszín, az ismeretlen nyelv, a különös szokások. Ez annál erőteljesebb, minél szembeötlőbbek a különbségek. Az akció közismerten reakciót okoz: a bevándorlók is könnyen elidegenednek a fagyos fogadtatás láttán. A kölcsönös elidegenedéshez általában a civilizációs szint különbsége és vallási eredetű társadalmi formakülönbségek, eltérő erkölcsi normák vezetnek. Már az ortodoxiából eredő bizantin életfelfogás is idegen a latin kereszténységre alapozódott, reformációt és felvilágosodást megélt európai szellemiségtől, nemhogy az iszlám hitre és erkölcsre alapuló török-kelet-keleti patriarchális vagy még inkább a közép-ázsiai-afrikai klánrendszer gondolkodásánál. Egyidejűleg a bevándorlók vallásos elkötelezettsége – különösen az iszlám iránt – igen erős, míg a keresztény – főleg katolikus vallás folyamatosan veszít befolyásából. Míg a múlt század 70-es éveiben a templombajárók száma Ausztriában 2 millió fölött volt, az utóbbi évek felmérése szerint ma 800 ezerre tehető. A katolikusként ismert Bajorországban a müncheni érsekség építészeti osztálya manapság javarészt templomok profán felhasználásra történő átalakításán dolgozik, nem újjak tervezésén.

A másik a kenyérfélelem, a munkahely féltése. A bevándorlók túlnyomó többsége alacsony, vagy semmilyen szakképzettséggel nem rendelkezik, ezért, de kényszerű, kiszolgáltatott helyzetéből kifolyólag is, hajlandó a belföldinél olcsóbban munkát vállalni. Ez természetesen az amúgy is szegényebb, ezért még toleranciára kevésbé hajlamos bennszülötteket érinti leginkább. Ezt a réteget természetesen igen könnyű populisztikus propagandával manipulálni.

Egyetlen európai állam sem bevallottan bevándorló állam, egyetlen jelentős európai politikus sem meri nyíltan beismerni, hogy a bevándorlók nélkül az európai társadalom gazdaságilag már régen összeomlott volna. Európai bevándorlási politika nincsen. A bevándorlás kezelése méreteinek letagadása mellett jobb esetben integrációs álcázott, valójában szinte kivétel nélkül asszimilációs irányelveket alkalmaznak.

A bevándorlás – egy vezető osztrák ÖVP-s politikus szerint – nem megoldás a problémáknak, még a céltapas, csak fiatal, képzett munkaerővé sem, mert egyrészt ők is megöregszenek, másrészt az így kiváltott brain drain a származási országokra nézve káros.

A legutóbb nyilvánosságra hozott OECD-tanulmány szerint az átlagban alacsony képzettségű vendégmunkások gyermekei is zömükben 15 évesen befejezik iskolai tanulmányaikat. Ausztriában a 20-24 évesek 10%-a csak 8 osztályt végez, ezek 1/4-e nem itt született. A török bevándorlók gyermekeinek 1/3-a csak a 8. osztályig jut el, a gyógypedagógiai iskolákban (Sonderschule), a tanulók 3/4-e bevándorló-gyermekek.

A klasszikus bevándorló-állam, az USA esetében több nagy bevándorlók hullám volt, és közben is folyamatosan áramlottak bevándorlók az országba. Az első betelepülés a 17. században történt. A második az 1820-as évek ir bevándorlói, akik a krumplicséség elől menekültek. Őket követték az 1848 utáni évtizedekben az olasz, német, lengyel, zsidó és magyar menekültek, akik a Habsburg és cári elnyomás és a túlnépesedés okozta nyomor elől menekültek az Újvilágra. A harmadik hullám jelenleg is tart: a hispano-latino tömegek. Ma már az USA jelentős része kétnyelvű, vagy még inkább spanyolul egynyelvű.

Az európai helyzettel eltérően az USA-ban a kutatás, a technológiai fejlődés és fejlesztés terén dolgozók fele nem bennszülött. Ez a brain drain, a tudás és kompetencia elvesztése elsősorban Európát érinti: a bevándorló kutatók 2/3-a európai egyetemeken tanult, de az itteni megkövetelt kutatási rendszer miatt a „korlátlan lehetőségek” hazájában próbál szerencsét. Évente átlag 400 osztrák kutató vándorol ki az Austrian Research Center becslése szerint, s az USA-ban kb. 1500 itteni kutató dolgozik. Ha a kutatás által szerzett technológiai előny a foglalkoztatottság, a konjunktúra motorja, akkor Európának ezen a téren is alapvető reformokat kell végrehajtani, anélkül, hogy a politika erre különösebb szándékot, vagy hajlandóságot mutatna.

A foglalkoztatási kérdés egyik lehetséges megoldása a részmunkaidő. Az EU-kommisszió ez irányú tanulmánya ellentmondó következtetésekre jut. A vállalkozói érdek diktálta logika szerint a konjunktúra visszaesése esetén nő a részmunkaidős állás kínálat, ill. csökken az egésznapos foglalkoztatottság. Az utolsó 20 évben a skandináv országok kivételével az EU-ban jelentősen megnőtt a részmunkaidős állások száma, egyes helyeken megkétszereződött. Ausztriában a részdíós munkahelyek aránya 12,9%, 22,2 női és 3,3% a férfi munkavállalóknál. Alig egyötöd azok aránya, akik részdíós állásokat egésznaposra szeretnék cserélni. Míg fiatalok és férfiak esetében jelentős az összefüggés a gazdasági helyzet és a kényszerű részmunka között, addig az idősebbeknél és a nőknél ez az összefüggés nem kimutatható.

A jelenlegi társadalom, és a következő generáció tehát „mindössze” a következő dilemma megoldása előtt áll:

- Fenntartani Európában az életszínvonalat a csökkenő és elöregedő lakosság számára, ami azzal jár, hogy alapvetően át kell alakítani a bérendszert és a családtámogatás rendszerét.

- Megtartani az európai szellem értékeit egy olyan társadalomban, melynek jelentős része már nem európai gyökerű.

Lassan ott tartunk, hogy az Ulm főterén kebabot áruló etiópiai úgy tekint a dómra, mint mi az óbudai amfiteátrumra.

SZEMERÉDI TIBOR

HIRDETÉSEK

Magyarországon, Miskolc belvárosában központi helyen, tömegközlekedési csomópontnál a Kazinczy és a Széchenyi utca sarkán, sétáló utcára néző emeleti, jó állapotban lévő 110 m²-es lakás eladó, ami irodai célra is alkalmas. Irányár: 110 000 Euro. Érdeklődni a 00-36-30-93-50-278-as telefonszámon lehet! ++

Munkát vállalkozó magyar beszélő osztrák családnál, esetleg vállalkozónál. 48 éves vagyok, nő, hat gyermekem van. Lehet házkörüli, mezőgazdasági munka, esetleg idős személyeknél kisegítő. Jogositványom minden gépkocsikategóriára van. Cím: Buzogány Pál, 076 42 Malé Trakany cd. 66 Szlovákia. Telefon: 00421 56 6285900, fax: 00421 56 6285 901 (2). E-mail: zdruz.mnohodet.rodin@stonline.sk ++

HONOSÍTÁSOK AUSZTRIÁBAN

1994–2004 között 287.842 bevándorló személy kérelmezte és kapta meg az osztrák állampolgárságot. Köztük 30,9%-ot képeznek a törökök, 20,5%-ot a bosnyákok, 17,2%-ot a szerbek. Ezzel összefüggésben Bécsben egyre nagyobb lesz a mohamedán vallásúak száma. Amíg a keresztény egyházaknak, különösen a katolikus egyháznak, egyre nagyobb fejtörést okoz a kilépők száma, az Ausztriába költöző és leteleplő mohamedán vallásúak éppen ellenkező irányzatot mutatnak. Bécsben például húsz éven belül ötszörösére emelkedett a számuk: 1971-ben csupán 6.000 mohamedánt számláltak, ami az összlakosság 0,4%-nak felelt meg. 1981-ben már 28.099 személy vallotta magát mohamedán vallásúnak, a legutóbbi, 2001. évi népszámlálás viszont már 121.149 mohamedánt mutatott ki Bécsben, ami 7,8%-os arányt jelent. Ennek megfelelően külön mohamedán temető létesítését vették tervbe; Liesingben (Bécs XXIII. kerülete) 3.000 sírt befogadó 3,4 hektár területet bocsát rendelkezésre a város. Beszentelésére 2005-ben kerül sor.

Az már csak természetes, hogy a mohamedán vallásúak, elsősorban a törökök jelenléte mind inkább kifejezésre jut a város egyes kerületeinek arculatán. A piaci helyek mellett egyre több török nevű vendéglő és üzlet látható Bécsben.

A legjobb magyar borok Bécs belvárosában

Cégünket 2004. év végén alapítottuk azzal a céllal, hogy az ausztriai borkedvelőkkel is megismeressük a magyar borokat, illetve felhívjuk figyelmüket az évszázados magyar borkultúra – napjainkban „újra virágzó gyümölcsökre”. Cégalapítási döntésünket nagymértékben alátámasztotta az a tavaly nyári piackutatás, melynek eredménye megmutatta, hogy az osztrák piac a vártnál jóval nyitottabb a külföldi borokra. Nem titkolt szándékunk természetesen az Ausztriában élő magyar borkorbarátok kiszolgálása sem. Kezdetekben mintegy 100-120 fele minőségi bort veszünk fel kínálatunkba, melyek kiemelkedő minőségűekkel, exkluzív megjelenésükkel és modern előállítási technológiáikkal méltán felveszik a versenyt neves külföldi pincészetek boraival. Az árukeszlet összeállításánál nagy figyelmet fordítottunk az osztrák borkultúra is. Feladatunknak tekintjük az ismert – országunk vezető – borászatain kívül az új borok és termékek megismertetését, bemutatását. E célból az üzlethelyiségünkben kóstolótermet is kialakítottunk.

Céljaink eléréséhez kiváló utat mutat, illetve nagy tapasztalati háttérrel biztosít anyavállalatunk, az In Vino Veritas Borkereskedés Budapest. A cég 1995-ben alakult, magyar minőségi borok forgalmazására. A budapesti borkereskedés főként éttermeket, rendezvényeket, fogadásokat lát el. Magyarország piacvezető gasztronómiai szállítóként, 2400 étterembe szállít mintegy 1,5 millió palack kizárólag minőségi bort.

A bécsi borkereskedés célja nemcsak a nagykereskedelmi beszállítás, hanem a belvárosi szaküzletünkben való kiskereskedelmi értékesítés. Belvárosi üzlethelyiségünket úgy alakítottuk ki, hogy az érdeklődőknek elegendő körülmények között mutathassuk be borainkat, akár egy azonnali borkóstoló kertében. Lehetőséget fogunk nyújtani baráti társaságok, üzleti partnerekkel való kisebb létszámú rendezvények lebonyolítására.

Azt valljuk, hogy bort csak úgy lehet eladni, hogy a vásárló megkóstolja azt vásárlás előtt, ezért nagy hangsúlyt fektetünk üzletünkben boraink szakszerű kóstoltatására, valamint a borok ajánlására. Kétszintű törzsvásárlói programunk keretében nagyarányú kedvezményeket nyújtunk visszatérő vásárlóinknak, amellyel szeretnénk egy hosszú távú üzleti kapcsolat alapköveit lefektetni.

Nagykereskedelmi tevékenységünk fő célpontja a gasztronómia. A munkát 3 képviselővel fogjuk kezdeni, akik a bécsi éttermeket járva helyben kóstoltatják borainkat. A megrendeléseket 24 órán belül tudjuk teljesíteni közvetlenül üzletünk alatt elhelyezkedő boltíves pincékből, melynek klímája szavatolja a borok szakszerű és kényelmes tárolását.

1010 Wien Salzgries 2, Tel/Fax: +43-1-533-1921, e-mail: weinhandel@chello.at, www.weinhandel.co.at

IDRÁNYI ZOLTÁN ügyvezető

Február 7-én 14 órakor helyezték örök nyugalomra a hietzingi temetőben **Izay Jánosné**t, aki 2005. január 24-én 83 éves korában röviddel férje halála után elhunyt. Az emlékező gyászmisére a bécsi Stifts Kircheben került sor február 15-én.

Március idusa Székelyföldön

Közismert, hogy Erdélyben erősebb a magyar hagyományok ápolása, és ez nem valamiféle elmaradottság miatt van így – mint egyes hazai körök gondolják. A magyarázat az, hogy a reformkori szóhasználat – „másik magyar hazá”-ban a történelmi megpróbáltatások nem Trianonnal kezdődtek, a magyarságot mint értéket és élményt pedig minden nap újra érzékelik az ott élők, éppen a többséget alkotó román közeg miatt. 1848/49 emléke azért is olyan erős erre, kivált a Székelyföldön, mert földézi az Unió reményteljes napjait, de a félrevezetett román tömegek által elkövetett vérfürdőket is, még inkább pedig azokat a ragyogó katonai teljesítményeket, amikkel már Bem megérkezése előtt, majd alatta joggal büszkélkedhettek az erdélyiek.

Az idei ünnepre érthető módon rávetette árnyékát a tavaly december 5-i népszavazás. A Magyarország határain kívülre rekesztett magyarok lélektani csapásként, megtagadásuként élték meg. Az erdélyi megemlékezések mégis cáfolták a magyarországi sajtó decemberi tudósításait, amelyekből valamiféle ellenséges érzületet lehetett kiolvasni, azt, hogy anyaországbelinek jó darabig nem lesz tanácsos a szomszédos országok magyarlakta területeire látogatni. Szerte Erdélyben most is magasan lobogtak a magyar nemzeti színű zászlók, mindenütt énekeltek a Himnuszot és a Szózatot, és örömmel fogadták a mostohának bizonyult anyaországból érkezőket.

Az idei erdélyi ünnepségeknek volt egy másik különlegessége is. Az előző évben kibontakozott az erdélyi magyarságon belül a vita az RMDSZ teljesítményével, eddigi eredményeivel elégedetlen, elsősorban az autonómia kérdésében radikálisabb kiállást elváró csoportok között. A decemberi választások előtt realitás volt a veszély, hogy a külön induló, ráadásul vitatható módszerekkel román pártok listájára szorított Polgári Szövetség annyira megosztja a magyar szavazókat, hogy végül az erdélyi magyarság képviselet nélkül marad. A veszély – szerencsére! – elhárult, sőt az RMDSZ lett a mérleg nyelve és most minden korábbinál erősebb kormányzati pozíciók birtokában vizsgálhat a magyar választók előtt. De a sebek megmaradtak és a megbékélés, a tanulságok kölcsönös levonása még csak remélt lehetőség.

Ezért nagy megtiszteltetés Erdélyben, még inkább Háromszék fővárosában szólni március 15-én. 1848/49 különösen fényes lapjai fűződnek e tudékhoz: 1848 őszén Sepsiszentgyörgyöt nem tudták elfoglalni az ellenforradalmi reakció, itt váltak a harangok ágyúkká Gábor Áron és Turóczi Mózes műhelyében. Itt, a közelben voltak győztes csaták és hősiességek, erkölcsi győzelmet jelentő vereségek is, mint a székely Termopülé a Nyerges-tetőn és a Tömösi

szorosnál. Itt nemes községek és polgár együtt tudott lelkesedni és küzdeni azokban a feledhetetlen időkben.

48-nak mindig van aktuális üzenete. Mindnyájunknak mondta Széchenyi, hogy a magyar „szalmatűzként lobban fel, cserfaként azonban sohasem ég.” De azért mondta ezt, hogy cáfoljunk rá. A szabadságharc hossza és teljesítménye ezt megecfolta! Abban viszont mennyire igaza volt, amikor figyelmeztetett, hogy a szabaddá vált nép könnyen lesz „a népszenvédelyekkel ügyesen kacérkodó népvézerek, ... a handabandázók” áldozata. Az egész nemzetnek üzenik a 48-as hősök: le kell győztünk a demagógiát, az üres ígérgetőket, belső megosztottságainkat, a kishitűséget, még a december 5-e miatti jogos sértődöttséget és a jogos szégyenérzetet is. Meg kell mutatnunk – kivált ellenfeleinknek -, hogy tudunk egyedül is lenni.

De „a másik magyar hazá” számára 48-nak ma van külön üzenete. „Ez a föld, melyen annyiszor /Apáid vére folyt; /Ez, melyhez minden szent nevet /Egy ezredév csatolt.” A politikai rendszerek, a határok, még a népek is változnak, de a föld marad. A Székelyföld addig lesz magyar föld, amíg itt magyarok élnek. Élni persze nem önfeláldozásból, nem is kötelességből kell itt, hanem mert ez a szülőföld, mert szép, mert itt lehetünk igazán boldogok. Ismert az évszázados mondás: „Extra Hungariam non est vita, si est vita, non est ita.” Van élet ugyan az erdélyi hazán kívül is, de az más, nehezebb élet. *Az anyaországiaknak és az erdélyieknek közösen kell dolgozniuk azon, hogy itt jó legyen az élet, hogy aki magyarul akar élni, magyarul akar tanulni, magyarul akar házasodni, magyar környezetben akar boldogulni, annak ne kelljen elhagynia a szülőföldet, a barátokat, az ősk sírját.* Mi szükséges ehhez? Sok minden, ami benne van a 12 pontban, sok minden, ami benne van a Székely Nemzeti Tanács itt osztogatott új 12 pontjában. Annak a megvalósulása kell, ami benne van az RMDSZ programjában, ami sok magyar párt programjában benne van, ami nemzetközi dokumentumokban és ajánlásokban benne van, bizonyos mértékig még a román alkotmányban is benne van, *ami az Európai Unió egyik alapelve.* Ha azt mondom, hogy szubszidiaritás, akkor senki sem szisszen fel, mert jószerivel nem tudja, mit jelent. Ha azt mondom, hogy demokrácia, akkor mindenki bólogat, de már kissé unja, mert 15 éve ezt hallja, és mégsem érzi úgy, hogy igen, erre vágyunk. Ha azt mondom, hogy helyi demokrácia, akkor már jobban érezzük, ez kell nekünk. Ha azt mondom, autonómia, akkor sokan tapsolnak, de mások, akik talán itt élnek, de nem érzik magukat székelyföldinek, azok sziszegnek, fogadkoznak, azt már nem. Mondjuk akkor azt: európai régió, székelyföldi fejlesztési régió. *A lényeg az, hogy mindent, ami*

az itt élők felelőssége, amire itt van szükség, amire itt van megoldás, ami az itt élők érdekeit szolgálja, azt itt döntsék el, s ne Bukarestben, vagy Budapestben, vagy Brüsszelben.

A magyarság, s még inkább a székelység, századokon át bástya volt a barbárság, a vallási fanatizmus, vagy az autokrácia, a diktatúra ellen – a tatár és a török, a muszka és a Habsburg-önkény ellenében. Sepsiszentgyörgy ma végvár, frontváros. A magyarság Nándorfehérvára, Szigetvára, Eger vára. Ha Kolozsvár a fel nem adható város, akkor Sepsiszentgyörgy ezerszer fel nem adható!

1848-ban az erdélyi románok először lelkesen fogadták a pesti forradalom hírére, annak eredményeit, de azután – mindkét fél hibájából – a testvériséget a testvérharc váltotta föl. Az eredmény ismert: a románok és a többi nemzeti kisebbséget azt kapta jutalmul, amit a magyarok büntetésül: az önkényuralmat. A kiegyezés után új fejezet, új kísérlet vette kezdetét. A nemzeti jogokat Európában elsőként átfogó módon szabályozó 1868-as 44. tc. előkészítéskor Alessandro Roman bihar megyei képviselő „a román többségű megyék román közigazgatásának bevezetését” javasolta, valamint „román tudományegyetemet.” A vita során a Mocsosnyí temes megyei román képviselő által benyújtott kisebbségi javaslat az egységes politikai nemzet helyett valamennyi jelentősebb kisebbséget „*egyenrangú országos nemzet*”-nek javasolta elismerni. *„A vármegyéket, járásokat és választói kerületeket úgy kell kikerekíteni, hogy azokban az egyes nemzetiségek lehetőleg abszolút vagy legalább is relatív többséget alkossanak”* és nyelvük ott hivatalos legyen. A Román Nemzeti Párt 1905-ben elfogadott programjának kiinduló követelése volt *„a román nép államalkotó személyiségének elismerése,”* s az 1868-as nemzetiségi törvényben biztosított jogok bővítése. Sajnos az akkori Magyarország csak keveset hallott meg, keveset fogadott el ezekből a jogos követelésekből.

1919-ben megfordult a kocka, azóta a magyarok követelik azt, amit azelőtt a románok követeltek. Remélem, román barátaink tanulnak a mi hibáinkból és maguk is rájönnek arra, amire Nyugat-Európában a legtöbb többségi nemzet már rájött: az elégedett kisebbség a harmonikus együttélés záloga. Az elmúlt század nagy történetfilozófusa, Arnold Toynbee ezt így fogalmazta meg: *„A primitív népek kiirtják a kisebbségeket, a civilizált népek gyűjtik elégedettséjük jeleit.”*

1848-49-ból tehát nemcsak az anyaország, nemcsak az erdélyi magyarság, nemcsak az RMDSZ, nemcsak a Polgári Szövetség, hanem a románok is kiolvashatják a tanulságokat. Fogadjuk meg a történelem üzeneteit!

JESZENSZKY GÉZA

Szervátiusz Tibor: Csángó menyasszony

Kettős állampolgárság és a speciális vízum

Nem véletlen, hogy Eörsi Mátyas SZDSZ-es képviselő a Magyar Országgyűlés Európai Integrációs Bizottságának elnökének nevével tele van a határon túli magyar sajtó. Az utóbbi hetekben megszondázta mind az erdélyi, mind a vajdasági és a kárpátaljai magyarok politikai hangulatát.

A képviselő és pártja csaknem a kezdetektől fogva ellenezte mind a kettős állampolgárságot, mind pedig az autonómiát. Azért csaknem, mert az Erdélyi Napló tudósítása szerint az MVSZ tisztségviselője, András Imre emlékeztette őt, hogy az SZDSZ által is elfogadott 1989-es rendszerváltási program tartalmazza azt a kitétel, hogy minden magát magyarnak valló személy jogosult a magyar állampolgárságra. Eörsi válasza: „Ezt elfelejtettem”.

Autonómiaügyben viszont az SZDSZ következetes. Jól emlékszünk rá, hogy a történelmi VMDK friss autonómiamoddellel hízáló vezetőinek – egyedül a magyarországi parlamenti pártok képviselői közül – Pető Iván, akkori elnök, már ezelőtt tíz évvel megmondta: pártját nem érdekli az autonómia. Ez az álláspont máig nem változott. Orbán Viktor támogató megnyilvánulásain túlmenően a többi pártban sem.

Igaz, Gyurcsány Ferenc februári, a parlamentben elhangzott évtértelkéjében bizonyos nyitottságot mutatott. A szülőföldön való boldogulást szorgalmazta, s jelezte: méltányossá, egyszerűvé teszik a bevándorlási, letelepedési és honosítási folyamatot, bevezetik a nemzeti vízumot, közjogi tartalmat adnak a határon túli magyarság fogalmának, s útlevelet adnak a határon túli magyaroknak, támogatják a határon túli magyarok szervezeteinek kulturális önkormányzatra, öngazgatásra, autonómiára vonatkozó igényeit.

Eörsi Mátyas erdélyi útján mondottakat, valamint a speciális vízummal kapcsolatos megnyilatkozásait figyelembe véve, felmerül a kérdés, felülírta-e az SZDSZ-es képviselő a parlamentben elhangzott miniszterelnöki megnyilatkozást, vagy egyfajta kikisiklőről van szó?

Erre már a közeljövő megadja a választ. Reméljük, pontosabban szeretnénk, ha a két kérdéssel kapcsolatban nem a nemzeti ösztöndíj elnyerése s az autonómia iránti közöny, hanem a nemzeti vízum, az útlevel és az „autonómiaira vonatkozó igény” támogatása kerülne előtérbe. Annál is inkább, mert ez utóbbihoz – remélhetőleg – az elnézések is hozzájárulna. ÁGOSTON ANDRÁS

AUSZTRÁLIAI ADATOK: A második világháborút és az 56-os szabadságharcot követően a világ legtávolabbi földrészére vetődött magyarok népes csoportja él az ausztráliai New South Wales államban. Ez egyébként Ausztrália egyik legnagyobb és legnépesebb állama. A 2001-es népszámlálás adatai szerint 62.859-en vallották magukat magyar származásúnak. Ebből 22.570-en élnek New South Walesben, aminek fővárosa Sydney. Victorában 20.297-en élnek, fővárosa Melbourne. A többiek, mintegy 20 ezren, szétszóródva a másik hat államban. Az ötödik kontinens Európa magyarságával vetekszik, de természeti kincseiben felülmúlja. Bármennyire is hihetetlenül hangzik, de a jólét, a demokratikus életforma és a multikulturális attitűd az, ami leginkább elősegíti az idevándorolt nemzetiségek asszimilációját. Gyermekeinknek és unokáinknak, - akik már itt születtek, és itt nőttek fel, - ez az ország a hazájuk, de szüleik és nagyszüleik révén érdeklődnek a magyar nyelv, a kultúra és a hagyományok iránt. Ezt az érdeklődést igyekeznek kielégíteni és növelni a magyar társadalmi, egyházi, és ifjúsági szervezetek.

KARDOS BÉLA

Múzeumi ajánló

kölcsönözhető Bécsnek. A kiállítás megtekintése során, az érző és figyelő embernek olyan érzése van, hogy ezek a festmények ecsettel írt költemények. A Biblia mítoszai című kiállítás március 28-ig tartott nyitva.

• **Budapesten a Múcsarnokban** is ritka művészeti élményben lehet része azoknak, akik a **Mesterművek - 400 év francia festészete** című kiállítást tekintik meg.

Az Európai Unió bővülésének ünnepe alkalmából a Francia Múzeumok Központi Igazgatósága által szervezett kiállítás a francia festészet négy évszázadát (1600-2004) mutatja be 118 világszerte ismert francia műalkotáson keresztül. A képeket a Louvre, a Musée d'Orsay, a párizsi Picasso Múzeum, a Pompidou Központ és további mintegy húsz jelentős franciaországi múzeum gyűjteményéből állították össze. A francia festészet kiemelkedő jelentősége ellenére sem eléggé ismert hazáján kívül – eltekintve természetesen az impresszionizmustól. A tárlaton nyomon követhetjük az itáliai és németalföldi hatásokat folyamatosan magába olvasztó, önálló művészi fejlődést, miközben a fény szerepének változásait bemutató tematikus csoportokban az „új művészetértéket-írás” többretekintő vizsgálódását is megismerhetjük.

A fénynek általában is kiemelt jelentősége van a francia művészetben, ám épp az 1600-as évek elejétől kezdve számos művészt, illetve művészi irányzatot foglalkoztatott a fény és árnyék festészetben betöltött szerepe, kortól függően, annak fizikai, metafizikus, illetve szimbolikus vetülete.

Nem véletlen tehát, hogy a kiállítás a „Fény és árnyék” alcímet kapta. A kiállítás a közép-

európai festészet és a francia festészet kapcsolódási pontjait kívánja előtérbe állítani, ehhez ritkábban látható műalkotásokat is felsorakoztat. A válogatásban olyan mesterek remekművei is helyet kaptak, mint Cézanne, Corot, Daumier, Degas, Delacroix, Gauguin, La Tour, Manet, Matisse, Millet, Monet, Picasso, Renoir, Toulouse-Lautrec vagy Watteau.

A kiállítás 2005. február 27-ig tart nyitva. ASZALÓS SÁNDOR

Magyarok Lettországbán

Lettországban jelenleg kb. 300 magát magyarnak valló egyén él. Szervezeti összefogásukra 1992-ben született az 1997-ben bejegyzett Lettországbán Élő Magyarok Társasága, a „Balaton” egyesület.

A társaság feladata és célja az ott élő magyarok szervezeti egyesítése, a magyar nyelv ápolása és az ifjú nemzedék számára a magyar történelem és hagyományok megismertetése.

A „Balaton” társaságnak jelenleg 35-40 aktív tagja van, akik Rigában élnek. A távolabb élőkkel csak nemzeti ünnepeinken, március 15-én, augusztus 20-án és október 23-án, továbbá karácsonykor és húsvétkor találkozhatnak.

Három éve minden nyáron 10 magyar származású fiatal vesz részt Budapest, a határon túl élő magyar fiatalok találkozóján.

A Lettországi Magyarok Társasága tagja a Nyugat-európai Országos Magyar Szervezetek Szövetségének. Készült róluk film is, „Könnyű-e magyarnak lenni Lettországbán?” címmel, amit bemutatott a Magyar TV.

Öt lettországi magyar fiatal tanul Magyarországon, mint ösztöndíjas, különböző egyetemeken. 2004. október 23-án az Ankol székházában Slokas 37 alatt megnyílt a „Magyar szoba”.

KÖZÖTTÜNK ÉLNEK

Dr. Balogh Elemér

Döbling! Milyen szomorú emlékezetű szó ez nekünk magyaroknak! Pedig ez a dimbes-dombos, árnyas parkokkal, fényűző villákkal tarkított vidék a bécsieknek a vidám heurigeri borozgatások örömét hordozza. Szakad a hó, belefeledkezem a tél varázsába ahogy elhaladok a Billroth utcai hajdani elme-gyógyintézet épülete mellett, ahol Széchenyi István utolsó éveit töltötte. Széchenyit 1848 szeptemberében háziorvosa, *Almás Balogh Pál* kísérte Döblingbe. Dédunokája, a ma 92 éves *dr. Balogh Elemér*, harminc éven át az osztrák bankvilág vezető alakja és Ausztria Nagy Erdemkeresztjének a kitüntetője, a sors különös fintora révén, bejárva a fél világot, éppen ezen a környéken talált otthonra.

- *Vajon hányan tudják ma Magyarországon ki is volt Almási Balogh Pál?*

- Bár Ozdon kórház viseli a nevét, valószínűleg nem sokan. Pedig dédapám annak idején egyike volt Pest legkeresettebb orvosainak. Író, nyelvújító, természetvédő, az aggteleki barlang nagy barátja és ismertetője és az első magyar természetgyógyász volt. 1825-ben felkereste Hahnemannt, a homeopatia atyját, találkozott a gyógy mód számos követőjével, és mint meggyőződéses természetgyógyász tért vissza pestre. Több kötetre terjedő feljegyzéseit a budapesti Egyetemi Könyvtár őrzi. Rendkívül jól képzett orvos volt, a szakma minden ágában jártas, kora orvostudományát elméletben és gyakorlatban tökéletesen ismerte. Kitűnő diplomáciai érzékkel is rendelkezett, hiszen háziorvosa és személyes barátja volt Széchenyinek és Kossuthnak is, és az maradt akkor is, amikor e két nagy magyar politikailag és emberileg már teljesen eltávolodott egymástól. Széchenyit 21 éven át kezelte, sőt akadémikusként a szűkebb munkatársai közé tartozott.

- *A természetgyógyászat népszerűsítéséért Almási Balogh Pál fia is sokat tett?*

- Igen. Nagypapám évtizedekig szerkesztette a Homeopata című szakfolyóiratot. Igazi szenvedélye azonban az irodalom volt. Nagykőrösön érettségizett, ahol Arany János is tanította. Ő fedezte fel irodalmi tehetségét, és biztatta az írásra. Orvosi tevékenysége mellett számos regénye és színdarabja jelent meg *Almás Tihamér* néven. Én már nem ismerhettem meg őt, de édesapám sokat mesélt nekem róla.

- *Édesapja is orvos volt?*

- Nem. Apám közgazdászként a Hangya a Magyarországi Fogyasztási Szövetkezetek vezérigazgatója volt. A 19. század végén a magyar földművesek az amerikai konkurencia és a szabadkereskedelem be-köszöntével elszegényedtek. *Gróf Károlyi Sándor* kezdeményezésére és az anyagi segítségével édesapám építette fel nulláról azt az egész országot behálózó szövetkezeti rendszert, melynek célja a gazdák megsegítése volt: a közös nagykereskedői fellépés a termények eladásánál és a vetőmag, mezőgazdasági gépek és szerszámok beszerzésénél.

- *Éppen a közelmúltban zajlott le a magyar gazdák budapesti tüntetése hasonló okokból, talán nem ártana a Hangya felépítését, működését tanulmányozni?*

- Minden kornak megvannak a gondjai. Egy biztos, a szabadkereskedelemben az összefogás nagyon fontos. A Hangya, mint nagykereskedő tízezer számra vette kedvezményesen a mezőgazdasági gépeket, amiket aztán ugyancsak kedvezményesen adtak tovább a gazdáknak. Az első világháború végén már 3000 hangya működött Magyarországon és a Trianon után is megmaradt több mint a fele. A Tanácsköztársaság kitérésakor apámat és a Hangya néhány vezető emberét a Markó utcai börtönbe zárták. A magyar parasztok köztudottan nem voltak kommunista érzelműek, a Hangya meg különösen nem, ez volt a vétük. Am hamarosan szabadon engedték őket, mert összeomlott az ország élelmiszerellátása. 1920 után aztán megint felvirágozott a hangya. Egyébként *Gömbös Gyula* is évekig igazgatósági tagja volt a hangyának.

- *Édesapjának, Balogh Elemérnek a legnagyobb tette azonban a Közgazdasági Egyetem megalapítása volt! Miként jutott erre a gondolatra?*

- Édesapám már 1900-ban indítványozta egy külön gazdasági egyetem létrehozását. A Hangya szövetkezetek létrehozásakor hiányoztak ugyanis a képzett fiatal üzletemberek. Közél húsz évig tartott, amíg 1920. október 3-án *Teleki Pál* megnyithatta a hangya igazgatóságának 1 millió koronás felajánlásból felépített egyetemet. Apám olajképe azóta ott lóg az egyetemi könyvtár falán. Én is ezen az egyetemen végeztem pénzügyi szakon 1937-ben.

- *Nem gondolt rá, hogy orvos legyen? Miért lett közgazdász?*

- Engem édesapám nevelt, ő volt a példaképem. Emlékszem vasárnaponként elkísérhettem Svábhegyi sétáira, ahol az igazgatójával megbeszélte a Hangya ügyeit. Bele nem szólhattam, de figyeltem. 16-17 éves koromban már pontosan tudtam mit, miért és hogyan kell intézni a Hangyával kapcsolatban. Jó fejű gyerek voltam, az iskolában nem kellett segít-

ség, és otthon magántanároktól nyelveket tanultam: angolt, franciát, németet, olaszt. Az egyik némettanárom különben *Keresztúry Dezső* volt, aki egyetemistaként nálunk is lakott. Élete végéig jó barátok maradtunk. Nagyon hálás vagyok apámnak, hogy embert nevelt belőlem.

- *Szigorú volt?*

- Más világ volt akkor. Képzelve el, hogy két lány után megszülettem én, a fiú! Anyám imádott, és alaposan elkényeztetett. Apám ezért 10 éves koromban beiratott a községi hadapród iskolába, ahonnan csak évente kétszer szabadott haza mennem. Borzasztó volt. Táviratotztam, írtam, éhségstrájkba kezdtem. Semmi hatás! Három évet húztam le ott. Így lett ember belőlem.

- *Említette Gömbös Gyula nevét. Vele családi kapcsolatba is került később?*

- Igen. 1941-ben *Gömbös Gyula* lányát, Dórát vettem feleségül. A szülei akkor már nem éltek. Két gyermekünk született. Csodálatos asszony volt. Hihetetlenül nehéz időkét vésztünk át együtt, soha egy pa-naszszavát sem hallottam. 1945-ben az oroszok közeledtével hagytuk el Magyarországot. Tudtuk mi várhat ránk ezzel a névvel! Még 1979-ben is, amikor egy bécsi bank képviselőjében Budapestre kerültem, az volt a hivatalos álláspont, hogy én jöhettek, de a feleségem nem. Akkor már hét éve halott volt!

- *Hova menekültek két kisgyermekkel a háborútól feldúlt Európában?*

- Először Németországba, majd 1951-ben kivándoroltunk Amerikába. New Yorkban éltünk nagy szegénységben. Egy bankban dolgoztam tisztviselőként, a gyerekek egy ingyenes katolikus intézetben tanultak. 10 évig tartott, amíg a Chase Manhattan banknál elindult a pályám fölfelé. Lassan mindent elértem, amit ebben a szakmában el lehet érni. 1966-ban már engem jelöltek ki az első ausztriai Chase bank igazgatójának. Áttelepültünk Bécsbe. 1970-ben a chicagói Conill Bank vezérigazgatója és ezzel párhuzamosan az Amerikai Kereskedelmi Kamara ausztriai vezetője lettem. Ez utóbbi feladata az amerikai cégek keleti-európai kereskedelmi kapcsolatainak kiépítése volt. A kamara elnökeként osztrák és amerikai vállalatvezetőket kísértem a kommunista országokba. Többször tárgyaltam sikerrel Ausztria érdekében az amerikai kormánnyal is. 1977-ben megkaptam a legmagasabb osztrák állami kitüntetést.

- *Hogyan került Magyarországgal megint szorosabb kapcsolatba?*

- 1978-ban az amerikaiaktól nyugdíjba mentem. Ekkor megkeresett az osztrák Creditanstalt Bankverein igazgatója és felajánlotta a bank képviselőt és a CIB Bank igazgatói állását Budapestben. Boldogan vállaltam. A Magyarországon eltöltött évek alatt megismertem a kommunista gazdasági rendszert, kapcsolatba kerültem az akkori politikai és gazdasági élet vezetőivel. 1988-ban már világosan láttam a változás jeleit. Tudtam, hogy milyen nehézségek várnak majd a magyarokra a rendszerváltással. Elhatároztam, hogy segítek.

- *Miből állt a segítség?*

- A saját pénzemen amerikai mintára gazdasági szakembereket képeztem ki Budapestben. Hat éven át szombatonként a bécsi Webster Business School tanárai 50 fiatal magyar managert képeztek tovább. Azokat a tantárgyakat választottam ki, melyek lényegesen különböztek a nyugati módszerektől: eladás, könyvelés, üzleti kapcsolatok kiépítése, stb. Tanítványaim később mindannyian vezető pozícióba kerültek vagy önállóították magukat. Követem életútjukat, örülök a sikereiknek.

- *Prohászka Ottokár volt a keresztapja. Befolyásolta ez az életét?*

- Talán annyiban, hogy mindig szívesen segítettem, ha tudtam. Apám is ilyen volt. A magyar katolikus egyházzal már amerikai éveimben is kapcsolatot teremtettem. A Katolikus Liga keretein belül évente bált rendeztünk, a tiszta bevételt magyar falusi papok kapták. Jómódú amerikai ismerőseink lelkesen támogattak minket. New Yorkban Széchenyi Társaságot szerveztem és adományokból Magyar Házat vásároltam. 1986-ban a fiatalon rákban elhunyt magyar érzelmű lányom emlékére két rendi leánygimnáziumban emlékdíjat alapítottam. 1989-ben az új já alakult, sok nehézséggel küzdő magyar püspöki kar vezetőit összehoztam az amerikaiakkal. Paskai bíboros amerikai útján így jelentős anyagi és erkölcsi támogatáshoz jutott. 1991-ben az ország negatív hangulatának ellensúlyozására „optimista” pályázatot hirdettem 2000 dolláros díjjal. Amerika két dolgra tanított meg: származástól függetlenül minden ember egyenlő és, hogy egy országot csak összefogással lehet felvirágoztatni.

- *Mivel tölti a napját nyugdíjasan?*

- Az én koromban már gyakran gondol az ember a túlvilágra, de jó dolgom van. Hosszas özvegység után megint megnősültem, és a jó Isten egy ideális társat adott nekem öreg napjaimra.

FERENCZY KLÁRA

TISZTELGÉS Ft. HEGYI GYÖRGY EMLÉKE ELŐTT

A kapucinus Radnai atya után kissé várakozó álláspontra helyezkedtünk, mikor 1986-ban Ft. Hegyi György vette át lelki gondozásunkat. Inkább puhatolóztunk, mennyire felel meg majd hivatalának, mekkora érdeklődést tanúsít ausztriai magyar életünk iránt. A személyes beszélgetés kínálkozott a legjobb és legközvetlenebb ismerkedési módnak. Ez azonban hatásosan mellément. Másfél órai várakozás után az első eszmecsere nem jelentett többet csalódásnál, hiszen hollandiai tapasztalataira utalva mintegy érdemként említette, ott is van valami hasonló szövetség, amibe őt is mindenáron be akarták szervezni, de sikeresen ellenállt. Milyen jól is tette ezt, mert aztán bajok támadtak a pénztárossal.

Nyílt volt és őszintén nyilatkozott, számomra mégis bizonyos csalódást okozott, hiszen a kapucinus Radnai atya még az elnöki tisztséget is vállalta, míg utóda idegenkedve fogadta a közeledést. Szerencsére minden megváltozott idővel. Sorra eljár a vezetőségi ülésekre. Sohasem volt tolakodó, nem kívánt kioktatni senkit sem, csupán odafigyelt, s csak akkor nyilatkozott, amikor úgy gondolta, most az ő véleménye is fontos. Bizonyos idő elteltével tőle kaptuk a legszebb elismerést: Egyik alkalommal – már kellő betekintés után – az ő szerény mosolyával körítve jegyezte meg, milyen szívesen van közöttünk, mert olyan jó barátai légtér van.

Természetesen meglett ennek a visszaütője, mert az elismerés követelménnyé vált, követelményeknek megfelelni viszont folyamatosan egyre nehezebb, míg nem felütötte fejét a türelmetlenség, civakodás. Hegyi atya nem nyilatkozott, de érezte, nincsen inyére ez. Végül őt is elérte a vádaskodás. De erről majd később.

Február 27-én, a halálát követő vasárnapon a személyes méltatások annyira természetes viszonyulásokat juttattak kifejezésre, hogy végül is – különösen a fiatalok megnyilatkozásaiból – az a Hegyi atya bontakozott ki, akit elmarasztalt a türelmetlenség, követelőzés, a gyorsan működésbe lépő szemrehányás: gépezet. Mert voltak és mindig is lesznek, akik fejlo-gosítva érzik magukat a bíraskodásra.

Hegyi atya szerető és megértő lélek volt. Nem róta fel a személyét ért bírálatokat, habár biztosan érzékenyen érintették. A visszavágás, kikéremezés helyett igyekezett megfelelni hivatásának. Nem harsány fellépésekkel, hanem ismét csak csendesen, gyakorolva az irtalmasság jócselekedeteit: betegeket látogatott, szomorúakat vigasztalt, ugyanakkor együtt örült az örvendezőkkel. Bécsből Mödlingen át Bécsújhegyig túl sokat vándorolt, ezért is tudta nehezen beigazítani idejét: mindenkivel törődni akart, de emberi végességéből kifolyólag nem telhetett mindenre. Mégis, aki odafigyelt, tudhatta, mennyire érző és együttérző lélek volt, anélkül, hogy tartósan megélhetne volna a jó barátság légtérét.

Bécsi viszonylatban biztosan rendkívüli, de egyik rajongója még verses búcsúztatót is írt emlékére.

(Búcsúztató 2005. március 9-én)

Elfelejtett Kossuth-ereklye

Az Országos Széchényi Könyvtár hetedik emeleti katalógusterében 6sz óta a következő felíratú könyvszekrény látható: "Angol hölgyek és urak vásárolták 9215 pennyért, hogy Kossuth Lajosnak ajándékozzák, aki oly mesteri fokon sajtótotta el az angol nyelvet. Használtassák a legnemesebb célra. Shakespeare műveiből".

E páratlan nyelvtudás megszerzésének története az 1830-as évek Magyarországra nyúlik vissza. Az 1832-36-os országgyűlés feloszlásával Kossuth új vállalkozásba fogott, és ettől kezdve a kézírásos, levél útján terjesztett Törvényhatósági Tudósításai révén adott hírt a megyék politikai életéről. Az ellenzéki lapnak 1836. július és 1837. májusa között összesen 23 száma jelent meg, az előfizetők száma 140 fő volt, ám a népszerűsége egyre nőtt, mivel nemcsak a megyei élet eseményeiről, hanem az országgyűlési ifjak peréről is hírt adott. Ennek köszönhetően a fiatal újságírók, több megye is hivatalos levelezőjévé választotta, aki így rövidesen az ellenzéki politika központjába került. A kormány válaszul betiltotta a Törvényhatósági Tudósításokat, de mivel Kossuth továbbra sem hagyott fel annak terjesztésével, 1837. május 5-én hűtlenség vádjával Budán őrizetbe vették.

A letartóztatás miatt a megyék komolyan tiltakoztak, mire válaszul további 21 ember ellen indult eljárás, akik a lap levelezői vagy egyszerűen csak a protestálók közül kerültek ki, de az udvar a romló közhangulat miatt végül elállt a további perekről. Kossuth azonban nem úszta meg ennyivel, és a tárgyalásáig mintegy két évet töltött börtönben, noha mint nemest nem lehetett volna bírói ítélet nélkül letartóztatni. 1839. márciusában, immár felsőfokon további négy évre ítélték, de kortársaihoz képest még így is szerencsés volt, mert büntetését a budai József-kaszárnyában tölthette, nem pedig valamelyik hírhedt várbörtönben. Fogása alatt egyrészt közgazdaságtannal foglalkozott, másrészt elkezdett angolul tanulni, megfelelő nyelvkönyv híján egy Shakespeare-kötet segítségével. Kossuth különleges tankönyvének köszönhetően nem a modern, hanem a nagy angol író korában használt, de a XIX. században már archaikusnak számító nyelvet

A sok-sok szerény buzgolkodás közepette mégis alkotott ő maradandót, ami feltétlen az ő nevéhez fűződik: ő élesztette fel és tette nem csupán Ausztria, hanem Pannónia valamennyi magyarja számára a találkozás nagy ünnepévé Szent István napját. Az ő érdeme, hogy a Szent Jobb mellett második legjelentősebb királyi ereklyénk, Szent István karcsontja kikerült a Dóm múzeumból és minden alkalommal tisztelegetett előtte a zárando-kként érkezett magyarok többezres tömege.

A kezdeti tartózkodás, óvatosság után idővel feloldódott és megértette, magáévá tette ausztriai magyar létünkért folytatott küzdelmünket. Legutóbb, a múlt évi "Kufstein Tanácskozást" Felsőpulyán azzal is ékesítette, hogy emlékezetesen hatásos szentbeszédet tartott. Az Ótestamentumból Gedeon példáján batorított: "Aki fél és retteg, térjen vissza, és menjen el a Gileád hegységről" (Bírák könyve, 7,3). Bátorított, mert úgy vélte, velünk az Úr segítségével, nem kell tehát szoronganunk, hanem cselekedjünk bizalommal, bátran. Röviddel halála előtt felhívott és közölte, éppen olvasta lapunkban, mennyire kiemmeliznek minket jogainkban, éppen ezért cselekedni kell, felhívja majd a hívek figyelmét, ügyeljenek arra, mi történik velünk.

Számomra Hegyi atya igazi jópásztori mivolta akkor mutatkozott meg és ölelt magához valamennyiünket, amikor méltánytalan támadás érte, olyannyira, hogy könnyeivel küszködve fedte fel magát. Akit szegényben akartak hozni, megszegényítőit hozta zavarba. Szemléstűve szegénykezettünk, hogyan történhetett meg mindezt. Tehetlenségünkben ő mindnyájunk fölé emelkedett. Így azért nem mehetünk el innen – szólalt meg. Fogjuk meg egymás kezét és imádkozzuk el a Miatyánkot. Készségesen és bánkódva megtettük. A kiengesztelésnek ezen magasatos megnyilvánulása révén akkor és ott kerültünk legközelebb egymáshoz.

Példát adott: hogyan kell fogadni a szemrehányásokat, elmarasztalást. Mert Felebarátaim, ilyenkor rendkívüli dolog történik velünk. Egészen más síkra helyeződik szürke emberi mivoltunk, lelepleződik a hiúság, megszégyenül az álnokság, türelmetlenség, a képményfejlőség, helyükbe felmagasztalást nyer a szerénység, megértés, emberi melegség. Egyáltalán a szeretet. És ha van, lehet jövője az ausztriai magyaroknak, minden magyarnak, akkor az kizárólag a szeretet jegyében lehetséges. Ennek nyilvánításában nőtt fölénk és mutatott példát Hegyi atya, aki most már szellemében él közöttünk tovább. Példát mutatott, hogyan kell cseleked-nünk, viszonyulnunk egymáshoz. Ne ernyedjünk el, ne forduljunk el egymástól, hanem keressük és fogjuk meg egymás kezét, mert így járhat át valamennyiünket a szeretet megtartó ereje. Ezáltal lesz áldott a mi körünkben Hegyi atya emléke.

sajtótotta el, és ez a szokatlan stílus nagyban hozzájárult a szigetországban aratott szónoki sikereihez.

Az 1839-40-es országgyűlésen az ellenzék tovább erősödött, és amnesztia követeltek a politikai foglyok számára, amit az uralkodó végül meg is adott, így 1840. májusában kiszabadulhattak a letartóztatottak. Míg a fogságban Wesselényi megvakult, Lovassy pedig megörült, addig Kossuth valósággal megújult és a negyvenes évek elejére már a reformmozgalom egyik legfontosabb személyiségévé nőtte ki magát.

Fogságban szerzett nyelvtudásának kamatoztatására 1851. októberében-novemberében nyílt mód, amikor Kossuth angliai látogatást tett, hogy az akkori világ legerősebb államában találjon szövetségeket az új magyar szabadságküzdelemhez. Bár a hivatalos körök támogatását nem sikerült elnyerni, angolul elmondott beszédeivel olyan hatást gyakorolt hallgatóságára, hogy a lelkes britek az itt kiállított különleges ajándékkal lepték meg a magyar forradalom vezérét, aminek árát közadakozásból teremtették elő. A könyvszekrény modelljéül Shakespeare statfordi szülőháza szolgált, benne a nagy angol író műveinek nyolckötetes díszkiadása található, az egyes példányokat pedig a Kossuth-család címere díszíti. Emellett hazánk hosszú időre figyelem középpontjába került, az irántunk tanúsított szimpátia pedig a század végéig megmaradt az angol közvéleményben.

Az új magyar szabadságharc kirobantása Kossuthnak minden fáradozása ellenére sem sikerült, így a remények végeztével a kormányzó 1865-ben Turinban, vagy a mai nevén Torinóban telepedett le. 1894-ben bekövetkezett halála után az Angliában kapott ajándék, Kossuth mintegy 4000 kötetre rúgó könyvgyűjteményével együtt az Országos Széchényi Könyvtár tulajdonába került, amit az intézmény 1952-ben fél évre kölcsön adott a ceglédi Kossuth Lajos Múzeumnak. A határidő lejártával azonban csak a nyolc Shakespeare-kötet került vissza a könyvtárba, de a tartó nem, és az intézménynek csak 52 év után sikerült visszakapnia ezt a páratlan Kossuth-ereklyét, ami azóta is a hetedik emeleti katalógusterben látható.

VESZTRÓCZY ZSOLT

Magyar-magyar szemmel – József Attila (1905–1937)

Mebékelt lázadó

József Attilának, akinek most századik születésnapját ünnepeljük, nemcsak rövid élete volt zaklatott, hanem most már közel hét évtizedre kiterjedő utóélete is. Annak idején ő kérdezte az utókorra éppen Ady Endre költői sorsát faggatva: „Meghalt? Hát akkor mért ölik naponta (szóval, tettel és hallgatással is)?” Mondjuk ki, József Attila szellemét is többször megölték és megerősökölték a mögöttünk lévő közel hét évtizedben. Csontjait több alkalommal áthelyezték, megesezt, hogy titokban, a nyilvánosság teljes kizárásával (mint 1963-ban a Kerepesi temető Munkásmozgalmi Pantheonjának előkertjébe, annak demonstrálására, hogy József Attila a kommunista párt saját költője volt), eszmevilágát és szellemi örökségét meghamisították, és valóságos irodalomtörténeti bűvészműtárványokkal kísérelték meg az uralkodó hatalom izléséhez és dogmáihoz alakítani mindazt, amit szellemiségben és eszmékben, költészetben és emberi tanúságtételben hátrahagyott. Igen, József Attila emberi sorsa és költői öröksége, nem egyedül a mögöttünk hagyott közel fél évszázadban (1945 és 1990 között) nem egyszer az erőszakos és gátlástalan politikai, illetve irodalomtörténeti mesterkedések kiszolgáltatott áldozata volt.

Szabadjon felidézni két személyes tapasztalatot. 1991. március 15-én, az első szabadon választott kormány művelődési minisztere, *Andrásfalvy Bertalan* József Attila-díjjal tüntetett ki (ez a díj az irodalmi, illetve irodalomkritikai munkában elért eredményeket ismeri el). A díjat a Néprajzi Múzeum (egykor a Magyar Királyi Kúria, azaz a legfelső bíróság) patinás palotájában adták át (az Országházzal szemben), s az ünnepséget megelőző percekben felkeresett egy ifjú rádiós hölgy, és megkérdezte: „Nem zavarja önt, hogy egy József Attiláról elnevezett díjat kell átvennie?” Őszintén mondom, nem érttem a kérdést, ezért visszakérdeztem, majd döbbenet hallottam a magyarázatot: „József Attila kommunista volt”. Nem sokkal korábban, még a rendszerváltás napjaiban láttam egy budapesti kertvárosi utcában (ahol történetesen a szüleim laktak), hogy valakik a József Attila utca tábláját vastagon bekenték fekete szurommal, és eljutott hozzám annak a híre is, hogy újpesti szobrot le akarták dönteni. Régen törtétek ezek, talán nem is kellene beszélni róluk és most, hogy a költő születésének centenáriuma elérkezett, remélhetőleg az egész magyarság, tehát a határokon túl élő magyarság is fel fog sorakozni emléke körül.

Azt a kálváriát, amelyet József Attila emléke és öröksége bejárt (és ennek a kálváriának a része volt korábbi „kommunista költőként” történet megdicsőülése is!) mindazonáltal nehéz mellékesnek tekinteni. Igen, József Attilát mondták magasztalóan kommunisztának (egy egész korszakon keresztül, miután a személyét övező hivatalos gyanakvás már szertefoszlott 1956 után), aztán megpróbálták mondani - de most már elítélő módon - ugyan csak kommunisztának, hogy aztán éppen az utóbbi másfél évtizedben előkeríték azokat a korábban is ismerhető dokumentumokat, amelyek szerint a faszizmusról és a kommunizmusról egyformán lesújtó véleménye volt. Ezek a dokumentumok korábban persze egy jól zárt páncélszekrényben várták az idők jelét, amely meghozza feltámadásukat.

József Attila szüntelenül meghalt és szüntelenül feltámadott, evilági Krisztusként, mondhatnám: „lázázó Krisztusként”, akivel mindig kénye-kedve szerint járt el a történelem, a hatalom és a politika. Pedig ennek a mindig megerősökölt és megalázott szellemnek valódi és a földi létben is felismerhető transzcendenciája van - és ez költészete. József Attila sorsát ugyanis nem a mindenkor politikai kurzusok atavisztikus színjátékai, szellemi kannibalizmusa szabja meg, hanem az a költészet, amelyet küzdve a világgal és a szenvedéssel, költőként mindig diadalmasan létrehozott. Van persze ennek a költészetnek eszmei közéleti és politikai üzenete is. Figyelni mégis magára költészetére kell mindenekelőtt: arra az értékvilágra, amelynek maga a költészet - a filozófus Johann Georg Haman szerint: „az emberiség anyanyelve” - ad a hétköznapi világnál, vagyis a politika és az ideológia világnál magasabb értelmet és küldetést. Talán most már véget érnek a József Attila sorsa és öröksége körül zajló küzdelmek, és felmagasodhat a költő, aki nem pártokkal és doktrínákkal, hanem istennel és a történelemmel, az emberiséggel és Magyarországgal folytatott dialógust. Az Óda, az Esmélet, A Dunánál, a Hazám költője, akinek centenáriumát most ünnepeljük és fejet hajtunk azok előtt az értékek előtt, amelyek József Attila művében és szellemében örökké érvényesek maradnak

POMOGÁTS BÉLA

József Attila a huszonegyedik században

Minden nemzedéknek megvan a maga irodalmi értékrendje, amit a kritikusok „kánon” néven szoktak emlegetni. Az én nemzedékem kánonjába már kora ifjúságunkban belépett József Attila, s azóta nem csupán helyét őrízte meg, hanem mintegy új csillagnak, fényre a magyar irodalom egén még tovább erősödött. Mi az oka annak, hogy a 100 éve született József Attilát ma is a huszadik század legnagyobb magyar költőjé között tartjuk számon?

Lázadónak indult, anarchistának - ismeretes a „Tiszta szívvel” c. versének botránya, amiért lényegében megfosztották a tanári karrier lehetőségétől -, aki Ady szimbolizmusával és Kasák futurizmusával együtt az európai Avantgarde eredményeit is felvállalta és beleötvözte a magyar népdalok és népballadák hagyományába. Illyés Gyulához hasonlóan József Attila Párizsban viszonylag keveset írt, de költői nyelve itt formálódott azzá, ami későbbi verseinek anyaga lett - a kritikusok általában az 1928-as hazatéréstől beszélnek az „érett” József Attiláról. Paradox módon ez egybeesik a költő „kommunista” korszakával, ekkor lép elő ezekkel a fanyarul kihívó sorokkal: „senkije sincs, nem éri gyász, / akire csak egy párt vigyáz”. (Más kérdés, hogy 1929-30-ban, a kapitalizmus világválsága idején szinte József egész nemzedéke radikálizálódik és hogy az illegális pártok szorított magyar kommunista párt sokkal jobban „vigyáz” tagjaira ahhoz, hogy sokáig megtűrje soraiban ezt a túlságosan egyénien gondolkodó költőt, aki „okosabb” mint a párt kollektív bölcsessége - 1931-ben egy moszkvai párthatározat fasisztaszimpatizánsnak mondja ki a „Nem én kiáltok” költőjét, és 1932-ben kizárják a pártból). De már 1928-ban József Attila úgy tud szerelmes verset írni, ahogy nemzedékéből senki - hogyan hangzik a „Ringató”? „Holott náddal ringat, / holott csobogással / kékelled derűvel, / tavi csókolással...” Vagy: „Szoknyás lábad mozgása, / hangnyelvek ingása...” (Kláriskok).

Ezekben a versekben, és olyanokban is, mint például a „Medáliák” ciklus, már új látásmód tűnik fel, olyan természetes, tehát nem kimondott szürrealizmus, ami át-meg-átszövi József Attila későbbi nagy külvárosi tabló-verseit. Ezek a közismert, gyakran szavalt versek (Külvárosi éj, Téli éjszaka) éppen azért sokkal sikerültebbek, mint a költő ekkoriban írt agitációs versei, mert nem közvetlenül, hanem a vers hangulati és nyelvi elemeivel hatnak. A külváros éjszakájának komor, lesújtó, ha úgy tetszik „szennyes” valóságából József Attila gyönyörűen tiszta, gordonka-hangú dallamokat csal elő: „S a szövőgyárak ablakán / kőtegebe száll / a hold sugar, / a hold lágy fénye a fonál / a bordás szövőszékek / s reggelig, míg a munka áll, / a gépek mogyoróván szövik / szövőnök omló álmait”.

A várt politikai átalakulásban, - mondjuk ki: a világorradalomban - való csalódás egybeesik a költő egzisztenciális válságával. Valamikor, erről gondolkodván, egyik angol nyelven írt esszéjében ezt az akkoriban divatos „elidegenedés” szóval próbáltam jellemezni, de több volt ez a filozófiai értelemben vett elidegenedésnél - itt a szerepvétés és szerelmi csalódáson túl olyan elmagányosodással kellett megküzdenie József Attilának, amit évszázadra szóló érvénytelenséggel fejez ki ezekben a sorokban: „A semmi ágán ül szívem, / kis teste hangtalan vacog...” 1933-at írunk, Hitler és Sztálin kora ez. Magyarországon pedig az olasz fasiszta mintára beharangozott és meglöbögött hivatalos álreformoké. József Attila a pszichoanalízisbe menekül, illetve a tömegpszichológia elemzésén át próbálja megérteni, miért alakult élete úgy, ahogyan alakult és miért fogékonyabbak a német tömegek a nácizmusra, mint a Szovjetunió és az internacionalisták által képviselt forradalmi eszmékre. Az előbb említett kettősség most is végigvonul költészetén: a „Bérmunkás-ballada” és „A tőkés hasznáról” írt nyíltan marxista versekkel szinte egyidőben írja meg az „Ódá”-t, ami ha nem is biztosan a huszadik század legnagyobb szerelmes verse, de a nőiség olyan himnikus dicsérete, amilyenhez fogható magyarral még sohasem írtak. Hadd idézzem néhány sorát, ezt az elragadtatott, szinte eksztatikus szerelmi vallomást, amit fiatal korunkban nem mertünk volna szerelmünk célszemélyének nyíltan elmondani:

*Kit kétezer millió embernek
sokaságából kiszemelnek,
te egyetlen, te lágy
bölcső, erős sár, eleven ágy,
fogadj magadba!*

József Attila életének utolsó három évében írja talán legnagyobb verseit. De a költői nagyság részben a személyiség szétesése ellen folytatott küzdelem eredménye: a pszichoanalízis olyan Ödipusz-komplexumot tudatosít a költőben, hogy most már minden nőben egyszerre keres barátot, társat, szeretőt és pót-anyát. Ilyet lehetetlen találni, s bár anyagi körülményei ebben az időben megjavulnak (a *Szép szó* szerkesztője lesz), múltjának lelki feldolgozása olyan terhetek rak rá, amelyek alatt lassan összeroppan. Ezért, bár ebben az időszakban írt versei közül a társadalmi-politikai témájúak folytathatók, a személyiség egész-ségéért viaskodók, jól-lehet hőlderlini magaslatokra érnek, csupán József Attila életének szövegekörnyezetében értelmezhetők. Számos, kései „istenkereső” verse közül az egyik legszebb így kezdődik: „Nem emel föl már senki sem, / belenehezültem a sárba. / Fogadj fiadnak

istenem, / hogy ne legyek kegyetlen árva” (Nem emel föl...). Ennek az önmagához is „kegyetlen”, önkínzó árvaságnak a tragikus végeredménye - az utolsó fellángolás, a gyönyörű Flóra-versek ellenére - a szárszói vasúti állomás síneire zuhanó test.

József Attila 1937 óta halott, de költészete, amelyik magán hordozza a huszadik század reményeit, csalódásait és ellentmondásait, változatlanul él és hat. Elsősorban az ő verseit idéztük 1956 forradalmi októberében, amikor ezt a mottót irattam fel az *Egyetemi ifjúság* fejlécére: „Jöjj el, szabadság, te szülj nekem rendet!” Harminchárom évvel később a szabadság lehetősége megszületett, de a sajtó- és a vélemény-szabadság önmagában nem szült még igazán értelmes rendet, csak felemás, törékeny demokráciát. József Attila álma igazságos és emberbarát új társadalmi rendről mindaddig nem valósult, talán nem is valósulhatott meg. De megmaradnak és a „magas” irodalom értékét korrodáló huszonegyedik században is melegítik szívünket és elbűvölik érzelmeinket igaz nyelvvarázzsal tündöklő versei:

*Én mondom: még nem nagy az ember.
De képzeled, hát szertelen.
Kísérje két szülője szemmel:
A szellem és a szerelem!*

GÖMÖRI GYÖRGY

Szervátiusz Tibor, szobor részlet

Böröndi Lajos

józsef attila

1. a réműletnek támasztotta homlokát
körülötte az összetört világ
jéglapba préselve feketén ragyogott

2. nem gondolt akkor még semmire
az ütést várta hogy a halál édeskés
íze elnyomja a fájdalomt s azt
hogy legyen már vége

3. a világ mint mérgezett ostyá
aláhullt a szörnyű pokolba
ahonnét vétetett
amikor bevégeztetett

Őrző a strázsán

– Görömbei András köszöntése –

„Őrzők, vigyázzatok a strázsán,
Az Élet él és élni akar...”

Magyarországon igen népszerű a Mindentudás egyeteme TV sorozat, amelynek egyik előadását 2005. március 14-én este sugározta a DUNA TV. Ezt *Görömbei András* akadémikus, a Debreceni Egyetem professzora tartotta a magyar népi irodalomról, s a népi írók mozgalmáról. Aki látta és hallotta őt, az velem együtt megállapíthatja, hogy nemzeti ünnepünkhöz méltó volt ez az alkalom.

A Tisza-menti parasztsaládból származó Görömbei András saját életművének magvát idézte fel előadásában. Azokról az írókról és műveikről beszélt, akik a nemzeti sors formálóiá váltak a mostoha XX. század során, akik nem pusztán írásaikkal, hanem cselekvő jelenlétükkel igyekeztek felébreszteni a szociális és nemzeti felelősséget. Azokról a mozgalom-éltetőkről beszélt, akik Trianon traumáját magyar módon akarták orvosolni, mert úgy vélték a magyarság számára a faszizmus és a kommunizmus egyaránt járhatatlan út, tehát csak egy harmadik út hozhat számunkra megváltást. Akik úgy vélték, hogy hazánk tragédiáját nemcsak külső tényezők okozták, hanem a magyar nemzeti önismeret, a nemzeti öntudat torzulásai is, ezért először belül kell erkölcsileg, szociálisan és szellemileg megújítani a maradék országot ahhoz, hogy igazán harcolni tudjon elcsaltolt részeiért.

Az előadó okosan és higgadtan szólt a népi írók mozgalmának kibontakozásáról, s abban *Németh László* nemzedékszervező szerepéről. Az új reformnemzedék tagjai 1929-től, illetve 1931 őszétől, a debreceni *Ady Társaság*beli szereplésüktől kezdtek tárulni egymást, létrehozták a korszakalkotó *Válasz* c. folyóiratot, majd fokozatosan átvették a *Kélet Népet*, a *Nyugatból* alakult *Magyar Csillagot* is *Püski Sándor Magyar Élet* kiadója értük és velük élt. Többnyire ő jelentette meg a magyar társadalom mozgósító nagy szociográfiák sorát, *Illyés Gyula: Puszták népe, Féja Géza: Viharsarok, Szabó Zoltán: Cifra nyomorúság, Veres Péter: Az Alföld parasztsága, Erdei Ferenc: Futóhomok, Kovács Imre: Néma forradalom* c. művét, *Németh László* sorsformáló esszéit. A Magyar Élet Kiadónak és egyre gyar-

rapodó olvasótáborának is része volt abban, hogy 1937. március 15-én összegezve a közös célt - a folytonos belső viták dacára - megszületett a *Márciusi Front*, létrejött a népi írók mozgalma, amely áthalt az egész magyar közéletet. Az 1943-as *II. Szárszói Találkozó* történelmi jelentőségére, a korabeli vitákra, néhány kiemelkedő alkotó (a fent említettek mellett *Sinka István, Tamási Áron, Erdélyi József, Szabó Pál, Bibó István*) bemutatására s a népi írók 1956-os szerepvállalására is kitért az előadó. Szólt a nagy elődokról: *Adyról, Móriczról, Szabó Dezsőről, meg Csoóri Sándor, Nagy László, Süttő András, Kányádi Sándor, Utassy József, Nagy Gáspár, Váry Fábrián László* műveit említve, a népi utódairól is. A magyar népi irodalom egyedülálló jelensége a világirodalomban, mert főként eszmei, politikai, gondolati tartalma az irányadó, s nem pusztán esztétikai kategória.

Szinte hihetetlen, hogy mi mindent tudott bele-szorítani egyórás előadásába Görömbei András, aki röögősen indult, megpróbáltatásokban, szívós munkában, majd sikerekben, eredményekben gazdag pályáján immár azt is megérthette, hogy 2005. február 5-én, 60. születésnapján, 27 tanítványa „Cselekvő irodalom” címmel kötetbe rendezett, jobbnál jobb írással köszöntötte őt. A *Bertha Zoltán és Ekler Andrea* által szerkesztett kitűnő könyv, - amelynek egyharmada szól csak Görömbeiről, illetve egy-egy munkájáról, a többi más alkotókról és alkotásairól - a lelkiismeretes tudós, a példaadó nevelő, az igazi tanár képét rajzolja elénk. *Ő Barta Jánosról, Julow Viktorról, Kovács Kálmántól* tanult mesterséget és emberséget Debrecenben. A hasonló indíttatás mellett nemzedéktársammal összekötő az is, hogy a „nacionalista” bélyeget, a visszadobott kéziratok és az ügynökök terhet egyaránt hordoztuk magunkon. Erőlkövesen tanuskodik egy III/III ügyirat, amely a *Dr. Ilia Mihály* vezette, SUBÁSOK-nak elkeresztelt „el-lenséges nacionalista szerveződést” térképezi fel a hetvenes évek közepén. Állítólagos szállai Szegedtől Debrecenig, Budapesttől Szombathelyig, Egertől Bástig és Lakitelekiig fonódtak össze. A „felső kapcsolatot” *Czine Mihály, Csapody István, Csoóri*

Folytatás a 11. oldalon

LENGYEL EMLÉKEK ERDÉLYBEN

Lengyelnek és magyarnak egyaránt megpróbáltatásokkal teli és valóban nehéz történelmet adott a Mindenható. Nemzeteink egyszerre élték át sorsfordulóikat a kereszténység ezer évvel ezelőtti történet felvételétől kezdve a néhány hónappal ezelőtti megvalósult Európai unió csatlakozásig.

Lengyel és magyar a történelem során legtöbbször ugyanazokkal, az önálló államiságát veszélyeztető nyugatról, keletről, illetve dél felől érkező fenyegetésekkel kellett, hogy szembenézzen, elegendő csak a Német-Római Birodalom hódító törekvéseire, vagy a tatárdúlás éveire és az Oszmán-birodalom terjeszkedésének évszázadaira gondolni. A lengyel és magyar emberek sokszor vállatvetve küzdöttek egy, a mindkét nemzet által mindennél fontosabbnak ítélt cért: a szabadságért. Számos alkalommal nyújtottak egymásnak fegyveresen is segítséget a csatateken, másszor - ilyen lehetőségek hiányában - a szomszédos nép megtorlással szembenező vezetőinek és felkelőinek befogadása révén igyekeztek hozzájárulni a másik küzdelmeinek sikerességéhez. A két nemzet közös áldozatvállalásának legfelelőbb pillanatai kétségtelenül a XVIII., a XIX., és XX. század függetlenségi harcainak időszakához kapcsolódnak. Különösen nagy értékű minden jó érzésű és igaz magyar ember számára az, hogy 65 évvel ezelőtt, az újkori lengyel történelem letragikusabb heteiben, Lengyelország IV. felosztásakor a magyar állam és a magyar nép lehetőségeihez mérten, időben és hatékonyan segítséget tudott adni a lengyel testvéreknek. Ennek eredményeként a Magyarországra menekült több tízezer lengyel a folyamatos német nyomás ellenére, a magyar társadalom egészének együttérzését és támogatását élvezve segélyt, munkát és egészségügyi ellátást kaphatott. A lengyel közösségek iskolákat és kulturális intézményeket működtethettek az ország több mint 140 helységében egészen az ország 4 és fél év múlva bekövetkező náci megszállásáig. A segítség jelentőségét bizonyítja az a tény is, hogy azokban a vészterhes időkben Magyarországon működött Európában az egyetlen lengyel tanítási nyelvű középiskola, a balatonboglári Lengyel Gimnázium.

A két, egykor szomszédos ország szinte sohasem fordult egymás ellen, hódító törekvésekkel egyik sem élt a másik irányában. Ez az európai kontinens történelmében egyedülállóan ritka értéket képviselő viszony és kapcsolat a két nép hasonló szemléletmódján, tulajdonságain és értékrendjén túlmenően annak is köszönhető volt, hogy mindkét ország királyi és fejedelmi udvartartása hosszú évszázadokon keresztül, egyaránt hangos volt a magyar és a lengyel beszédétől. Ebből a gyümölcsöző kapcsolatból nagy és bölcs uralkodók sora, valamint égi koronát viselő szent emberek egész közössége származik.

Az erdélyi magyar-lengyel kapcsolatok különös értéket képviselnek a két nép történetének. Már Erdély önálló államiságának kezdetén, az utolsó nemzeti királyunk Szapolyai János lengyel származású hitvese, Izabella királyné és fia János Szigmund az első erdélyi fejedelem udvarában is nagy számban fordultak meg lengyel művészek, tudósok, egyházi sze-

mélyiségek. Számuk a későbbiekben tovább növekedett. Báthori István hívta Erdélybe a lengyel jezsuitákat, templomot adományozott nekik, ahol a szerzetesek kolostort, majd iskolát alapítottak. Szívesen látott vendégek lettek az erdélyi protestáns fejedelmeknél a vallásüldözés elől menekülő lengyel hittestvérek. Erdély aranykorát idézik a korabeli lengyel művészek alkotásai a különböző erdélyi templomokban és intézményekben. Dicsőséges fejezete az 1848-49-es magyar szabadságharcnak a Bem tábornok által vezetett téli és tavaszi erdélyi hadjárat. Megannyi emlék, amely összekapcsolja közös múltunkat, történelmünket.

Az elmondottak alapján kijelenthető, hogy valóban egyedülálló kiállításnak lehetünk szemlélői itt Bécsben. Az évezredes magyar-lengyel kapcsolatokból, az erdélyi lengyel vonatkozású emlékekből láthatnak egy csokorra való Michal Jurecki fotóművész jóvoltából. A 90-es évek elején egy lengyel fiatalember, akkor még egyetemi hallgatóként Erdélyben járt. Bizonyára a felfedezés örömeivel és a meglepetés erejével hatott rá az erdélyi táj szépsége, az ott élő emberek vendégszeretete és az ott fellelhető lengyel vonatkozású történelmi emlékek sokasága, mivel azóta már többször is visszatérve kamerával a kezében örökölte meg Erdély kulturális örökségének jelentős részét. Közben eltelt másfél évtized és az egykori hallgatóból a krakkói Jagelló egyetem tanára lett, aki most már élő szóval, írásban és képpel is hirdeti a lengyel-magyar történelmi kapcsolatok jelentőségét, követendő példát mutatva az európai nemzetek közössége számára.

A Határon Túli Magyarok Hivatalának vezetése úgy vélte, hogy Erdély lengyel vonatkozású emlékeit a szélesebb közvéleménynek is érdemes megismertetni. Ennek eredményeként került sor Magyarország és Lengyelország európai uniói csatlakozását megelőzően Michal Jurecki fotóművész gyönyörű képeinek Budapestben, a HTMH székházában megrendezett bemutatására.

Talán nem tűnik túlzásnak, de véleményem szerint jelenkorunk szimbóluma is lehetne ez a kiállítás. Ezer évvel ezelőtt Magyarország és Lengyelország a keresztény Európa része lett s az ezernyi szállal egymáshoz kötődő két ország megannyi szenvedés után újra visszakerült oda, ahová történelme során mindig is szervesen tartozott, az európai kontinens egészének kulturális és gazdasági vérkeringésébe. Úgy vélem, hogy ezereves baráti együttélésünk és együttműködésünk jó példaként szolgálhat a közös Európa számára, és a két nép értékei egyben egész Európa kulturális örökségének részét is képezik. Ezért gondolom úgy, hogy az ifjú lengyel fotóművész képei nemcsak lengyelekhez és magyarokhoz szólnak, hanem üzenetet közvetítenek itt Bécsben és szerte Európában. A képeken felvonuló közös építészeti, történelmi és kulturális örökségünk jelzi, hogy Európa határai nem érnek véget Magyarország keleti határainál.

THEISZ BALINT

Elhangzott a bécsi Kaláka-klubban megrendezett kiállításon.

A tudomány fókuszában: kémia

Az elektronikai termékek alakulása jól követi a technikai fejlődést, az árcsökkenést és a divat irányzatait. De az ugrásszerű növekedés, amely a mobiltelefonok vagy inkább a mobilkommunikáció terén, a számítógépek számában a háztartásokban és minden elektronikai területen tapasztalható, milyen összefüggésben áll a vegyészetben? A válasz nagyon egyszerűnek, logikusnak látszik: a különböző műszaki cikkekben alkalmazott fémek, ötvözetek és műanyagok. A készülékekből származó veszélyes anyagok, mint például az ólom vagy a kadmium, életűjüket a hulladéklerakóban, többnyire települési hulladéklerakóban, esetleg a hulladékégetőben fejezik be, de ezekkel a kezelési módokkal könnyen a környezetbe kerülhetnek, ahol szennyezhetik a vizet, a talajt, a levegőt, káros egészségügyi következményeket okozhatnak, főként az ivóvízen keresztül. Az emberek és környezetük védelme, valamint egy látható, később megoldhatatlanná váló probléma megakadályozása érdekében az Európai Unió fontos lépéseket tett.

A Restriction of Hazardous Substances in Electrical and Electronic Equipment (RoHS) direktíva a veszélyes anyagok elektronikai eszközökben való alkalmazását szabályozza. Az EU-ban 2006. január 1-jétől csak olyan készülékek hozhatók forgalomba, amelyek nem tartalmaznak ólomot, kadmiumot, higanyt, hexavalens chromot, polybromolt.

Főként az ólommentes gyártás bevezetése jelenti a kihívást a cégek számára, de ugyanakkor lehetővé teszi a törvényileg előírt újrahaznosítást.

Európában az alapgyártók valamint az elektronikai iparnak szinte minden tagja évek óta készült a vegyészet több speciális területének szakértőivel az átállással. Kifejlesztettek olyan ólommentes forraszkot, amik akár négy fémeket is tartalmazhatnak, amelyek megfelelnek a gyártási követelményeknek és minőségi elvárásoknak. Minden, ipari dimenzióban alkalmazott for-

rasztó technológia, az alternatív ólommentes forraszkok, mint például Sn-Bi, Sn-In, Sn-Ag-In, Sn-Ag-Bi, Sn-Ag-Cu, Sn-Ag-CuBi paraméterei kiváló minőséget garantálnak. A jövőben minden technikára egy ideális speciális anyag és módszerkombinációt fognak alkalmazni. Hogyha 2007-ben mobiltelefonunkat megvizsgáljuk, úgy részben más alapanyagokat fogunk benne találni, mint a computerünkben vagy háztartási készülékeinkben.

Sajnos, Magyarország nem vesz részt az ELFNET-kezelési programban, melyet részben az Európai Unió Bizottsága támogat.

H. L.

Díjátadás

Buda Ferenc költőt, március 15-én nemzeti ünnepünkön, Kossuth-díjjal tüntették ki.

Buda Ferenc Debrecenben született, 1936. november 3-án. 1965-ben került Kecskemétre, néhány éve Tiszakécskén él. Alapító tagja a Forrás c. folyóiratnak. Hat kötet van a háta mögött. Számos kitüntetés birtokosa, így József Attila-, Pilinszki-, Bács-Kiskun Megyéért díjakkal is elismerték költészetét.

Kedves Ferenc!

Ha Buda Kossuth-díj,

Ha Pest, akkor is.

Ládd-e Te debreceni

ha lösz és homok összeáll,

tántum terem abból.

Vivát március magyar idusája,

Vivát nemzeti színű lobogás.

Innen Bécsből, Tiszakécskére küldi szerkesztősége s maga nevében gratulációját és jókívánóságait

S. CSOMA JÁNOS

MI - HOL - MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria

Christina Branco, Fado énekesnő, koncert - St. Pölten, Festspielhaus; ápr. 16.

Concerto de Aranjuez, gitárkoncert - St. Pölten, Festspielhaus; ápr. 14.

Duna Fesztival- Krems; ápr. 21.-máj. 8.

50 éves az Osztrák Államszerződés, koncert L. van Beethoven műveiből játszik a Tonkünstler Zenekar - St. Pölten, Festspielhaus; máj. 15.

Hermann Beil és a Merlin együttes Thomas Bernhard nyomdokán - Grafenegg, Schloss Grafenegg, Alte Reitschule; máj. 7.

Viktor Ullmann feldolgozásában Wedekind, Hölderlin, Steffen, Huch valamint R. M. Rilke válogatott művei zongorára, szopránra.

Mercedes Echerer és Martin Müller-Reisinger szavai - Grafenegg, Schloss Grafenegg, Gartensaal; jún. 11.

Hegedű, cselló és zongora, a David Trio klasszikus koncertje - Grafenegg, Schloss Grafenegg, Gartensaal; jún. 19.

Erich Sokol. Hatalmi játékok, karikatúra-kiállítás - Krems, Karikaturmuseum; márc. 20.-aug. 28.

Tájak: festészet, fotográfia, installációk, kiállítás - St. Pölten, Landesmuseum; aug. 28.-ig

Egy utazás a múltba. Vasútmúzeum - Schwechat, Eisenbahnmuseum; máj. 1.-okt. 26.

Gólyafigyelő állomás vezetéssel - Marchegg, találkozóhely: Gasthof March-Eck am Hauptplatz; áprilistól októberig minden ünnep- és vasárnap 13 óraker.

Bécs

S. Prokofjev, Romeo és Júlia, balett - Staatsoper; május 13., 19., 22., 24., 31.

A. Hacsaturjan, Spartacus, balett - Staatsoper; jún. 7., 11., 16., 20.

G. Puccini, La Bohème, opera - Staatsoper; ápr. 2., 5., 8., 11., 16.

G. Donizetti, L'elisir d'amore, opera - Staatsoper; ápr. 3., 6., máj. 27., 30.

Bécsi Ünnepi Hetek, tánc, opera, koncertek - Museums Quartier, Burgtheater Vestibül, Akademietheater, Theater an der Wien, Ronacher, Volkstheater, Schauspielhaus, Südbahnhof, Zirkuszelt vor der Votivkirche; máj. 7.-jún. 19.

Gershwin's World, koncert - Wiener Konzerthaus; máj. 24.

Paolo Conte, koncert - Wiener Konzerthaus; ápr. 24.

Dobszó gyermekeknek - Weltladen im 8. Bez.; ápr. 16.

Das Neue Österreich - Az Új Ausztria, kiállítás - Oberes Belvedere; máj. 16.-nov. 1.

„off limits” Amerikai katonák Bécsben, kiállítás - Rathaus, Wiener Stadt- und Landesbibliothek; jún. 3-ig

René Magritte, kiállítás - BA-CA Kunstforum; ápr. 7.-júl. 31.

Hans Christian Andersen Bécsben, kiállítás - Wien Museum; ápr. 30-ig

Re.Modem, kiállítás - Künstlerhaus; máj. 20.-aug. 15-ig

A pucér igazság: Klimt, Schiele, Kokoschka és más botrányok, kiállítás - Leopold Museum; máj. 13.-aug. 22-ig

Burgenland

Tavaszi Hangok, fesztivál - Burg Schlaining; máj. 3-8.

PannOpticum, nemzetközi báb fesztivál - Neusiedl am See, Haus im puls; jún. 23.-26.

Haydn koncertek - Eisenstadt (Kismarton) Schloss Esterházy; máj. 7.-okt. 15.

Matiné - Eisenstadt (Kismarton) Schloss Esterházy; jún. 29.-szept. 2.

„Hatalom és szerelem”, császárnők és királynők kurtizánok és szeretők, kiállítás - Halbtun, Schloss Halbtun; ápr. 22.-okt. 26.

A LYUKAS ZÁSZLÓ CÍMEN készül Kovács Klaudia dokumentumfilmje az 56-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulójára. 2006 októberében lesz a filmbemutató. Ebben benne foglaltatna filmfesztiválok és filmpiacokon való jelenlét, bel- és külföldi újságokban, rádiókban és televíziókban történő bemutatkozás és propagálás.

SZABÓ ISTVÁN *Csodálatos Júlia* című filmjének főszereplője, Annette Benning kapta meg a legjobb színésznőnek járó Arany Glóbuszt a vígjáték, illetve musical kategóriában. A színésznő köszönetet mondott a jelenlévő Szabó István rendezőnek és a film operatőrének, Koltai Lajosnak. Ez már a második díj, amelyet a film elnyert, tavaly Koltai az operatőri teljesítményért Európa Díjat kapott.

Felső-Ausztria

Shake the Lake. Boogie and Blues fesztivál - Bad-Ischl; máj. 25.-29.

Ulrichsberg-i kaleidofon. Jazz fesztivál - Ulrichsberg, Jazzatelier; máj. 5.-7.

W. A. Mozart, Die Gärtnerin aus Liebe, opera - Bad Hall, Stadttheater; ápr. 23., 29., 30., máj. 6., 7., 13., 14., 21.

Különleges divatékszer, kiállítás - Enns, Gablonzer Ausstellungshalle; ápr. 1.-29.

Tavaszi játékvásút kiállítás - Gmunden, Seebahnhof; márc. 27.-máj. 1. szombaton, vasárnap és ünnepnapon.

Karintia

R. Thomas, Acht Frauen, komédia - Klagenfurt, Stadttheater; május 12., 14., 17., 19., 21., 25.-29., 31., jún. 1.

Interior View, kiállítás - Klagenfurt, Museum Moderner Kunst; márc. 16.-május 29.

Salzburg

N. Simon, Der letzte der feurigen Liebhaber, komédia - Salzburg, Kleines Theater Schallmoos; ápr. 2., 7., 21., 23., 30.

Salzburg Paintings, kiállítás - Salzburg, Galerie der Stadt; máj. 5.-ig

Metropolis, kiállítás - Salzburg, Rupertinum; máj. 5.-ig

Alaprészek, az építőkövek világa, kiállítás - Salzburg, Spielzeugmuseum; márc. 17.-okt. 26.

George Condo - One Hundred Women. Pablo Picasso - nők, kiállítás - Salzburg, Museum der Moderne; máj. 29.-ig

Stájerország

W. A. Mozart, Die Gärtnerin aus Liebe, opera - Graz, Theater im Palais; ápr. 24., 26., 28., 30., máj. 2., 4., 6., 8.

Th. Birkmeir, Amadé und Antoinette, próza - Graz, Next Liberty; ápr. 1., 8., 21., 23., máj. 3.

Nemzetközi Bábszínház Fesztivál - Mariazell; jún. 8.-12., Wies; jún. 3.-8.

Jazz Tavasz - Bad Aussee; máj. 4.-8.

Stájer Tartományi Kiállítás: Örültek és látnokok egy csipetnyi sóval, kiállítás - Bad Aussee, Alt-aussee, Grundsee; ápr. 30.-okt. 30.

Az égi és földi szerelemről, kiállítás - Murau, Schloss Lind; máj. 1. - 2006. ápr. 30.

Identitás és megemlékezés. Koncentrációs tábor Mauthausen 1942-1945, kiállítás - Murau, Schloss Lind; máj. 1.-okt. 31.

Tirol

Zene az óriásban, koncertek. Kertész Imre olvas Nobel-díjas művéből - Wattens, Swarovski Kristallwelten; máj. 25.-29.

A. Long, D. Singer, J. Winfield, Shakespeare összes műve - rövidítve, egyveleg - Schwaz, Lendbräukeller; ápr. 9.-30.

Alanis Morissette Koncert - Ischgl; ápr. 30.

Passió Játékok - Thiersee; máj. 29.-okt. 9.

Tirol Tartományi Kiállítás: A természet jövője - Galtür, Mauer, Turm, Alpinarium, Hall, Salz-lager; máj. 14.-nov. 6.

Vorarlberg

Schubertiade - Dalestek, kamara- és zenekari koncertek - Schwarzenberg, Angelika Kauffmann Saal; máj. 13.-16., jún. 10.-27., júl. 13.-17.

Feldkirch Festival. Mesék és mítoszok - Feldkirch; jún. 2.-12.

Tropicana. Zene a világ minden tájáról - Brengenz, See - Promenade; máj. 13.-15.

Válogatta: HOMMONAY LEA

Az idei **Arany Glóbusz** díjátadáson **Mariska Hargitay** vehette át a legjobb drámai tévésztársnőnek járó szobrocskát. Anyja Jayne Mansfield volt, apja az 1956-os Mr. Universum, Micky (Miklós) Hargitay. A díjátadást követő sajtótájékoztatón Mariska Hargitay elmondta, hogy nevét nagymamája után kapta, és ma is ért magyarul.

Bostonban, a nemzetközi Human Rights Watch fesztiválon mutatták be január végén **Goodbye Hungaria** címmel az amerikai Jon Nealon dokumentumfilmjét. A film egy amerikai lány és egy palesztin fiú szerelmének története, a helyszín a debreceni menekülttábor. Jon Nealon 1998-ban forgatta filmjét a táborban. <http://www.hrw.org/iff/boston.html>

A Felsőri Református Ifjúsági Olvasókör magyar nyelvű színjátszó csoportja április 23-án, szombaton 20 óraker, 24-én vasárnap, 16 óraker, 30-án szombaton 20 óraker és május 1-jén, vasárnap 18 óraker mutatja be a református egyházközség dísztermében Illyésné Ferenczy E. Bokros uram c. háromfelvonásos vidám népszínművét.

Őrző a strázsán

Folytatás a 9. oldalról

Sándor, Kiss Ferenc jelentette, akik a „kinevelt káderekkel”, vagyis Ilia tíz tanítványával – köztük *Baka Istvánnal, Zalán Tiborral, Füzsi Lászlóval* – együtt szerepelnek a listán, amelyben ott vannak az Ilia „bizalmát élvező, már valamilyen pozícióban lévő kapcsolatok” ‘oszlop 13’ neve között Görömbei Andrásé is, egyedülként Debrecenből. Nem csoda hát, hogy ilyen „hálózati háttérrel” és győri bencés diák előélettel tanulmányait és könyveit betöltötték, illetve azok megjelenésére éveig kellett várnia.

Kortársam tehetsége, tudása és szívós munkabírása mellett, talán a „létező szocializmus” alatt elszennvedett megpróbáltatásai is hozzájárultak a tanári mesterség gyakorlásához szükséges nagyfokú empátiájá, illetve türelme kialakulásához, amit egy évtizede a HÍTEL szerkesztőjeként, immár főszerkesztő-helyetteseként is gyümölcösztet.

Tanárként és tudósként egyaránt elismert tagja a magyar közönségnek, akinek az elmúlt évtizedekben több száz tanulmánya, írása jelent meg a különböző lapokban, folyóiratokban, számos könyvet szerkesztett és az 1977-ben publikált – *Sínka Istvánról* szóló – könyve óta húsz újabb művét adták ki. Ezekből négy a megjelent esszéiből, tanulmányából összeállított kitűnő válogatás (*Ki viszi át...? / 1986, A szavak értelme / 1996, Létértelemzések / 1999, Irodalom és nemzeti önismeret / 2003*), amelyek Görömbei elmélyült elemzői talentumát, sokirányúságát, esszéiről képességét és a népi írók eszmeisége iránti fogékonyságát egyaránt mutatják.

A népi irodalom tudósa egyben a nemzetiségi magyar irodalmak legújabb, elismert hazai szakértője és közvetítője. Úttörő jelentőségű volt és máig egyedülálló 1977-ben elkészült doktori disszertációja, amely öt évvel később, „*A csehszlovákiai magyar irodalom 1945-1980*” címmel jelent meg. Tanítványával Bertha Zoltánnal együtt írta meg a *helvenes évek romániai magyar irodalmát és állította össze annak válogatott bibliográfiáját*. Sok kiadást, kiegészítést, átdolgozást is megért a határon túli és a külföldi magyar írók irodalom bemutatását szolgáló sikeres tankönyve, a „*Napjaink nemzetiségi magyar irodalma*”. Ehhez hozzájárul az, hogy 1989-92 között Helsinkiben, 1996-97-ben Bécsben volt vendégtanár az ottani egyetemen, 1992-ben megírta a *magyar irodalom rövid történetét*, amely magyarul, finnül és ukránul is megjelent népszerű hungarológiai tankönyv. Hozzájárul az is, hogy szívesen látják és hívják a kitűnő tanárt a magyar közösségek az USA-tól Skandináviáig, Rómától, Párizsig, Londontól Münchenig és Bécsig mindenholva előadásra, avagy ünnepi beszédek tartá-

sára. 2004 októberében öt hívták, öt tartották méltónak arra, hogy Borbándi Gyulát 85. születésnapján Münchenben köszöntse.

Értékmentő, értékgyűjtő és értékelő irodalomtörténetet művel. Szembeszáll azokkal a divatos, népszerű ám öntudatromboló irányzatok képviselőivel, akik szerint „*az irodalomnak az ügynéklisége, az üdvössége... Nem népben és nemzetben kell gondolkodni, hanem alanyban és állítmányban...*” Görömbei vallja és vállalja, hogy „*Irodalom munk az egyén és a nemzeti közösség önismeretének, öntudatának legfontosabb bázisa, megnyitkozása volt minden időben... Az irodalomnak az emberi lét minden aspektusa tárgya lehet és legyen is!... Ezért nem létezik irodalomon kívüli terület. Az irodalom nem lehet más, mint létértelemzés és létförnyés, melyben a remekművek olyan értékek, amelyek az egyéni és a közösségi sorsot alakítani képesek. S teszik mindezt az erkölcs és a minőség jegyében... Etika és esztétika egymást feltételező és egymásba fonódó fogalmak.*”

A szellemi és esztétikai minőségre, a maradandó értékekre ügyelő tudatosság, a teljességre törekvő tárgyszeretet és a szolidaritás jellemzi monográfiáit. Meghatározó stílusjegye könyveinek az, hogy a tanár szellemi társá avatja olvasóit, úgy segít eligazodni Nagy László, Sütő András, Csóóri Sándor és Nagy Gáspár alkotói világában, életművében; irodalmi helyük, szerepük megítélésében. Görömbei András – hőseihez hasonlóan –, életében és munkásságában maga is a „cselekvő történelmi jelenlétet” valósítja meg: ha kell a nemzet élő lelkiismeretként, máskor önismeretre és önvállalásra intő példaként, négy gyermekét hűséges férjként nevelő családapaként, értékörző alkotóként és közvetítőként, barátként mutatkozik meg.

1988 decemberében, az erdélyi menekültek megsegítésében végzett kiemelkedő munkásságáért a kálvinista Rómában a Szent Anna Római Katolikus Plébániát tüntette ki a Bethlen Gábor Alapítvány az akkor alapított Márton Áron Emlékéremmel. Görömbei András szerényen állt ott az átvétők között. Ő nemcsak beszélt, hanem jó katolikusként társaival együtt cselekedett is az elűzött, megalázott és a falumból önkényben megzomorított magyarok megsegítéséért.

2005. február 3-án a Bethlen Gábor Alapítvány kuratóriuma *Teleki Pál Emlékérem* adományozott 60. születésnapján Dr. Görömbei Andrásnak, „*a tudós államférfi humanista örökségét és a magyarság egyetemes ügyét szolgáló munkásságáért*”.

BAKOS ISTVÁN

Új kiadvány magyarul tanulóknak

2004 májusában új kiadvány látott napvilágot azzal a céllal, hogy megkönnyítse, érdekebbé és változatosabbá tegye azok munkáját, akik a magyar nyelv megtanulására vállalkoztak, ill. ezt a nyelvet tanítják.

Ez a magazin nem tankönyvpótló, hanem egy szórakoztatva tanító segédanyag, amely egyaránt szól a magyart idegen nyelvként tanulókhöz valamint a külföldön élő, nyelvi tudásukat és országismeretüket bővíteni kívánó második- ill. harmadgenerációs magyar anyanyelvűekhez.

Ahogy egy folyóiratot kézbe vesz az olvasó, hogy kikapcsolódjon, ugyanúgy kézbe veheti ezt a lapot és számára idegen nyelven olvasgathat, miközben nyelvtudását fejleszti. A különböző nehézségi fokozatú szövegek között mindenki talál magának megfelelőt. A kiadvány magazinjellege lehetővé teszi, hogy aktuális témákról olvashassunk. A szerkesztők rugalmasságát mutatja, hogy második számukban már az első után kapott visszajelzéseket, kívánságokat is figyelembe véve a gyerekek és a németet tanulóakra is gondoltak. Így a legfiatalabb olvasóktól a felnőttekig, a kezdőtől a nyelvel bármilyen szinten foglalkozó olvasón át a nyelvvizsgára készülők mindenki talál magának csemegézni való.

Az *előszó és olvasói levelek* után *sajtófigyelő* következik, amelyben különböző nehézségi fokozatú, a közlekedési lámpa színeivel jelölt szövegeket találhatunk a magyar sajtóból. S hogy a szótárazás fáradságos munkája ne csökkentse az olvasmányélményt, az egyes szövegek alatt található *német és angol szómagyarítások* segítik a megértést. Minden szöveghez a nehézségi fokozatnak megfelelő *feladatsor* kapcsolódik, amelyben megfigyeltési és nyelvtani gyakorlatok szerepelnek.

A *Fókuszban* című rész ezúttal nagyon érdekes, az interkulturális kommunikációról szóló felmérés eredményét és a témához kapcsolódó feladatsort tartalmaz. Az olvasó tehát itt sem passzív, kipróbálhatja saját tudását. Nem

is marad bizonytalanságban megoldásai helyességét illetően, hiszen a magazin végén megtalálhatja a *megoldásokat*.

Fontos része a lapnak az *országismereti rovat*. Bizonyára hozzásegít ahhoz, hogy a Magyarországról eddig kialakult klisék megváltozzanak. Ezen túl pedig jó ötlet az *ajándékosorolás* a megoldások beküldői között. A *nyelvtani elmélet és gyakorlat* könnyen megérthetően segít rendszerezni az olvasó ismereteit.

Ösztönző és bátorító hatással van bizonyára a *portré* azon része, amelyből olyan személyeket ismerhetünk meg, „*akiknek már sikerült*” elsajátítani a magyar nyelvet.

Külön figyelmet érdemel a magazin szerkesztősége: Kovács Tünde kiadó és főszerkesztő mellett Ausztriában, Magyarországon és Hollandiában élő munkatársai gondoskodnak arról, hogy tartalmas, értékes összeállítás kerüljön az olvasó kezébe.

Összefoglalva mind szövegeivel, mind pedig nyelvtani magyarázataival azt a benyomást erősíti olvasóiban ez a színes, változatos magazin, hogy lehet és érdemes megtanulni ezt a nyelvtanában nagyon logikus és csengésében zenei nyelvet.

Én mind magyartanárként mind pedig némettanárként nagyon hasznosnak, az oktatásban és az egyéni tanulásban egyaránt jól alkalmazhatónak találok ezt a lapot. Diákjaimtól szintén egyértelműen pozitív visszajelzéseket kapok. Mindezen túl magánemberként is szívesen forgatom a magazint, bár megvallom, ritkán sikerül elvonatkoztatnom a tanár szemzőgétől, szinte minden szöveget azzal a „*hát-só gondolattal*” veszek a kezembe, vajon lehet-e hasznosítani a munkámban. Ennek a folyóiratnak esetében egyértelműen „igen” a válasz.

Mintaoldalak és megrendelőlap a www.magyarulatanulok.com címen található. Postai cím: Magyarul tanuló(ó)k, 1195 Wien, Pf. 60. Tel.: 0664/462 98 10

MAG. PATHY LÍVIA

SULYOK VINCE

EGYSZER ITT ÉLTEM ÉN IS

*A legjobb az lenne talán
s talán a legkívánatosabb is:
feloldódni a tengervíz ölelésében,
beletűnni, örökre beleveszni
a kéken homályló ködökbe,
a vizek mögötti párákba,
igen: a tenger szépségesen üzenő
kék hullámaiba,
ebbe a nyugtató örök zúgásba;
a partszegély arany homokján
csak árva lábnyomom maradna egy időre,
míg az újrázva partra szaladó
habtarajok ki nem törölnék, ki nem mosnák,
mint utolsó, biztos jeleit annak,
hogy én is éltem, hogy itt éltem én is,
itt járkáltam arany sugárözönben,
itt ragyogtam ebben a parti tájban
s itt sajogtak szívemben bánatok
és furcsa, mert még ritkább, örömtök –
itt éltem, innen
vesztem bele a morajló vizekbe,
a dörgő hullámszába, idegen
partok alatt, ahol lábnyomnyi
jel se marad utánam a homokban.*

KELEMEN ERZSÉBET

Tavasza a télben

*Elhervadt mezők
Tenyerembe rejtem
a nefelejcse*

Köztéri szónoklat

*Szónoklat. Köztér.
Epigonkalászkokat
növeszt a napfény.*

Csokonai-est Alsóőrött

Csokonai Vitéz Mihályra, a nagy magyar költőre emlékeztek halálának 200. évfordulója alkalmából 2005. március 5-én az alsóőri öreg iskolában, az UMIZ szervezésében. Előadást tartott a magyar költészet kiváló ismerője, Dr. Radics Jenőné, Éva néni, aki a budapesti Árpád Gimnázium tanára volt 32 éven át – s mióta nyugalomba vonult, Felsőlővön él. Most is, mint Adyról, Babitsról, Illyés Gyuláról és Petőfiről szóló irodalmi estjei során szép számban gyűlt össze a közönség, mely különösen nagyra értékelte, hogy mennyi verset tud az előadó fejből idézni.

Bevezetőjében a magyar irodalomtörténet folyamatában helyezte el az ünnepelt költő alakját, majd a gondolkodásmódját meghatározó francia felvilágosodás eszméivel és költészetének formai uralkodó eleméről, a rokokóról beszélt. Színes képet vázolt fel a korról, a költő életútjáról és műveiről. – Változatossá tette az előadást a közreműködő tíz szavaló, akiket Éva néni több ízben a lakásán készített elő a fellépésre. Lelkesedés és optimizmus áradt Dowas Katalin hangjából, ahogy a *Magyar, hajnal hasad* c. verset mondta. Gyönyörű metaforikus képek és megszemélyesítések sorozata közepette adott hangot Güthy Emma Rousseau elveinek és a magyar jobbgyök keservének *Az este* c. költemény megszólaltatásakor. Oszinte, mély érzelmekkel átszőtt vallomások hallottunk a csodálatosan megformált Lilla-dalokban. A magyar szerelmi líra e remekait könnyed, megkapó bájjal szavalták a szereplők. A *Lilla*hoz c. vers előadója Szabó Claudia volt, a *Tavasza*-t Höfler-Bacsó Katalin mondta el, a *Rózsabimbóhoz* címűt Radics Éva, a *Keser-édes*-t Dowas Katalin szólaltatta meg, a *Tartózkodó kérelem* Kelemen László, a *boldogság* pedig Radics Éva előadásában hangzott el. – A katonának besorozott kedvest Szabó Claudia íratta a *Szegény Zsuzsi a táborozáskor* c. versben. Ironikus, de egyben fájdalmas hangon szólott Hubbes Annamária a *Jövendölés az első oskoláról* a *Somogyban* c. költeményben. Vas-kos humor, széles jökevű áradt a *Szerelmeddal a csikóbőrös kulacs*hoz c. magyaros verselésű helyzetdalból, melynek sziporkázó előadásával Güthy László a közönség önfelelt derűjét váltotta ki. – Meghatóan szép előadásban hallhattuk a *Tihanyi ekhóhoz* c. verset, melyet Ihász Katalin mondott el. Könnyed formába bújtatott elkeseredettség szólt meg a *Reményhez* c. versben, melyet Kapocs Zsuzsától hallottunk. Petőfi Sándor: *Csokonai* c. versét vidám, anekdotázó hangon Güthy László mondta el. Mókás farsangi hangulatot idézett a *Dorottya* c. komikus eposz, melynek báli jelenetét Szabó Claudia, Höfler-Bacsó Katalin, Kelemen László, Güthy László és Radics Éva adta elő. Az estet változatossá tette néhány korabeli dallammal CD-ről felcsendülő Csokonai-dal, melyet Faragó Laura énekelt, valamint a Virgonc Együttes lendületes, tüzes tánca.

RADICS ÉVA

Szervátiusz Tibor: Etele

LENGYEL FERENC

Tartalmat látnak, szobrokat

Szervátiusz Tibornak 75. születésnapja elé

*Naponta közeledünk,
közeledünk az Úrhoz.
Így érkezünk meg magunkhoz is,
a más-más agyagból gyúrthoz.*

*Közeledünk az anyaghoz,
mindahhoz, ami tárgyi.
Nekünk kell hozzá a tartalmat
bensőnkben megtalálni.*

*Tartalmat az anyagnak -
föladat. Félig az úton
járóknak, s félig azoknak
akik a célba jutón*

*tartalmat látnak, szobrokat
(ott ahol mások csak törzset,
márványt, vasat vagy bronzokat),
mikben a sors meggyörmöd.*

*... Mert ki a túlpartra evez,
és híven mártja evezőt,
sorsa úgy óvja: őzi őt
a legvégső tiszta időkig.*

Jelen számunk képei

Szervátiusz Tibor kolozsvári születésű, Budapesti élő szobrászművész, kézművesek, mester-ösök leszármazottja, Szervátiusz Jenő fia. A jelenkori magyar szobrászat kiemelkedő alakja, művei múzeumokban, kiállítóterekben és köztereken is megtekinthetők.

Különös, erőt sugárzó alakokat mintáz, olyan emberi arccokat, amelyek - összetevészetetlennel. Adyról készült arcszobra legendába illő, Petőfit mintázó fatörzse a mulandó fába zárt mulhatatlanság. Hasonló erőt sugárzanak többi szobrai is, a forrasztott fémből készült Dózsája (a Nemzeti Galéria kupolájában), kereszt nélküli Krisztus-szobra, vagy a kispalástika hátán járó kisméretű fa- és fémusztrai, a madonnák tűz- és tífzféle változatai, Bartók vagy Kodály, Szabó Dezső vagy Németh László arca.

Tárgyköre egyszerre egyetemes és magyar, az ősi motívumok mellett állandóan történelmet idéz, a magyar múlt legváltozatosabb korszakait. Győri millenniumi alkotása a honfoglalás korába röpít, az esztergomi híd hídfőjénél álló több tonnás domborműve is a múlt nagy alakjait ötvözi látványba. Egyik alkalommal, épp Bécsben így vallott műveiről: „Nagy szobraim mind drámaiak és mind a magyarság sorskérdéseire kötődnek”. Ez a drámaiság érhető nyomon minden anyagban, amit keze megmintázott. A faragástól a bronzig, a szikár fémszerkezetektől a márványig - minden egyes szobra tanú arra, hogy újszerű szobrászat úgy is művelhető, hogy az anyagból kibomló alakok megörzik a felismerhetőség jegeit. A művészi hite megtestesítői, hogy hagyományokba ágyazódva, azokat továbbéltetve is lehet érvényes művészetet teremteni.

Közelgő 75. születésnapja alkalmából a Bécsi Napló ezúton köszönti Szervátiusz Tibort, a mestert.

„A KÉPZŐMŰVÉSZETEK RAJONGÓJA”

Júliusban Magyarországon jártam. Ilyenkor mindig számtalan könyv kerül a kezembe. Olyanok is, amelyekre már régóta vadásztam, és olyanok is, amelyekre nem számítottam, mert nem tudtam róluk, vagy mert egészen újak. Ez utóbbiak közé tartozik Kabdebó Tamás „Róma szolgálo leánya” című könyve. Persze minden könyvet szeretnék elolvasni, ami érdekel, de ez lehetetlen. Nem csak azért, mert túl sok minden érdekel, hanem mert sajnos alig van időm könyvnyitásra.

Ennek a könyvnek azonban szerencséje volt, mert sikerült elolvasnom. (Utólag kiderült, hogy nekem volt szerencsém, de hát így jár az ember a jó könyvekkel, ha elolvassa őket.) A dolog úgy kezdődött, hogy Debrecenbe utaztam Budapestről, vonaton. Az út enyhén szólva egyhangú, és nem tudom Petőfi megírta volna e azt a bizonyos verset („Mit nekem, ti zordon Kárpátoknak...”), ha így, vonatról nézve ismeri meg az Alföldet. Az ilyesmi viszont könyvnyitásra rendkívül kedvező dolog.

Igen ám, de velem szemben egy hölgy ült, aki Írországból jött, hogy Debrecenben töltsön három és fél órát. Csevegés közben a könyvet a kezemből kiderítettem és időként tettem is egy-egy, a könyvre vonatkozó megjegyzést, többek között, hogy írója is Írországból él. Rettenetesen kifakult angol tudásomnak (ami ráadásul sohasem ragyogott) jót tett a beszélgetés, a könyvnyitáshoz nem.

Sokáig haboztam, megkérdezzem-e, mit lehet Debrecenben három és fél óra alatt csinálni? A hölgy lehetett volna valamilyen művész, aki ott lép fel. De hét-köznap délután? Hiszen magyarul se tud és egyáltalán nem tűnt énekesnek! Valami nagy vállalat szuper intézője? Milyen kapcsolata lehet Debrecennek Írországgal? Vagy valami terroriszervezet agitátora, aki Debrecenben keres segítséget Észak-Írország katolizálásához? Pont Debrecenben? (Mik nem jutnak manapság az ember eszébe.)

Végül megkérdeztem: A Riverdance-együttes idén novemberben Debrecenbe is ellátogat, és a hölgy az ottani föllépés útját egyengeti.

Igen, igen. 'tudom, hogy nem erről akartam beszélni, hanem Róma szolgálo leányáról, aki Barta Margit és 1940-ben született Székesszéchen.

Néhány napja föl hívtam Kabdebó Tamást Írországból, hogy gratuláljak a jól sikerült könyvhöz. Valahogy úgy képzeltem, egy ilyen könyv megírásához feltétlenül rá kell egy részletesen vezetett naplóra bukkanni, de a dolog még így is gyanús volt: a történet annyira élethű, helyesebben „megtörténtszerű”, hogy ilyet szerintem

még egy nagyon-nagyon szószátyár napló nyomán sem lehet megírni, ha csak a szerző nem áll közeli kapcsolatban a történet főszereplőjével, azaz a „szolgálo leánnyal”.

De nem így van! Az egész regény, elejétől végig, kitálat esemény!

Amikor ezt megtudtam, a könyv (utólag) még jobban megtetszett, és ha lenne időm, a legszívesebben azonnal belekezdenék az újraolvasásába. Távol álljon tőlem a könyv agyondicsérésének szándéka. Egyrészt, az ízlések különbözők. Másrészt, túl jó kritika után, túl nagy az elvárás, és regény legyen a talpán, „aki” annak megfelelő!

Szóval regényről van szó. Barta Margit 1956-ban elhagyja az országot és Angliába kerül. Gyerekkora óta rajong a művészettörténetért és azt tanulja, ahol lehet, annak él, ahol lehet. A regény két dolgot tár elénk. Az egyik Barta Margit élete 1956-tól 2000-ig. A másik Róma művészeti kincsei: Michelangelo művei, Rafael munkái, Bernini remekei (és még rengeteg más). A két fonál elválaszthatatlanul fonódik egybe. A nő, mint mondok, annyira nem tűnik megalkotott regényalaknak, hogy néha azon gondolkodtam, elkérem a címét. A műrecek felsorolása és bemutatása pedig annyira hozzátartozik az eseményekhez, miután a főhős nő Rómában turistacsoportok vezetésével foglalkozik, hogy az olvasó azt is teljes egészében megtörtént tényként fogadja el. Ebben persze nagy szerepe van annak, hogy még a turistacsoportok egyes tagjai is élethű részletességgel rajzolódni ki, és nem tűnnek vázlatos papíralakoknak, szükséges, de nem részletezett statisztáknak.

Kinek ajánlom a könyvet és kinek nem. A könyv, mint regény, élvezetes és nekem tetszett. Mai divatszóval az ilyen könyvet olvasmányosnak szokták mondani. Ugyanakkor néha kicsit rosszul érzi magát az ember olvasásakor, ha művészettörténetileg (különösen Rómával kapcsolatban) annyira képzetlen, mint én. A könyvben rengeteg dátum, név, alkotás és a művészek (és más mindenki) kapcsolataira vonatkozó adat támad az olvasóra. Ez (helyenként) egy kicsit fásztó, és ebből a szemszögből nézve hátránya a könyvek. Más szempontból nézve viszont, ez a hátrány előnyvé válik, mert kiderül, hogy a jó regény mellett részletes úti vezetőt tartunk a kezünkben, főleg Róma (de nem csak) és a képzőművészetek (de nem csak) tekintetében.

Mindemellett sietek megjegyezni, hogy nem egy regénynek álcázott útikönyvről van szó, hanem egy élet-regényről, amely akár úti vezetőknek is beillik.

Minden jó könyv olvasásakor kedvet kap az ember más könyvek elolvasásához. Ebben a könyvben uta-

lás található Stendhal római naplójára, amit sajnos nem ismerek. Nem tudom mi történik, ha valaki hosszabb időt tölt Rómában. Valószínűleg regényt ír és bemutatja az ottani csodákat, mint ahogy Kabdebó Tamás is tette. Én csak hat napot töltöttem ott (1958-ban, húsvétkor) és nem tudtam, hova kapkodjam a fejem a sok megnézni válnótól. Pedig engem nem is annyira a „modern” (alig pár száz éves) templomok érdekelték és a bennük található, hanem az ami régi, nagyon régi. Persze megbámultam a gyönyörű, fehér márvány-szobrokat (mint egykori kőfaragó, a munkát is „éreztem” bennük) és a csodálatot nem csorbította Michelangelo állítólagos mondása, mely szerint a szobrászat egyszerű dolog: a kőben „benne van” a szobor, a fölösleget csak le kell faragni róla! Hát igen, a festő előtt, az üres felületen nincs „rajta” a kép, azt bizony rá kell festeni! A márványnál még éreztem a munkát, de a Pantheon sima gránitoszlopaik nézvegetve állalt a lélegzetem! Azt a munkát elképzelni se tudtam – és ma se tudom – fémkarbid szerszámok és gépek nélkül!

Ja igen. Kinek ajánlom a könyvet?

Annak, aki meg akar ismerkedni egy 1956-ban „nyugatra szakadt” hazánkfia, azaz lánya, hányatott, de változatos életével, még akkor is, ha az illető nem létezik, de valójában százsor is megtalálható.

Annak, aki akar látogatni Rómába. Annak, aki kedvet akar kapni Róma megismeréséhez. Annak, aki már amúgyis rengeteg ismerettel rendelkezik a képzőművészeti alkotások és a művészettörténet terén, mert ebben a könyvben sok olyasmit fedezhet föl, amit eddig nem tudott. (Kíváncsi lennék rá, Stendhal említett írása van-e ennyire részletesen tájékoztató?)

Kinek nem ajánlom a könyvet?

Annak, aki a cím mögött egy római örömlány pajzán történetét sejt. (De tévedés ne essék, az emberi kapcsolatok nem állnak meg a történetben az ágy előtt!)

Annak, akinek nincs ideje odafigyelve olvasni.

Annak sem ajánlom a könyvet, aki a címlap után ítélve, a címlapon belül, valami szent életű apáca gyötrelmeire vél lenni.

Azaz, mégiscsak mindenkinek ajánlom, hiszen hány-szor akadunk egy könyvben, amelyben egészen másra számítottunk, olyas valamire, amiért végülis hálásak vagyunk az írójának – és sajátmagunknak, azért hogy elolvastuk...

GYIMÓTHY GÁBOR

Kabdebó Tamás: Róma szolgálo leánya, h21 hungarus kiadó, 1470 HUF, 222 oldal, zsebkönyv méret

ÚJ KÖNYVEK

ADRIÁNYI Gábor: A Vatikán keleti politikája és Magyarország, 1939–1958, Kairosz, Budapest 2004, 160 old.;

FÜR Lajos: „Ne bánts a magyart” – Bartók és Kodály történelemzsemlélete. Kairosz, Budapest 2004, 188 old.;

GÖMÖRI György: Erdélyi merítések (esszék, tanulmányok) Komp-Press, Kolozsvár 2004, 266 old.;

KÁTI Sándor: Úton, útfélén. Versek. Bitor Kiadó, (h.n.) 2004, 83 old.;

KIBÉDI VARGA Áron: Oldás (versek), Kalligram, Pozsony 2004, 96 old.;

KOVÁCS István: Kézművelés a szürkülletben. Versek. Magyar Napló, Budapest 107 old.;

MONOSZLÓY Dezső: A halottak szigetén (vál. Elbeszélések) Nap, Dunaszerdahely 2004, 164. old.;

SÁRÁNDI József: A rendszerdöntőgöt. Kortörténeti adalékok. Emlékirat. Barbaricum Könyvműhely, Karcag 2005, 395 old.;

STIRLING György: Megalázott nemzedékek. Szerző kiadása (h.n.) 2005, 399 old.;

VAJAY Szabolcs: Egy ember ment át a hídon vereszekében. Regény, Háttér, Budapest 2004.;

VÁRALJAI CSOCSÁNYI Jenő: A Magyar monarchia és az európai reneszánsz (Tanulmányok), Kráter Műhely, Pomáz 2004.;

VITÉZ György: Végjáték (válogatott versek), Kortárs, Budapest 2004, 144 old.;

ZELTNER Ernő: Sándor Márai. Ein Leben in Bildern. Piper, München-Zürich 2005, 238 old.

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.
Web: www.fkkk.hu/becsnaplo

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Borbándi Gyula (München), Gömöri György (Cambridge), K. Lengyel Zsolt (München), Monoszló Dezső (Bécs), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyas (London), Sulyok Vince (Oslo), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Kántás János, Radics Éva, Szemerédi Tibor, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán

GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 9 Euro, Magyarországon 700,- Ft, Németországban és a többi EU-államokban 13,60 Euro, vagy annak megfelelő összeg: Svájcban 22,- Sfr. Amerikában, Kanadában, Dél-Amerikában és Ausztráliában (légipostával) 22,- US dollár (24,40 Euro).

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Szakács Ervin, 1041 Capri Isles Bul. #228, Venice, FL 34292. Tel.: 941 483 4465

Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.

Hollandiában: Dr. Piri Zoltán. Croeselaan 254. NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pizoltan@hotmail.com

Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librottrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: ANTON-Verlag, Szutrély Beatrix, Grünwalder Str. 55, D-42657 Solingen, Stadtparkasse Solingen, BLZ 342 50000, Kt 515 8886.

Svájcban: Laczkó Zsuzsanna Éva, Höglstr. 53, CH-R600 Dübendorf. Bank folyószámla: Zürcher Kantonalbank 8600 Dübendorf, Konto: 1140-0043.177

Svédországban: Szöllösi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. Postagiros Nr.: 756987-4.

Nével vagy betűjellel megjelölt cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert von Mitteln der Volksgruppenförderung

Lapunkat támogatja az Illyés Közalapítvány

Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H. A-1140 Wien, Sturgasse 1a

Egy elfeledett diplomata és tettei

Szent-Iványi Domokos és a Magyar Függetlenségi Mozgalom

A XX. századi magyar történelem 1930-as, 1940-es évekbeli történései a viszonylagos alapos kutatások ellenére is tartogatnak még feltárára érdemes dolgokat. Ilyen például a második világháború időszakának egyik alig ismert szerveződése, a *Magyar Függetlenségi Mozgalom*. E mozgalom, amely a nevében megfogalmazottaknak megfelelően a magyar függetlenségért, önállóságért igyekezett tenni, illetve a háborúból szeretett volna segíteni kivezetni az országot, kevés hivatalos figyelmet és elismerést kapott az eltelt közel hat évtized során. Róla, vele kapcsolatban főleg külföldön jelentek meg kisebb publikációk, többnyire emlékezések.

A közelmúltban Török Bálint - a jelzett korszak, illetve mozgalmak, események elkötelezett kutatója - vállalkozott arra, hogy *Szent-Iványi Domokos*, rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter életútjának felvázolásával együtt szövegezen eze kísérletről (is).

Munkája alapvetően *Szent-Iványi Domokos* kéziratban fellelhető hatalmas kéziratára, pontosabban kézírataira épül és a témához köthető emlékezésekre, feldolgozásokra alapoz. Levéltári források csak kis számban kerültek feldolgozásra, hiszen a mozgalom történetéről egykoron jelentős mennyiségű iratanyag nem keletkezett és a megmaradt, ahhoz köthető anyagok többsége is még lappang valahol. Ennek természetesen oka van, mégpedig alapos. Az ország német megszállását (1944. március 19.) követően a magyar kormányzati szervek, hivatalok, a Magyar Királyi Honvéd vezérkar főnöke ügyosztályai, de számos más hivatal és intézmény is megsemmisítette azon iratait, amelyek kompromittálóak lehettek (volna) a nyugati szövetséges hatalmak felé tett különböző magyar kísérletekre, illetve az abban közreműködő személyekre.

Szent-Iványi Domokos ezen kísérleteknek részese, egyik szervezője volt. A fiatal kora ellenére is tapasztalt diplomata számos történés eslekvő részese, szervezője volt. Mint egykoron *Teleki Pál* támogatója és elképzeléseinek ismerője igyekezett megenni mindent azért, hogy Magyarország a második világháború küzdelemből a lehető legkisebb veszteséggel ke-

rüljön ki. Az ő és társai kísérletei azonban nem sok eredménnyel jártak. Tetteiket nem értékelték, működésük a feledés homályába vesztett. Hogy miért? Mert 1945-ben, illetve azt követően a Magyar Függetlenségi Mozgalom tagjai, pontosabban döntő többségük a Független Kisgazda-, Földmunkás-, és Polgári Párt soraiban igyekezett politizálni, illetve ezen párt szakértői gárdáját alkották. E párt azonban 1947-re gyakorlatilag elveszítette lehetőségeit és vezetőit is. Tagjai, munkatársai közül csak a kollaborációra hajlók kaptak még némi lehetőséget a magyar politikában, ami inkább az egyéni egzisztenciális problémáktól mentes életet, mint a politikai életben való érdemi munkát jelentette a számukra. *Szent-Iványi Domokos* ezt nem vállalta. Ő visszahúzódva élt és dolgozott. Olyan kéziratot készített el a magyar külpolitikáról, amely hosszú éveken keresztül a magyar történelem tucatjainak szolgált- és szolgált részben még ma is- forrásul. Elvesztett forrásokat pótol a kézirat és a szerző, *Szent-Iványi Domokos*, mint a téma értője, a korszak megélője, bizonyos történések formálója alapos és hiteles képet fest a két világháború közti időszakról.

Szent-Iványi Domokos 1944 szeptemberében tagja lett a Moszkvába induló fegyverszüneti tárgyalások megkezdésére összeállított delegációnak és a moszkvai tárgyalások után is szakértője az ott létrejött Moszkvai Magyar Bizottságnak. Voltak akik azt feltételezték, hogy talán még a jövődő Magyarországnak is a külügyminisztere lehet, de nem lett az.

Ma már közismert és „büntetlenül” le is írható, hogy az ún. Ideiglenes Nemzeti Kormány nem Debrecenben, hanem Moszkvában alakult meg. A Szovjetunió politikusai döntöttek az összetételéről. Debrecen csak a történelmi helyszín, ahol a szeptében összehozott Ideiglenes Nemzetgyűlés tagjai csak „bólintottak”. E bólintások határozták meg a későbbiekben is Magyarország sorsát, melynek másként remélt alakulásáért sokat tett *Szent-Iványi Domokos*, de nem eleget ahhoz, hogy 1990 előtt már egy független, demokratikus Magyarország létezhessen. S ez nem az ő hibája!

OFFENLEGUNG

Az 1982-ben életbe lépett osztrák sajtótörvény értelmében az alábbi nyilatkozatot tesszük közzé:
Offenlegung gemäß § 25 des Mediengesetzes:
Medieninhaber: Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.
Unternehmensgegenstand: Interessenvertretung der Österreicher ungarischer Sprach- und Kulturzugehörigkeit.
Vorstand: Dr. Ernő Deák (Präsident), István Radda (Generalsekretär), János Kántás (Kassier).
Beteiligung: 100 %
Grundlegende Richtung: Pluralistisch - demokratische Meinungsbildung der Ungarn, Wahrung einer mit Österreich verbundenen Identität des Volkstums.